

FINLANDS FÖRFATTNINGSSAMLING

Utgiven i Helsingfors den 2 juli 2025

414/2025

Lag om ändring av sametingslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i sametingslagen (974/1995) 18 e–18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a och 42 b §, sådana de lyder, 18 e–18 i, 42 a och 42 b § i lag 1725/1995, 23 a och 26 d § i lag 1279/2002, 26 b § i lagarna 1279/2002 och 852/2020, samt 27 a § sådan den lyder i lagarna 1279/2002 och 335/2020,

ändras 1–4, 4 a, 5–16, 18, 18 a, 18 d, 19–25, 25 a, 26, 26 a, 27–31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38–40 och 40 c §, rubriken för 5 kap, 41 §, rubriken för 6 kap. samt 42 och 43 §, av dem 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 och 40 c § sådana de lyder i lag 1279/2002, 4 a § sådan den lyder i lag 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 och 43 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 1279/2002, 9 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 626/2011, 16, 18 a, 18 d och 42 § sådana de lyder i lag 1725/1995, 18 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 1026/2003, 23 § sådan den lyder i lagarna 1279/2022 och 335/2020, 40 § sådan den lyder i lagarna 1279/2002 och 852/2020 samt 41 § sådan den lyder i lag 852/2020, samt

fogas till lagen nya 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a–41 m, 43 a och 43 b § samt en bilaga som följer:

1 §

Lagens syfte

Samerna såsom ett urfolk ska, enligt vad som bestäms närmare i denna lag och annanstans i lag, för förverkligandet av deras självbestämmanderätt tillförsäkras kulturell autonomi inom samernas hembygdsområde i ärenden som angår deras språk och kultur. För skötseln av ärenden som hör till den kulturella autonomin ska samerna utöva sin självbestämmanderätt och genom val som förrättas bland dem välja ett sameting.

Sametinget verkar inom justitieministeriets förvaltningsområde.

2 §

Statens ekonomiska ansvar

I statsbudgeten ska det upptas ett tillräckligt anslag för de uppgifter som avses i denna lag.

RP 100/2023
AjUU 2/2025
JsUU 3/2025
EkUU 4/2025
GrUB 4/2025
RSv 82/2025

3 §

Rätt att bli antecknad i vallängden

Rätt att bli antecknad i vallängden har den som anser sig vara same, förutsatt att

1) personen själv eller åtminstone någon av hans eller hennes föräldrar, far- eller morföräldrar eller far- eller morföräldrarnas föräldrar har lärt sig samiska som första språk,

2) åtminstone en av hans eller hennes föräldrar är eller har varit antecknad som röstberättigad vid val till sametinget som ordnats den 1 januari 2027 eller senare.

En förutsättning för antecknande i vallängden är också att de övriga krav för rösträtt som i denna lag föreskrivs i fråga om ålder, medborgarskap och folkbokföring uppfylls.

4 §

Samernas hembygdsområde

Med samernas hembygdsområde avses ett område som har märkts ut på den karta som utgör bilaga till denna lag och som omfattar Enontekis, Enare och Utsjoki kommuner samt Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun.

4 a §

Tillämpning av förvaltningsrättsliga författningar

På sametinget och dess organ tillämpas förvaltningslagen (434/2003), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), arkivlagen (831/1994) och lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003), om inte något annat bestäms i denna lag.

2 kap.

Sametingets uppgifter

5 §

Sametingets allmänna behörighet

Till sametinget hör att fatta beslut i ärenden som angår samernas språk och kultur samt deras ställning som urfolk och sköta uppgifter i anslutning till dessa ärenden. I andra ärenden främjar sametinget förverkligandet av samernas självbestämmanderätt.

För att tillgodose samernas självbestämmanderätt deltar sametinget i enlighet med förhandlingsplikten och samarbetsskyldigheten i beredningen av och beslutsfattandet i de ärenden som avses i 9 §. I ärenden som hör till dess uppgifter kan sametinget hos myndigheter väcka initiativ och göra framställningar, avge utlåtanden, utveckla och förvalta samekulturen samt bevilja finansiering.

För att trygga bevarandet och utvecklandet av samiska språket och den samiska kulturen är sametinget sakkunnig i fråga om undervisningen och utbildningen för samer och främjar utvecklingen av dem som en helhet.

I ärenden som hör till dess behörighet utövar sametinget sin beslutanderätt så som det föreskrivs i denna lag eller särskilt någon annanstans i lag.

I ärenden som hör till dess uppgifter ska sametinget för sin del se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Sametinget ska behandla alla människor jämlikt och främja jämställdheten mellan könen enligt vad som närmare föreskrivs genom lag.

Sametinget fastställer en arbetsordning för sin verksamhet.

6 §

Hur samerna ska företrädas

Sametinget ska företräda samerna i sina nationella och internationella uppdrag.

7 §

Berättelse

Sametinget ska årligen för riksdagen utarbeta en berättelse över betydelsefulla händelser i utvecklingen av frågor som angår samerna. Berättelsen kan innehålla förslag till åtgärder som behövs för att trygga samernas rättigheter.

8 §

Fördelningen av anslag

Sametinget beslutar om användningen av de medel som anvisats för sametingets egen verksamhet. I sametingets beslut om användning av medel för egen verksamhet får ändring inte sökas genom besvär.

Sametinget beslutar om de understöd som beviljas via sametinget. Vid skötseln av uppgiften är sametinget statsbidragsmyndighet. Understöd som beviljas via sametinget ska omfattas av samernas språkliga och kulturella autonomi. Närmare bestämmelser om förfarandena vid fördelningen av understöd som beviljas via sametinget får utfärdas genom förordning av statsrådet.

På understöd som beviljas av sametinget tillämpas statsunderstödslagen (688/2001).

9 §

Samarbetsskyldighet och förhandlingsplikt

Myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska förhandla med sametinget vid beredningen av lagstiftning, administrativa beslut och andra åtgärder som kan ha särskild betydelse för samerna i syfte att uppnå enighet med eller samtycke från sametinget innan beslut fattas. Samarbetsskyldigheten och förhandlingsplikten gäller åtgärder som ska vidtas på eller vars verkan sträcker sig till samernas hembygdsområde samt andra åtgärder som särskilt påverkar samernas språk eller kultur eller deras ställning eller rättigheter som urfolk och som gäller

- 1) områdesanvändning,
- 2) skötsel, användning, genomförande av skyddsåtgärder, arrendering och överlåtelse som gäller statens mark, skyddsområden och ödemarksområden,
- 3) letning efter och utvinning av fyndigheter som innehåller gruvmineral samt guld-vaskning som sker på statens mark- och vattenområden,
- 4) ändring i lagstiftningen eller förvaltningen angående näringar som hör till samisk kultur,
- 5) åtgärder som berör den biologiska mångfalden och klimatförändringen,
- 6) utveckling av den samiskspråkiga småbarnspedagogiken samt undervisningen på samiska och i samiska språket,
- 7) tillhandahållande och utvecklande av social- och hälsovårdstjänster på samiska,
- 8) tryggnad och utvecklande av sametingets resurser och övriga verksamhetsföretag, eller
- 9) något annat motsvarande ärende som har inverkan på samernas språk eller kultur eller deras ställning eller rättigheter som urfolk.

9 a §

Beaktande av samernas rättigheter i verksamhet utförd av myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter

Myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska vid planeringen och genomförandet av åtgärder som avses i 9 § med de medel som står till förfogande

- 1) främja bevarandet och utvecklandet av samiska språk samt samernas rätt och förutsättningar att bevara och utveckla sin kultur inklusive sina traditionella näringar, och
- 2) minska sina åtgärders negativa konsekvenser för de samiska språken och för samernas rätt och förutsättningar att bevara och utveckla sin egen kultur inklusive sina traditionella näringar.

9 b §

Förfarande vid samarbete och förhandlingar

Myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska underrätta sametinget så snart som möjligt när de inleder sitt arbete i ärenden som avses i 9 §. Om det är fråga om verksamhet av fortlöpande natur, ska underrättelsen lämnas i god tid innan förhandlingar ordnas. Myndigheter och andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska meddela sametinget inom vilken tidsfrist sametinget ska meddela att det är villigt att förhandla om saken. Tidsfristen ska vara skälig och i den kan ärendets brådskande natur beaktas.

Om sametinget inte utnyttjar tillfället hindrar detta inte myndigheterna eller andra som sköter offentliga förvaltningsuppgifter att fortsätta behandlingen av ärendet.

Sametinget har rätt att före förhandlingarna få en skriftlig redogörelse om ärendet, inklusive de omständigheter som avses i 9 a § och de planer som hänför sig till dem. Sametinget ska ges en skälig tid för att förbereda sig inför förhandlingarna. Samarbetet ska inledas och förhandlingarna föras uppriktigt och vid rätt tidpunkt så att det är möjligt att påverka ärendets slutresultat innan ärendet avgörs.

Förhandlingarna ska protokollföras. I protokollet antecknas parternas synpunkter i ärendet samt resultatet av förhandlingarna.

10 §

Sammansättning och mandattid

Sametinget har 21 ledamöter och fyra ersättare som utses genom val till sameting för en mandattid på fyra år som börjar den 1 december valåret. Sametinget ska ha minst två ledamöter och en ersättare från Enontekis, Enare och Utsjoki kommuner och Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun. De övriga 13 medlemmarna väljs på basis av antalet röster, dock så att minst fem medlemmar ska vara från samernas hembygdsområde.

Statsrådet utser på basis av valresultatet ledamöterna och ersättarna i sametinget, beviljar på begäran avsked från uppdraget och förordnar på basis av nämnda valresultat en ny ledamot respektive ersättare i stället för den som under valperioden har upphört att vara ledamot eller ersättare.

Då en ledamot eller ersättare i sametinget förlorar den i 22 § nämnda valbarheten till sitt uppdrag ska statsrådet på initiativ av sametinget konstatera att hans eller hennes förtroendeuppdrag har upphört.

11 §

Sametingets ordförande och vice ordförande

Sametinget väljer inom sig en ordförande och två vice ordförande. Justitieministeriet ska omedelbart underrättas om valet.

Ordföranden och vice ordförandena innehar sitt uppdrag som huvudsyssla.

12 §

Sammankallande av sammanträden

Sametingets sammanträde beslutar när ett sammanträde ska hållas. Ett sammanträde ska också sammankallas om ordföranden eller styrelsen anser att det behövs eller en tredjedel av ledamöterna begär det för behandling av ett visst ärende.

Om en ledamot som valts från en kommun eller ett område inom samernas hembygdsområde inte kan delta i sammanträdet, ska i stället för honom eller henne kallas den ersättare som valts från samma kommun eller område.

13 §

Sametingets styrelse

Sametinget väljer inom sig en styrelse med en ordförande och två vice ordförande samt högst fem andra ledamöter. Sametinget väljer inom sig två ersättare till styrelsen. Justitieministeriet ska omedelbart underrättas om valet.

Den styrelse som verkar under valåret fortsätter i sitt uppdrag tills en ny styrelse har utsetts efter valet.

Styrelsen ska bereda ärendena för sametingets sammanträde och verkställa tingets beslut enligt vad som närmare bestäms i en arbetsordning.

I sametingets arbetsordning kan det bestämmas om att ledamöterna i styrelsen ska inneha sina uppdrag som huvudsyssla.

En ledamot eller ersättare i valnämnden eller besvärsnämnden kan inte vara ledamot eller ersättare i sametingets styrelse.

14 §

Övriga organ

Sametinget ska i början av varje valperiod tillsätta en valnämnd för det val som avses i 4 kap. Tinget kan tillsätta också andra organ för skötseln av ärenden som hör till samernas språkliga och kulturella autonomi.

Bestämmelser om besvärsnämnden för vallängdsärenden vid sametinget (*besvärsnämnden*) finns i 5 kap.

15 §

Utövande av befogenheter

Sametingets sammanträde samt styrelse och övriga organ ska utöva tingets befogenheter så som föreskrivs i denna lag och bestäms i arbetsordningen för sametinget.

Sametingets sammanträde fattar beslut om principiellt viktiga och vittsyftande frågor, om inte något annat följer av ärendets brådskande natur.

Befogenheter får inte delegeras i ärenden som avses i 5 § 6 mom., 7 §, 10 § 3 mom. samt 11–14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 och 41 §.

16 §

Byråer och personal

Sametinget har byråer samt personal i tjänste- och arbetsavtalsförhållande enligt vad som närmare bestäms i sametingets arbetsordning. Bestämmelser om byrån för samiska språket utfärdas särskilt.

På sametingets tjänstemän, tjänster och tjänsteförhållande tillämpas vad som föreskrivs och bestäms om statens tjänstemän, tjänster och tjänsteförhållande.

I fråga om personalens anställningsvillkor och hur de bestäms gäller vad som föreskrivs, bestäms eller överenskoms om statens anställningsvillkor och hur de bestäms.

17 a §

Deltagande i sammanträden med hjälp av teknisk dataöverföring

I sametingets arbetsordning kan det bestämmas att deltagande i sammanträden är möjligt med hjälp av videokonferens eller annan lämplig teknisk dataöverföring.

I arbetsordningen kan det meddelas närmare bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid användningen av teknisk dataöverföring.

17 b §

Initiativrätt

Minst tvåhundrafemtio samer som var röstberättigade vid det senaste sametingsvalet har rätt att lägga fram initiativ för sametinget i ärenden som hör till tinget.

Närmare bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid utövandet av initiativrätten och hur initiativ ska behandlas meddelas i arbetsordningen.

18 §

Handläggningen av ärenden

Sametingets sammanträde och andra organ är beslutföra när ordföranden eller en vice ordförande och minst hälften av de övriga ledamöterna är närvarande.

En ledamot i sametinget och i ett organ som det tillsatt är jävig att delta i beslutsfattande som rör honom eller henne personligen eller en nära släkting som avses i 28 § 2 mom. i förvaltningslagen eller en person som enligt 3 mom. i den paragrafen kan likställas med nära släkting.

Ärendena avgörs vid sametinget genom majoritetsbeslut. När rösterna faller lika avgör ordförandens röst. Vid val anses den vald som fått flest röster. Vid lika röstetal avgör lotten.

18 a §

Bokföring

På sametingets bokföring och bokslut tillämpas utöver det som föreskrivs i denna lag bokföringslagen (1336/1997).

18 d §

Revisionsberättelse

Med avvikelse från den tidsfrist som anges i 3 kap. 6 § i revisionslagen (1141/2015) ska revisorn för varje räkenskapsperiod före utgången av maj månad till sametingets styrelse avge en skriftlig revisionsberättelse som utöver det som föreskrivs i revisionslagen ska

innehålla ett utlåtande om huruvida uppgifterna i verksamhetsberättelsen om användningen av statsunderstödet är riktiga.

19 §

Valår och valkrets

För valet till sameting utgör hela landet en valkrets.
Val till sameting ska förrättas vart fjärde år (*valår*).

20 §

Valnämnd

Valnämnden fattar på ansökan beslut om antecknande av personer i vallängden och upprättar vallängden. Valnämnden ordnar val till sameting på det sätt som föreskrivs i denna lag.

Valnämnden har en ordförande och sex andra ledamöter som var och en har en personlig ersättare. I valnämnden ska det finnas en ledamot och en ersättare från kommunerna Enare, Utsjoki och Enontekis samt från Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun. I valnämnden ska det också finnas sakkunskap om de samiska språk som avses i 3 § 1 punkten i samiska språklagen (1086/2003).

En ledamot eller ersättare i sametingets styrelse eller en ledamot eller ersättare i besvärsnämnden kan inte vara ledamot eller ersättare i valnämnden.

21 §

Rösträtt

En förutsättning för antecknande i vallängden för sametinget är oberoende av bostadsort dessutom utöver vad som föreskrivs i 3 § att personen i fråga senast på valförrättningens sista dag har fyllt 18 år och är finsk medborgare eller som utländsk medborgare har haft i lagen om hemkommun (201/1994) avsedd hemkommun i Finland vid den tidpunkt då ansökan om upptagande i vallängden senast ska framföras.

22 §

Valbarhet

Valbar vid valet till sameting är varje röstberättigad som har samtyckt till att vara kandidat och som inte är omyndig.

En ledamot eller ersättare i valnämnden eller besvärsnämnden kan inte vara kandidat.

23 §

Vallängd

Valnämnden ska upprätta en vallängd över de röstberättigade. Valnämnden är personuppgiftsansvarig för vallängden.

I vallängden antecknas kommunvis i alfabetisk ordning den röstberättigades namn och personbeteckning, samt hemkommun och adress om de är kända. Valnämnden kan använda uppgifter i befolkningsdatasystemet vid upprättandet av vallängden. Hemkommunen och adressen får dock inte antecknas i vallängden, om dessa uppgifter ska hållas hemliga enligt 24 § 1 mom. 31 punkten i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller om det i befolkningsdatasystemet har gjorts en spärrmarkering enligt 36 § i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009) för personen i fråga.

I vallängden ska röstberättigade personer tas upp på ansökan. En förutsättning för att rösträtten ska kunna utövas i närmast följande sametingsval är att ansökan lämnas senast före utgången av september året före valåret.

Den som antecknats i vallängden vid föregående val tas upp i vallängden utan ansökan, om han eller hon uppfyller de förutsättningar för anteckning i vallängden som anges i den gällande lagen. En person antecknas dock inte i vallängden, om han eller hon meddelar valnämnden att han eller hon inte vill bli antecknad i vallängden. När vallängden upprättas kan valnämnden dessutom på eget initiativ vid val till sameting som ordnats den 1 januari 2027 eller efter det beakta sådana barn till de röstberättigade i vallängden som sedan föregående val uppnått rösträttsåldern och sådana barn som senast den tidpunkt som anges i 21 § kommer att uppnå rösträttsåldern. Dessa personer kan dock tas upp i vallängden först efter att de skriftligen anmält till valnämnden att de betraktar sig som samer enligt 3 § 1 mom.

Valnämnden fastställer och undertecknar vallängden senast den sista december året före valåret. Ändring i valnämndens beslut om fastställande av vallängden får inte sökas genom besvär.

24 §

Meddelande på kort och beslut

Valnämnden uppgör för varje person som intagits i vallängden ett meddelande på kort av vilket framgår de uppgifter om den röstberättigade som intagits i vallängden, tiden då vallängden hålls framlagd, röstning vid valet samt valdagen och rätten enligt 31 a § att rösta på valdagen samt valnämndens adress.

Valnämnden ska i god tid innan vallängden läggs fram sända ett meddelande på kort till samtliga röstberättigade vars adress är känd.

Ett beslut av valnämnden om att inte anteckna en person i vallängden eller ett beslut genom vilket valnämnden har avvisat en begäran om att bli upptagen eller inte bli upptagen i vallängden ska sändas till personen i fråga i god tid innan vallängden läggs fram.

25 §

Framläggande av vallängd

Valnämnden ska lägga fram vallängden eller uppgifterna i den med undantag av personbeteckningarna så att det från det att tiden för framläggande löpt ut finns en tid om minst sex månader till dess val förrättas.

Vallängden ska vara framlagd under 10 på varandra följande vardagar, dock inte lördagar.

På framläggande av vallängden iakttas vad som i 62 § i förvaltningslagen föreskrivs om offentlig delgivning, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

25 a §

Vallängdens offentlighet

Var och en har rätt att ta del av vallängden och handlingar i anslutning till upprättandet av den under den tid vallängden är framlagd. Vallängden och handlingar i anslutning till upprättandet av den får inte lämnas ut för kopiering eller fotografering, inte heller får kopior av dem ges ut. Den som är antecknad i vallängden har dock rätt att avgiftsfritt få ett utdrag ur de uppgifter som antecknats om honom eller henne i längden. Bestämmelser om en parts rätt att ta del av de handlingar som hänför sig till behandlingen av ärendet finns i 11 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

Vallängden och sådana handlingar i anslutning till upprättandet av den som innehåller uppgifter om en persons etniska ursprung ska vara sekretessbelagda vid andra tidpunkter än den som avses i 1 mom. Sekretessen hindrar inte att uppgifter lämnas ut till sametinget för val av ledamöter och ersättare till sametingets organ eller för utredande av initiativrätt eller till den som behöver information för att reda ut sin rösträtt.

Bestämmelser om offentligheten i fråga om handlingar som hänför sig till upprättandet av vallängden finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

25 b §

Rättelse av fel i vallängden

Valnämnden kan på eget initiativ eller på yrkande av en röstberättigad rätta ett fel i vallängden. Yrkandet ska dock framställas inom 14 dagar från det att tiden för framläggande av vallängden löpte ut. Ändringarna ska göras senast två månader innan valförrättningen inleds.

Om en person införs i vallängden, ska till honom eller henne utan dröjsmål sändas ett meddelande på kort enligt 24 §.

Om en felaktig anteckning i vallängden rättas ska rättelsen utan dröjsmål meddelas den berörda personen, om detta inte är uppenbart onödigt.

26 §

Begäran om omprövning av beslut som gäller vallängden

Den som anser att han eller hon obehörigen har utelämnats ur vallängden får begära omprövning av beslutet om vallängden hos valnämnden. En begäran om omprövning som riktats till valnämnden ska lämnas till valnämnden inom 14 dagar från det att tiden för framläggande av vallängden löpte ut.

Har en begäran om omprövning som ska lämnas till valnämnden inkommit till besvärsnämnden inom utsatt tid, ska begäran om omprövning inte avvisas. Begäran om omprövning ska utan dröjsmål sändas från besvärsnämnden till valnämnden.

Om valnämnden beslutar att personen i fråga ska tas upp i vallängden, ska valnämnden utan dröjsmål sända ett för röstberättigade avsett meddelande på kort enligt 24 § till honom eller henne.

Bestämmelser om sökande av ändring i beslut som gäller begäran om omprövning finns i 41 1 §.

26 a §

Röstning på grundval av ett beslut meddelat av en besvärinstans

En person som innan rösträkningen inleds för valnämnden eller på valdagen för valbestyrelsen visar upp ett sådant lagakraftvunnet beslut om personens rösträtt som meddelats av en besvärinstans ska ges möjlighet att få valhandlingar och att rösta.

Personen är skyldig att lämna beslutet eller en bestyrkt kopia av det till valnämnden eller valbestyrelsen för anteckning i vallängden.

27 §

Kandidatuppställning och kandidatförteckning

En kandidat i val till sametinget får ställas upp av en valmansförening som har bildats av minst tre röstberättigade och som ska ha ett ombud och ett vice ombud.

Varje röstberättigad får delta i uppställningen av endast en kandidat. Om någon hör till två eller flera valmansföreningar, ska valnämnden stryka hans eller hennes namn ur dem alla.

En valmansförening ska lämna sin kandidatansökan till valnämnden senast den 31 dagen och kompletteringar till ansökan senast den 27 dagen innan valförrättningen inleds.

Valnämnden ska upprätta en kandidatförteckning senast den 21 dagen innan valförrättningen inleds. Kandidatförteckningen ska offentliggöras, sändas till valombuden och hållas framlagd under valet.

I valnämndens beslut om kandidatförteckningen får ändring inte sökas särskilt.

28 §

Valförrättning

Val till sametinget förrättas under en period om sex veckor som börjar på måndagen den sista hela veckan i augusti. Valet förrättas med anlitande av posten eller genom att röstsedeln på annat sätt än per post lämnas till ett ställe som valnämnden meddelar. Inom samernas hembygdsområde ordnas valet också i form av röstning på valdagen.

Valet ska kungöras offentligt.

29 §

Valhandlingar

Valnämnden ska sedan valförrättningen inletts utan dröjsmål bevisligen delge de röstberättigade vilkas adress är känd den med valnämndens stämpel försedda röstsedeln, valkuvertet, foljebrevet, ytterkuvertet, kandidatförteckningen och röstningsanvisningarna (*valhandlingar*).

En röstberättigad som inte har fått valhandlingarna per post eller som av någon annan orsak saknar dem, ska ges möjlighet att få valhandlingarna på valnämndens byrå, på ett röstningsställe på valdagen eller på ett annat ställe som valnämnden meddelar.

I röstningsanvisningarna ska besöksadresserna och öppettiderna för valnämndens byrå och de andra ställen där valhandlingarna kan fås och till vilka de kan lämnas in samt besöksadresserna och öppettiderna för röstningsställena på valdagen anges.

30 §

Röstning med anlitande av posten

Den röstberättigade kan utnyttja sin rösträtt efter att han eller hon fått valhandlingarna. Väljaren ska i röstsedeln tydligt anteckna numret på den kandidat som han eller hon ger sin röst till.

Röstningen har slutförts när den röstberättigade bevisligen har lämnat det slutna valkuvertet med röstsedeln och ett ifyllt och undertecknat foljebrev inneslutna i ytterkuvertet för postbefordran till valnämnden. Om väljaren bifogar sitt meddelande på kort, behöver han eller hon endast skriva sin underskrift på foljebrevet.

De röster som inkommit per post till valnämnden innan rösträkningen inleds beaktas vid rösträkningen.

31 §

Röstning genom inlämnande av ytterkuvert till valnämnden på annat sätt än per post

Den röstberättigade eller en person som bemyndigats av denne kan även lämna de valhandlingar som avses i 30 § i ytterkuvertet till valnämndens byrå eller andra ställen som valnämnden meddelat, mellan måndagen den hela fjärde veckan och söndagen den hela

sjätte veckan av valet eller på valdagen till valbestyrelsen på vilket röstningsställe som helst.

Valnämnden ska se till att valhandlingar som lämnats in på dess verksamhetsställen och andra ställen som den meddelat förvaras på ett sätt som tryggar valhemligheten och att de levereras säkert till valnämndens byrå i Enare innan rösträkningen inleds.

31 a §

Röstning på valdagen

Röstning på valdagen ordnas söndagen den sjätte veckan av valförrättningen.

Röstningen på valdagen ska förrättas samtidigt i varje kommun inom samernas hembygdsområde. I varje kommun ska det finnas minst ett röstningsställe.

En röstberättigad får rösta på det sätt som avses i 31 g § endast i den kommun inom samernas hembygdsområde som i vallängden är antecknad som hans eller hennes hemkommun.

Röstningen ska ordnas så att valhemligheten bevaras.

31 c §

Valbestyrelse

Valnämnden ska i god tid före valet tillsätta en valbestyrelse för varje röstningsställe i vilken det ska ingå tre medlemmar och minst två ersättare och där en ledamot i valnämnden och ledamotens personliga ersättare är medlem och ersättare i valbestyrelsen. En kandidat i valet till sameting kan inte vara medlem eller ersättare i valbestyrelsen.

Den medlem som företräder valnämnden är valbestyrelsens ordförande. Valbestyrelsen utser vid behov en vice ordförande inom sig.

Valbestyrelsen är beslutför med tre medlemmar.

31 h §

Avslutande av röstningen på valdagen och valprotokollet

När röstningen på valdagen har avslutats ska valbestyrelsen se till att den förseglade valurnan och vallängden för röstningsområdet i vilken röstningsanteckningarna gjorts samt ytterkuvert som eventuellt lämnats till valbestyrelsen utan obefogat dröjsmål transporteras till valnämndens byrå i Enare på ett sätt som säkerställer valhemligheten. Valbestyrelsen ska också se till att förseglingsmaterialet förstörs omedelbart efter förseglingen av urnan. Valnämnden ska se till att valurnan och vallängden för röstningsområdet förvaras på ett säkert ställe till dess att rösträkningen inleds.

Valbestyrelsen ska vidare se till att ett protokoll förs över röstningen på valdagen och att i det antecknas

- 1) dagen och klockslaget då röstningen på valdagen började och förklarades avslutad,
- 2) närvarande medlemmar och ersättare i valbestyrelsen,
- 3) valbiträdena och de biträden som väljarna själva utsett,
- 4) antalet väljare.

32 §

Röstning på vårdanstalt och i hemmet

De som vårdas på en anstalt inom samernas hembygdsområde samt de som vårdas hemma inom hembygdsområdet och som inte annars kan rösta utan oskäligen svårigheter får rösta där de vårdas.

För röstning där den röstberättigade vårdas förordnar valnämnden den ledamot och den ersättare som i valnämnden representerar ifrågavarande kommun att verka som valförrättare respektive ersättare. Till ersättare för valförrättaren kan väljas även någon annan som är lämplig för uppgiften.

Då röstning sker där den röstberättigade vårdas ska vid röstningen utöver den som röstar och valförrättaren vara närvarande en person som den röstande valt eller godkänt och som antecknats som röstberättigad i vallängden för sametinget.

34 §

Påbörjande av rösträkningen

Valnämnden ska påbörja rösträkningen klockan 9 måndagen efter valförrättningen. De ytterkuvert som inkommit efter att rösträkningen påbörjats ska öppnade lämnas obeaktade. Vid förrättningen ska protokoll föras.

En valmansförenings ombud och vice ombud har rätt att vara närvarande vid rösträkningen.

35 §

Anteckning i vallängden

Rösträkningen påbörjas så att följbrevet öppnas och alla de som röstat i enlighet med bestämmelserna i 30 och 31 § antecknas i vallängden enligt följbrevet.

En röst ska lämnas obeaktad, om

- 1) den som röstat inte har antecknats som röstberättigad i vallängden eller om det framkommer att han eller hon avlidit innan valförrättningen inleddes,
- 2) följbrevet är så bristfälligt att det inte klart framgår vem som har röstat, eller om
- 3) en obehörig anteckning om väljaren eller kandidaten har gjorts på valkuvertet.

Om det av följbrevet framgår att den röstberättigade har röstat flera gånger på det sätt som avses i 30 eller 31 §, beaktas endast ett av ytterkuverten.

En röst som avgetts vid en annan tidpunkt än på valdagen ska lämnas obeaktad också i det fall att anteckningarna i vallängden för röstningsområdet visar att väljaren har röstat på valdagen på det sätt som avses i 31 g §.

Sedan samtliga väljare har antecknats i vallängden och de valkuvert jämte följbrev som lämnats utan beaktande har avskilts från dem som godkänts ska de godkända valkuverten läggas öppnade i valurnan.

38 §

Bestämmande av valresultatet

De 21 personer som vid valet har fått det största antalet röster blir valda till ledamöter i sametinget, förutsatt att bland dessa finns minst det antal kandidater från kommunerna Enare, Utsjoki och Enontekis samt från Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun som föreskrivs i 10 §. Om det antal som anges i 10 § inte nås, blir de kandidater från kommunen eller området i fråga valda som därefter fått det största antalet röster så att kraven i 10 § uppfylls. Om det föreskrivna antalet kandidater från någon kommun eller något område inom hembygdsområdet inte finns, väljs de kandidater från hembygdsområdet som därefter har fått det största antalet röster.

Till ersättare väljs den kandidat som efter de kandidater som invalts från kommunerna Enare, Utsjoki och Enontekis samt från Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun fått det största antalet röster.

Är röstetalen lika stora avgörs kandidaternas inbördes ordningsföljd genom lottning.

Kandidatens kommun eller område vid rösträkningen bestäms enligt var han eller hon har haft sin hemkommun vid den tidpunkt då tidsfristen för kandidatuppställningen löpte ut.

39 §

Fastställande av valresultatet

Valnämnden ska den tredje dagen efter att rösträkningen påbörjats fastställa valresultatet vid ett sammanträde.

Valresultatet ska omedelbart meddelas justitieministeriet för förordnande av sametingets ledamöter och ersättare för följande mandatperiod.

40 §

Besvär över valresultatet

En röstberättigad som anser att valnämndens åtgärd i samband med eller beslut om fastställande av valresultatet står i strid med lag får framställa en begäran om omprövning hos sametingets styrelse inom 14 dagar från det att valnämnden fastställde valresultatet. Bestämmelser om sökande av ändring i ärenden som gäller vallängden finns i 5 kap.

Sametingets styrelse ska behandla begäran om omprövning i brådska ordning och senast före utgången av valåret.

I ett beslut av sametingets styrelse får ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen inom 14 dagar från det att styrelsens beslut har delgetts den berörda personen. Vid sökande av ändring iakttas i övrigt lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

Om ett beslut eller en åtgärd av valnämnden som nämns i 1 mom. har stridit mot lag och detta har inverkat på valresultatet, ska valresultatet rättas och statsrådet vid behov förordna ledamöterna och ersättarna i sametinget på basis av det rättade valresultatet.

Om valresultatet inte kan rättas ska nyval utlysas.

40 c §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av justitieministeriet kan närmare bestämmelser utfärdas om

- 1) kungörelser i samband med val,
- 2) ansökningar om upptagande i vallängden och avförande ur vallängden samt utredningar som ska medfölja ansökan,
- 3) framläggning av vallängden,
- 4) kandidatansökan och kandidatförteckningen,
- 5) anordnande av röstning på valdagen, om kommunen har fler än ett röstningsställe för röstningen på valdagen,
- 6) röstsedlarna, och
- 7) förvaringen av valhandlingar.

Sökande av ändring i ärenden som gäller vallängden

41 §

Besvärsnämndens uppgift och behörighet

Besvärsnämnden för vallängdsärenden vid sametinget (*besvärsnämnden*) är första besvärshöjningsinstans i sådana ärenden enligt 26 § som gäller upptagande i och avförande ur vallängden för sametinget.

Besvärsnämnden, som finns i anslutning till sametinget, är ett självständigt och oberoende organ.

41 a §

Besvärsnämndens ordförande och övriga ledamöter

Besvärsnämnden leds av en ordförande som kan ha uppdraget som huvudsyssla.

Besvärsnämnden har dessutom som ledamöter med uppdraget som bisyssla en lagfaren ledamot och två sakkunnigledamöter. Dessutom ska besvärsnämnden ha ett tillräckligt antal ersättare. På ersättarna tillämpas vad som i lag föreskrivs om besvärsnämndens ledamöter.

När ordföranden har förhinder utövas den behörighet som föreskrivits för ordföranden av besvärsnämndens lagfarna ledamot (*vice ordförande*).

41 b §

Ordförandens och de övriga ledamöternas behörighet och utnämning

Besvärsnämndens ordförande och lagfarna ledamot ska uppfylla de allmänna behörighetsvillkoren för domare som anges i 10 kap. 1 § 1 mom. i domstolslagen (673/2016).

Av besvärsnämndens övriga ledamöter krävs rättsfärdighet, förtrogenhet med besvärsnämndens ansvarsområde samt behövliga personliga egenskaper. Besvärsnämndens ordförande och ledamöter behöver inte vara antecknade i vallängden för sametinget.

Statsrådet tillsätter besvärsnämnden för sex år i sänder. Statsrådet förordnar besvärsnämndens ordförande till tjänsten tills vidare och övriga ledamöter med uppdraget som bisyssla för mandatperioden. Besvärsnämnden tillsätts på förslag av sametinget.

En ledamot eller ersättare i sametinget eller en ledamot eller ersättare i valnämnden eller en person som är anställd hos sametinget kan inte höra till besvärsnämnden. Den som är uppställd som kandidat i valet till sameting enligt 22 § kan inte vara ledamot eller ersättare i besvärsnämnden.

Besvärsnämndens ordförande och övriga ledamöter ska redogöra för sina bindningar. På redogörelse för bindningar tillämpas vad som i 17 kap. 17 § i domstolslagen föreskrivs om sakkunnigledamöters skyldighet att lämna en redogörelse för sina bindningar. Redogörelsen för bindningar ska lämnas till justitieministeriet och för kännedom till besvärsnämnden. Vid registrering av uppgifter som gäller bindningar ska bestämmelserna i lagen om ett register över bindningar och bisysslor (507/2023) iakttas.

41 c §

När en plats som ordförande eller ledamot i besvärsnämnden blir ledig

Det som föreskrivs om innehavare av domartjänst ska tillämpas på besvärsnämndens ordförandes och ledamöters rätt att kvarstå i sitt uppdrag.

Om en plats som ordförande eller annan ledamot blir ledig under mandattiden, förordnas en efterträdare för återstoden av mandattiden.

41 d §

Domarförsäkran

Besvärsnämndens ordförande och övriga ledamöter ska när de tillträder sitt uppdrag avge domarförsäkran, om de inte har gjort det tidigare. Bestämmelser om domarförsäkran finns i 1 kap. 7 § i domstolslagen.

41 e §

Ordförandens och övriga ledamöters ställning

Besvärsnämndens ordförande och övriga ledamöter är oberoende i sin utövning av dömande makt.

Besvärsnämndens ordförande och övriga ledamöter handlar under domaransvar, om vilket det föreskrivs närmare i 9 kap. i domstolslagen.

Besvärsnämndens ordförande och ledamöter är skyldiga att avgå vid utgången av den månad under vilken de fyller 70 år.

41 f §

Föredragande

Besvärsnämnden ska ha ett tillräckligt antal föredragande i huvud- eller bisyssla samt tillräcklig övrig personal.

En föredragande i besvärsnämnden ska ha avlagt examen som medför behörighet för domartjänst. I besvärsnämndens arbetsordning bestäms det närmare om föredragandenas uppgifter.

Besvärsnämnden utnämner sina föredragande och sin övriga personal.

41 g §

Besvärsnämndens sammansättning vid avgörande

I besvärsnämnden avgörs besvärssärendena på föredragning i plenum.

Plenum är beslutfört när ordföranden, den lagfarna ledamoten och minst en sakkunnig-ledamot är närvarande.

41 h §

Behandlingen av ärenden

Vid behandlingen av ärenden i besvärsnämnden tillämpas lagen om rättegång i förvaltningsärenden, om inte något annat föreskrivs särskilt i denna lag. Ett beslut som meddelas av besvärsnämnden är avgiftsfritt.

41 i §

Offentlighet vid behandlingen

I fråga om offentlighet vid rättegång i besvärsnämnden tillämpas lagen om offentlighet vid rättegång i förvaltningsdomstolar (381/2007).

414/2025

41 j §

Finansiering

Kostnaderna för besvärsnämnden betalas av statens medel.

Arvodena för besvärsnämndens ordförande och ledamöter bestäms enligt grunder som fastställts av justitieministeriet.

41 k §

Arbetsordning

Närmare föreskrifter om besvärsnämndens organisation och personal och om arbetet i besvärsnämnden finns i besvärsnämndens arbetsordning, som fastställs i besvärsnämndens plenum.

41 l §

Förfarande vid ändringssökande

Besvär som riktats till besvärsnämnden ska lämnas till valnämnden inom 14 dagar från delfäendet av valnämndens beslut om begäran om omprövning.

Valnämnden ska utan dröjsmål lämna besvären, de handlingar som gäller ärendet och sitt utlåtande om besvären till besvärsnämnden.

Har besvär som ska lämnas till valnämnden inkommit till besvärsnämnden inom utsatt tid, ska besvären inte avvisas på denna grund. Besvären ska då utan dröjsmål sändas till valnämnden.

Besvärsnämnden ska behandla besvären i brådskande ordning.

Bestämmelser om sökande av ändring i besvärsnämndens beslut finns i 41 m §.

41 m §

Fortsatta besvär hos högsta förvaltningsdomstolen

I besvärsnämndens beslut får ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

På ansökan om och beviljande av besvärstillstånd tillämpas 110 och 111 § i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. I fråga om angivande av skälen till ett beslut om besvärstillstånd tillämpas 112 § 2 mom. i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. På sökande av ändring hos högsta domstolen tillämpas i övrigt bestämmelserna i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

6 kap.

Särskilda bestämmelser

42 §

Ändringssökande

I ett beslut av sametingets styrelse och nämnd samt andra organ som tillsatts av sametinget får ändring sökas genom besvär hos sametinget, om inte något annat föreskrivs i denna lag eller någon annanstans i lag. I ett beslut av sametinget får ändring sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Bestämmelser om sökande av ändring finns i lagen om rättegång i förvaltningsärenden.

414/2025

43 §

Anställning av personal

Sametinget utnämner eller anställer sin personal.

43 a §

Rätt till pension

Personer som är anställda av sametinget har rätt till pension, och då de avlidit har deras förmånstagare rätt till familjepension av statens medel enligt i tillämpliga delar samma stadganden som gäller för personer som är anställda av staten och för deras förmånstagare.

För att täcka utgifterna för det pensionsskydd som avses i 1 mom. ska sametinget betala en pensionsavgift enligt lagen om statens pensionsfond (1297/2006).

För verkställighet av pensionsskyddet ska sametinget årligen till statskontoret lämna uppgifter om den personal som är anställd av sametinget. Uppgifterna ska lämnas enligt statskontorets anvisningar.

Betalas pensionsavgiften inte inom utsatt tid ska till statens pensionsfond betalas en årlig dröjsmålsränta enligt den räntefot som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen (633/1982).

Pensionsavgift och dröjsmålsränta får drivas in enligt lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

43 b §

Tystnadsplikt och skadeståndsskyldighet

En ledamot av sametinget eller en medlem av ett organ som avses i 14 § eller en revisor som avses i 18 c § får inte för någon utomstående olovligen röja eller till sin egen nytta utnyttja vad han vid fullgörande av uppdraget fått veta om någon annans personliga omständigheter, ekonomiska ställning eller affärs- eller yrkeshemlighet.

En person som avses i 1 mom. är skyldig att ersätta skada som han i sitt uppdrag uppsåtligen eller av vållande åsamkat sametinget. Detsamma gäller för skada som vållats någon annan genom brott mot denna lag.

På jämkning av skadeståndet samt, om de skadeståndsskyldiga är flera, på fördelningen av ansvaret tillämpas skadeståndslagen (412/1974).

I fråga om en tjänstemans och en arbetstagares skadeståndsskyldighet gäller vad som föreskrivs i skadeståndslagen eller någon annanstans.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2025.

På sameting vars mandattid inte löpt ut vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas 10 § i den lydelse den hade vid ikraftträdandet av denna lag.

Sameting vars mandattid inte löpt ut när denna lag träder i kraft fortsätter i sitt uppdrag fram till ingången av mandattiden för det första sameting som väljs enligt denna lag.

På ett ärende enligt 9 § som är anhängigt vid ikraftträdandet av denna lag tillämpas den 9 § som gällde vid ikraftträdandet. På ett sådant ärende tillämpas inte 9 a och 9 b § i denna lag.

414/2025

Helsingfors den 27 juni 2025

Republikens President
Alexander Stubb

Justitieminister Leena Meri

1.

Láhka**sámedikkis addojuvvon lága nuppástuhttimis**

Riikkabeivviid mearrádusa mielde

gomihuvvo sámedikkis addojuvvon lága (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d ja 27 a §, 42 a ja 42 b §, dakkárin go dain leat 18 e—18 i, 42 a ja 42 b § lágas 1725/1995, 23 a ja 27 a § lágas 1279/2002 ja 335/2020, 26 b § lágain 1279/2002 ja 852/2020, sihke 26 d lágas 1279/2002, *rievdaduvvo* 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 ja 40 c §, 5 kapihttala bajilčálus, 41 §, 6 kapihttala bajilčálus, 42 ja 43 §, dakkárin go dain leat 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 ja 40 c § lágas 1279/2002, 4 a § lágas 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 ja 43 § muhtimassii lágas 1279/2002, 9 § muhtimassii lágas 626/2011, 16, 18 a, 18 d ja 42 § lágas 1725/1995, 18 § muhtimassii lágas 1026/2003, 23 § lágain 1279/2002 ja 335/2020, 40 § lágain 1279/2002 ja 852/2020, sihke

lasihuvvo láhkii odđa 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a—m, 43 a ja 43 b § ja čuovus čuovvovaččat:

1 kapihttal

Oppalaš njuolggadusat

1 §

Lága ulbmil

Sápmelaččain eamiálbmogin lea iešmearridanrievttiset ollašuttima várás sámiid ruovttuguovllus iežaset giela ja kultuvrra iešmearrideapmi dan mielde go dán lágas ja ja eará sajés lágas mearriduvvo. Dáid iešmearridanbargguid várás sápmelaččat válljejit iežaset iešmearridanrievtti ollašutedettiin válggas gaskavuodasteaset sámedikki.

Sámediggi doaibmá riekteministeriija hálldahussuorggis.

2 §

Stáhta ekonomalaš ovddasvástádus

Stáhta bušeahtas galgá várret doarvái mearreruhta dán lágas dárkkuhuvvon bargguide.

3 §

Vuoigatvuohta šaddat merkejuvvot válgalogahallamii

Vuoigatvuohta šaddat merkejuvvot válgalogahallamii lea olbmos, guhte atná iežas sápmelažžan, dainna eavttuin, ahte:

- 1) olmmoš ieš dehe ankke okta su váhnemiin, áhkuin ja ádjáin dehe máttaráhkuin ja -ádjáin lea oahppan sámegiela vuosttaš giellanis; dehe
- 2) ankke okta su váhnemiin lea merkejuvvon dehe leamaš merkejuvvon jienastanvuoigatvuodalažžan ođđajagimánu 1 beaivve 2027 dehe dan manjel ordnejuvvon sámedikki válggas.

Válgalogahallamii merkema gáibádussan lea maiddá, ahte dán lágas mearriduvvon agi, riikkavulošvuoda ja álbmotregistara jienastanvuoigatvuodalačča eará eavttut ollašuvvet.

4 §

Sámiid ruovttuguovlu

Sámiid ruovttuguovlluin dárkkuhuvvo čuvvosa gártii merkejuvvon guovlu, mii sisdoallá Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddaid guovlluid ja Soađegili gielddas Sámi bálgosa guovllu.

4 a §

Hálddahusrievttálaš njuolggadusaid guoskadeapmi

Sámediggái ja dan doaibmaorgánaide guoskaduvvojit hálddahusláhka (434/2003), eiseválddiid doaimma almmolašvuodas addojuvvon láhka (621/1999), arkiivaláhka (831/1994) ja láhka elektrovnnalaš áššiid dikšumis eiseváldedoaimmas (13/2003), juos dán lágas ii nuppe ládje mearriduvvo.

2 kapihttal

Sámedikki barggut

5 §

Sámedikki almmolaš doaibmaváldi

Sámedikki doaibman lea mearridit sápmelaččaid iežaset giela, kultuvra ja sajádaga eamiálbmogin guoskevaš áššiin ja dikšut bargguid, mat dáidda laktásit. Eará áššiin sámediggi ovddida sápmelaččaid iešmearridanvuoigatvuoda ollašuvvama.

Sápmelaččaid iešmearridanvuoigatvuodaid ollašuhttima várás sámediggi oassálastá ráddádallan- ja ovttasdoaibmangeatnegasvuoda mielde 9 §:s oaivvilduvvon áššiid válmastallamii ja mearrádusa dahkamii. Doaimmaidasas gullevaš áššiin sámediggi sáhttá dahkat eiseválddiide álgagiid ja evttohusaid sihke addit cealkámušaid, ovdánahttit ja hálldašit sámi kultuvra sihke miedihit ruhtadeami.

Sámegiela ja kultuvra bajásdoallama ja ovdánahttima dorvvasteami várás sámediggi doaibmá sámehoahpahusa ja -skuvlejumi áššedovdin ja ovddida daid ovdánahttima ollislašvuohtan.

Doaibmaváldásis gullevaš áššiin sámediggi geavaha mearrádusválddi dego dán lágas dehe dehe eará sajés lágas mearriduvvo.

Bargguidasas gullevaš áššiin sámedikki ferte oasistis dorvvastit vuodđovuoigatvuodaid ja olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama. Sámediggi gálga meannudit buot olbmuiguin ovttaveardásaččat ja sohkaбелиid dásseárvvu ovddidettiin dađi mielde go lágain dárkileappot mearriduvvo.

Sámediggi nanne doaimmas várás bargoortnega.

6 §

Sápmelaččaid ovddasteapmi

Sámediggi ovddasta sápmelaččaid álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš bargguinis.

7 §

Muitalus

Sámediggi gárvvista jahkásaččat riikkabeivviide muitalusa das, mii mearkkašahti lea dáhpáhuvvan ovdáneamis áššiin, mat gusket sápmelaččaid. Muitalus sáhttá doallat sisttis evttohusaid doaibmabijuin, mat dárbbášuvvojit sápmelaččaid vuoigatvuodaid dorvvasteami várás.

8 §

Mearrerudaidda juohkin

Sámediggi mearrida sámedikki iežas bargguide čujuhuvvon ruhtaváriid geavaheamis. Sámedikki mearrádussii ruhtaváriid geavaheamis iežas bargguide ii oaččo ohat nuppástusa váidalemiin.

Sámediggi mearrida doarjagiin, mat juolluduvvojit sámedikki bokte. Barggu divššodettiinis sámediggi doaibmá stáhtaveahkkeiseváldin. Doarjagat, mat juolluduvvojit sámedikki bokte, galget gullat sápmelaččaid giela ja kultuvrra iešmearrideami ollái. Stáhtaráđi ášahusain sáhttet addojuvvot dárkilit nuolggadusat, mat gusket doarjagiid juolludeami meannudemiide sámedikki bokte.

Sámedikki miedihán doarjagiidda guoskaduvvo stáhtadoarjjaláhka (688/2001).

9 §

Ovttasdoaibman- ja ráđđádallangeatnegasvuohta

Eiseválddit ja earát, mat doaimmaheaddjit almmolaš hálldahusdoaimma, ráđđádallet sámedikkiin válmastaladettiin láhkaásaheami, hálldahuslaš mearrádusaid ja eará doaibmabijuid, main sáhttá leat earenoamáš mearkkašupmi sápmelaččaide, viggamuššan oažžut

ovttamielalašvuoda sámedikkiin dehe oažžut sámedikki miehtama ovdal mearrádusa dahkama. Ovttasdoaimman- ja ráddádallangeatnegasvuhta guoská sámiiid ruovttugovllus doaibmabijuid, mat ollašuttjit dehe váikkuhusaidis bealis ollet dohko sihke eará ládje váikkuhit earenoamážit sápmelaččaid gillii dehe kultuvrii dehe sin sajádahkii dehe vuoigatvuodaide eamiálbmogin ja mat gusket:

- 1) guovlluid geavaheami;
- 2) stáhtaetnama, suodjalanguovlluid ja meahcceguovlluid dikšuma, geavaheami, suodjalandoaimmaid ollašuttima, láigoheami ja luobaheami;
- 3) ruvkeminerálaid sisttisdoallan gávdnosa ohcama ja dainna ávkástallama sihke golledoidima, mii dáhpuhuvvá stáhta eana- ja čáhceviidodagain;
- 4) ealáhusa, mii gullá sápmelaččaid kulturhápmái, láhkaásahuslaš dehe hálldahuslaš nuppástusa;
- 5) doaimmaid, mat giedahallet luonddu mánggahápmásašvuoda ja dálkkádatrievdama;
- 6) sámegielalaš árrabajásgeassima sihke sámegielalaš ja sámegiela oahpahusa ovdánahttima;
- 7) sámegielalaš sosiála- ja dearvvašvuoda bálvalusaid ollašuttima ja ovdideami;
- 8) sámedikki resurssaid ja eará doaibmaeavttuid dorvvasteami ja ovdánahttima; dehe
- 9) eará sullasaš ášši, mii váikkuha sápmelaččaid gillii, kultuvrii dehe sin sajádahkii dehe vuoigatvuodaide eamiálbmogin.

9 a § Sápmelaččaid vuoigatvuodaid vuhtiiváldin eiseválddiid ja eará almmolaš hálldahusbargguid dikšuid barggus

Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid doaimmaheaddjit galget 9 §:s dárkkuhuvvon doaibmabijuid plánedettiin ja ollašutedettiin vugiid mielde, mat leat anus:

- 1) ovddidit sámegielaid bajásdoallama ja ovdánahttima sihke sápmelaččaid vuoigatvuoda ja eavttuid bajásdoallat ja ovdánahttit sin iežaset kultuvrra, maidda gullet árbevirolaš ealáhusat; ja
- 2) gearpidit doaibmabijuideaset mielldisbuktin negatiivvalaš váikkuhusaid sámegielaide ja sápmelaččaid vuoigatvuhtii ja eavttuide bajásdoallat ja ovdánahttit sin iežaset kultuvrra, maidda gullet árbevirolaš ealáhusat.

9 b § Meannudeapmi ovttasdoaimmamis ja ráddádallamiin

Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid doaimmaheaddjit almmuhit sámediggái nu jođánit go vejolaš álggahettiineaset bargama 9 §:s dárkkuhuvvon áššiin. Juos gažaldat lea bissovašlundosaš doaimmas, almmuhus galgá dahkkojuvvot áiggebáie ovdal ráddádallama ordnema. Eiseválddit ja eará almmolaš hálldahusbargguid dikšu bealit almmuhit sámediggái, guđe mearrebeaivvi rádjái sámediggi galgá almmuhit mielalašvuoda ráddádallat áššis. Mearreáigi galgá leat govttolaš ja das sáhtá váldojuvvot vuhtii ášši hohpolašvuhta.

Liibba geavakeahtá guodđin ii eastte eiseválddi dehe almmolaš hálldahusbarggu doaimmaheaddji joatkimis ášši giedahallama.

Sámedikkis lea vuoigatvuhta oažžut čálalaš čilgehusa áššis, masa gullet 9 a §:s dárkkuhuvvon áššit ja dáid plánat ovdal ráddádallamiid. Sámediggái galgá várrejuvvot govttolaš áigi ráhkanit ráddádallamiidda. Ovttasdoaimman galgá álggahuvvot ja

ráddádallamat galget ollašuhthtojuvvot rehálaš mielain ja rivttes áigái nu, ahte ášši loahppabohtosii lea vejolaš váikkuhit ovdal ášši čoavdima.

Ollašuhthton ráddádallamiin galgá gárvvistuvvot beavdegirjji. Beavdegirjái girjejuvvojit oassebeliid oainnut áššis ja ráddádallamiid loahppabohtos.

3 l kapihttal

Doaibmaáigodat, doaibmaorgánat ja doaibma

10 §

Čoakkádus ja doaibmaáigodat

Sámediggái gullet 21 lahtu ja njeallje várrelahtu, geat välljejuvvojit sámedikki vággas njealji jagi doaibmaáigodahkii, mii álgá vágajagi juovlamánu 1 beaivve. Sámedikkis galget leat unnimusat guokte lahtu ja okta várrelahtu Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gielddas ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Loahppa 13 lahtu välljejuvvojit jietnameari vuodul, dattetge nu, ahte unnimusat vihtta lahtu fertejit leat sápmelaččaid ruovttuguovllus.

Stáhtaráđđi mearrida sámedikki vágga bohtosa vuodul sámedikki lahtuid ja várrelahtuid doaimmaidaset, miediha bivdagis earu doaimmas ja mearrida namuhuvvon vágga bohtosa vuodul ođđa lahtu ja várrelahtu dan sadjái, gii lea vággaáigodaga áigge heaitán leame lahttu dehe várrelahttu.

Sámedikki lahtu ja várrelahtu manahettiin 22 §:s dárkkuhuvvon vágadokálašvuoda doaibmasis, stáhtaráđđi galgá sámedikki álgagis gávnnaht su luohttámušdoaimma nohkan.

11 §

Sámedikki ságadoalli ja várreságadoallit

Sámediggi vällje gaskavuodastis ságadoalli ja guokte várreságadoalli. Válljemis ferte dakkaviđe almmuhit riekteministerijai.

Ságadoalli ja várreságadoallit doaibmet bargguineaset völdodoaibmasaččat.

12 §

Čoahkkimiid čoahkkáigohččun

Sámedikki čoahkkin mearrida čoahkkimiiddis doallamis. Čoahkkin galgá dasa lassin gohččojuvvot čoahkkái, juos ságadoalli dehe stivra oaidná dan dárbbaslažžan dehe goalmát oassi lahtuin nu gáibida dihto ášši gieđahallama várás.

Juos sápmelaččaid ruovttuguovllu gielddas dehe guovllus välljejuvvon lahttu ii sáhte oassálastit čoahkkimii, su sadjái galgá gohččojuvvot seamma gielddas dehe guovllus välljejuvvon várrelahtu.

13 §

Sámedikki stivra

Sámediggi vállje gaskavuodastis stivrra, mas leat ságadoalli ja guokte várreságadoalli sihke eanemusat vihtta eará lahtu. Sámediggi vállje gaskavuodastis stivrii guokte várrelahtu. Válljemis galgá dakkaviđe almmuhuvvot riekteministerijai.

Válgajagi doaibmi stivra joatká barggustis dassáži, go ođđa stivra lea válgga manjel válljejuvvon.

Stivra válmmaštallá áššiid sámedikki čoahkkimii ja ollašuhtá sámedikki mearrádusaid dađi lági mielde go bargoortnegis mearriduvvo dárkileappot.

Sámedikki bargoortnegis sáhtá mearriduvvot stivrra lahtu barggu váldodoaibmasašvuodas.

Sámedikki stivrra lahttun dehe várrelahttun ii sáhte leat válgalávdegotti dehe nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

14 §

Eará doaibmaorgánat

Sámediggi ásaha iešguđege váлгаáigodaga álggus válgalávdegotti 4 logus dárkkuhuvvon válgga várás. Sámediggi sáhtá ásahtit maiddá eará doaibmaorgánaid sápmelaččaid iežaset giela ja kultuvrra iešmearrideami áššiid dikšuma várás.

Sámedikki válgalogahallanáššiid nuppástusohcanlávdegottis (nuppástusohcanlávdegoddi) mearriduvvo 5 logus.

15 §

Doaibmaválldi geavaheapmi

Sámedikki čoahkkin sihke stivra ja eará doaibmaorgánat geavahit sámedikki doaibmaválldi dađi mielde go dán lágas mearriduvvo ja sámedikki bargoortnegis mearriduvvo.

Sámedikki čoahkkin mearrida prinsihpalaččat mearkkašahhti ja viidát váikkuhusa bukti áššiin, juos ášši hohpolašvuodas ii eará čuoovo.

Doaibmaválldi ii oaččo sirdojuvvot 5 § 6 momeanttas, 7 §:s, 10 § 3 momeanttas, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 iige 41 §:s dárkkuhuvvon áššiin.

16 §

Doaimmahagat ja bargoveahka

Sámedikkis leat doaimmahagat sihke virge- ja bargosoahpamušgaskavuodain bargoveahka dađi mielde go das mearriduvvo dárkileappot sámedikki bargoortnegis. Sámegiela doaimmahagas mearriduvvo sierra.

Sámedikki virgeolbmuide, virggiide ja virgegaskavuodaide guoskaduvvo, mii stáhta virgeolbmui, virggiin ja virgegaskavuodas guoskaduvvo ja mearriduvvo.

Bargoveaga bálvalusgaskavuoda eavttuin ja daid mearrahuvvamis lea fas fámus dat, maid stáhta bálvalusgaskavuoda eavttuin ja daid mearrahuvvamis ášahuvvo, mearriduvvo dehe sohppojuvvo.

17 a §

Čoahkkimii searvan teknihkalaš diehtosirdinvuogi geavahemiin

Sámedikki bargoortnegis sáhtta mearriduvvot, ahte čoahkkimii sáhtta searvat geavahettiin videoráddádallama dehe eará heivvolaš teknihkalaš diehtosirdinvuogi.

Bargoortnegis sáhttet addojuvvot dárkilit mearrádusat teknihkalaš diehtosirdinvuogi geavaheami meannudeamis.

17 b §

Álggariekti

Unnimusat guovtti čuodi vídalogi mannan háve doaimmahuvvon sámediggeválgga jienastanvuogitvuodalaš sápmelaččas lea riekti dahkat sámediggái álgaga áššis, mii gullá sámedikki bargui.

Dárkilit mearrádusat álggarievtti geavaheamis čuvvojuvvon meannudeamis ja álgaga gieđahallamis addojuvvojit bargoortnegis.

18 §

Áššiid gieđahallan

Sámedikki čoahkkin dehe eará doaibmaorgána lea mearridanválddalaš, go ságadoalli, várreságadoalli ja unnimustá bealli eará lahtuin leat báikki alde.

Sámedikki ja dan ášahan doaibmaorgána lahttu lea easttalaš oassálastit dakkár mearrádusa dahkamii, mii guoská persovnnalaččat su dehe hálldahuslága 28 § 2 momeanttas dárkkuhan lagasfuolki dehe dakkárii namuhuvvon paragrafa 3 momeantta mielde bálldalaston olbmo.

Áššit čovdojuvvojit sámedikkis eanetlohkomearrádusain. Juos jienain lea dássálas boadus, ságadoalli jietna čoavdá mearrádusa. Válggas gehččojuvvo välljejuvvon dat, gii oažžu eanemus jienaid. Juos jienain lea dássálas boadus, ášši čovdojuvvo vurbbiin.

3 a kapihttal

Rehketdoallu ja ruhtadoalldárkkisteapmi

18 a §

Rehketdoallu

Sámedikki rehketdollui ja rehketdoalloloahpaheapmái guoskaduvvo dán lágas ášahuvvon áššiid lassin rehketdoalloláhka (1336/1997).

18 d §

Rehketdoallodárkkistanmuitalus

Rehketdoallodárkkistanlága (1141/2015) 3 logu 6 §:s mearriduvvon mearreáiggis spiehkastettiin rehketdoallodárkkisteaddji ferte addit gudege rehketdoalloáigodagas miessemánu loahpa rádjai sámedikki stivríi čálalaš rehketdoallodárkkistanmuitalus, mii galgá, dasa lassin mii rehketdoallolágas mearriduvvo, sisdoallat cealkámuša das, leatgo stáhtadoarjaga geavaheamis doaibmamuitalusas addojuvvon diedut riektá.

4 kapihttal

Sámedikki válga

19 §

Válgajahki ja válgabiire

Sámedikki válgga várás riika lea oktan válgabiiren.

Sámedikki válga doaimmahuvvo juohke njealját jagi (válgajahki).

20 §

Válgalávdegoddi

Válgalávdegoddi mearrida ohcamušas olbmo merkemis válgalogahallamii ja ráhkada válgalogahallama. Válgalávdegoddi ollašuttá sámedikki válgga dađi lági mielde go dán lágas mearriduvvo.

Válgalávdegoddái gullet ságadoalli ja guhtta eará lahtu, geas guđesnai lea persovnnalaš várrelahttu. Válgalávdegottis galgá leat lahttu ja várrelahttu Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Válgalávdegottis galgá leat maiddái Sámi giellalága (1086/2003) 3 § 1 čuoggás dárkkuhuvvon sámegielaid áššedovdamuš.

Sámedikki stivrá lahttu dehe várrelahttu dehe nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu ii sáhte leat válgalávdegotti lahttun iige várrelahttun.

21 §

Jienastanvuoigatvuohta

Sámedikki válgalogahallamii merkema eaktun lea olbmo ássanbáikái geahčakeahtá dasa lassin, mii 3 §:s mearriduvvo, ahte olmmoš deavdá maŋimusat válgadoaimmahusa maŋemus beaivve 18 jagi ja ahte son lea Suoma riikkavuloš dehe sus lea olgoriikka riikkavuložin leamaš ruovttugieldalágas (201/1994) dárkkuhuvvon ruovttugielda Suomas dalle, go ohcamuš válgalogahallamii váldimis galgá maŋemusat dahkkojuvvot.

22 §

Válgagelbbolašvuohta

Sámedikki válggas lea válgagelbbolaš juohke jienastanvuoigatvuodalaš, guhte lea miehtan evtttohassan ja guhte ii leat vádjitválddalaš.

Evtttohassan ii sáhte leat válgalávdegotti dehe nuppastusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

23 §

Válgalogahallan

Válgalávdegoddi ráhkada jienastanvuoigatvuodalaččain válgalogahallama. Válgalávdegoddi lea válgalogahallama registtardoalli.

Válgalogahallamii merkejuvvo gielddaid mielde alfabehtalaš ortnegii juohke jienastanvuoigatvuodalačča namma, persovdnadovddaldat, ruovttugiella ja čujuhus, juos dat leat diedus. Válgalávdegoddi sáhtta geavahit álbmotdiehtovuogádaga dieduid válgalogahallama ráhkadeamis. Ruovttugiella ja čujuhus ii goitge oaččo merkejuvvot válgalogahallamii, juos dat diedut leat eiseválddi doaimma almmolašvuodas addojuvvon lága 24 § 1 momentan 31 čuoggá mielde suollemassan dollojuvvon diedut dehe juos olbmo buohta álbmotdiehtovuogádahkii lea furkejuvvon álbmotdiehtovuogádagas ja Digi- ja álbmotdiehtovirgedoaimmahaga sihkkarastinbálvalusain addojuvvon lága (661/2009) 36 §:s dárkkuhuvvon dorvogiellus.

Válgalogahallamii ferte ohcamušas váldojuvvot mielde jienastanvuoigatvuodalaš olmmoš. Eaktun válgavuoigatvuodaid geavaheapmái lagamusat čuovvovaš sámedikki válggas lea, ahte ohcamuš dahkkojuvvo mañimusat válgajagi ovddit čakčamánu loahpa rádjai.

Ovddit válggas válgalogahallamii merkejuvvon olmmoš váldojuvvo válgalogahallamii ohcamuša haga, juos son deavdá gustojeaddji lágas mearriduvvon válgalogahallamii merkema gáibádusaid. Olmmoš ii goitge merkejuvvo válgalogahallamii, juos son almmuha válgalávdegoddái, ahte ii háliit merkejuvvot dasa. Válgalogahallama ráhkadeami oktavuodas válgalávdegoddi sáhtta iežas álgagis váldit dasa lassin vuhtii ođđajagimánu 1. beaivve 2027 dehe dan mañnel ordnejuvvon sámediggeválggas válgalogahallamii merkejuvvon jienastanvuoigatvuodalačča ovddit válgga mañnel jienastanvuoigatvuoda ahkái bohtán máná ja 21 §:s meroštallojuvvon áigemeari rádjai jienastanvuoigatvuoda ahkái bohtán máná. Dákkár olmmoš sáhtta goitge váldojuvvot válgalogahallamii easka dan mañnel, go son lea girjjálaččat almmuhan válgalávdegoddái atnit iežas sápmelažžan 3 § 1 momentan mielde.

Válgalávdegoddi nanne ja vuolláičállá válgalogahallama mañimusat válgajagi ovddit juovlamánu mañemus beaivve. Válgalávdegotti mearrádussii válgalogahallama nannemis ii oaččo ohccojuvvot nuppastus váidalemiin.

24 §

Almmuhusgoarta ja mearrádus

Válgálávdegoddi ráhkada juohke válgalogahallamii váldojuvvon olbmos almmuhusgoartta, mas bohtet ovdan jienastanvuoigalaččain válgalogahallamii váldojuvvon diedut, válgalogahallama oidnosis doallan, válggas jienasteapmi sihke válgabeaivve 31 a §:s mearriduvvon riekti jienastit válgabeaivve, ja válgálávdegotti čujuhus.

Válgálávdegoddi sádde almmuhusgoartta guđenai jienastanvuoigatvuodalažžii, gean čujuhus lea diedus, áiggebále ovdal válgalogahallama ásaheami oidnosii.

Válgálávdegotti mearrádus das, ahte olmmoš ii merkejuvvo válgalogahallamii, seamma ládje go mearrádus, mainna válgálávdegoddi lea guodđan dutkkakeahhtá olbmo bivdaga šaddat váldojuvvot válgalogahallamii dehe almmuhusa, ahte son ii háliit šaddat merkejuvvot dasa, sáddejuvvo áššeosolažžii áiggebále ovdal válgalogahallama ásaheami oidnosii.

25 §

Válgalogahallama oidnosis doallan

Válgálávdegoddi ásaha válgalogahallama dehe dan dieduid earret persondovddaldaga oidnosii nu, ahte oidnosis doallama áiggi nohkamis lea áigi válgga doaimmaheapmái unnimusat guhtta mánu.

Válgalogahallan dollojuvvo oidnosis 10 manŋálas árgabeaivve, maidda eai gula lávvordagat.

Válgalogahallama oidnosis doallamis doahttaluvvo, mii hálddahuslága 62 §:s mearriduvvo oppalašdiehtunaddimis, juos dán lágas ii eará ládje mearriduvvo.

25 a §

Válgalogahallama almmolašvuohta

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oahpásnuvvat válgalogahallamii ja dan ráhkadeami áššegirjiide dan áigge, go válgalogahallan dollojuvvo oidnosis. Válgalogahallan ja dan ráhkadeami áššegirjiit eai oaččo addojuvvot kopierema dehe govvea várás eaige dain oaččo váldojuvvot kopijiat. Válgalogahallamii merkejuvvon olbmos lea goitge riekti oažžut nuvtá váldosa dieđuin, mat sus leat váldojuvvon válgalogahallamii. Áššeosolačča vuoigatvuođas oažžut dieđu ášši gieđahallama áššegirjiin mearriduvvo eiseválddiid doaimma almmolašvuođas addojuvvon lága 11 §:s.

Válgalogahallan ja dakkár válgalogahallama gárvvisteami áššegirjiit, mat sisdoallet dieduid olbmo etnihkalaš álgovuodas, galget dollojuvvot suollemassan eará go 1 momeanttas dárkkuvvon áigge. Suollemassandoallama geatnegasvuohta ii eastte dieđu addima sámediggái sámedikki doaibmaorgána lahtu ja várrelahtu válljema dehe álggarievtti atnima čielggadeami várás iige dasa, guhte dárbbasa dieduid jienastanvuoigatvuođas čielggadeami várás.

Válgalogahallama gárvvisteami áššegirjiid almmolašvuođas mearriduvvo eiseválddiid doaimma almmolašvuođas addojuvvon lágas.

25 b §

Válgalogahallama meattáhusa divvun

Válgálávdegoddi sáhtá divvut meattáhusa válgalogahallamis iežas álgagis dehe jienastanvuoigatvuodalačča gáibádusas. Gáibádus galgá goitge dahkkojuvvot 14 beaivvi siste válgalogahallama oidnosis doallama áiggi nohkamis. Nuppástusat galget dahkkojuvvot maŋemusat guokte mánu ovdal válgadoaimmaha álggaheami.

Juos olmmoš lasihuvvo válgalogahallamii, sutnje galgá sáddejuvvot ájahalakeahtá 24 §:s dárkkuhuvvon almmuhusgoarta.

Juos válgalogahallama boasttomerkejupmi divvojuvvo, divvumis galgá ájahalakeahtá almmuhuvvot áššáigulleaš olmui, juos dat ii leat čielgasit dárbbasmeahttun.

26 §

Njulgengáibádus válgalogahallama mearrádusas

Son guhte oaidná, ahte lea vuoigatvuodaheamet guddojuvvon eret válgalogahallamis, oazžu gáibidit válgalogahallama mearrádussii njulgema válgálávdegottis. Válgálávdegoddái čujuhuvvon njulgengáibádus galgá doaimmahuvvot válgálávdegoddái 14 beaivvi siste válgalogahallama oidnosis doallama áiggi nohkamis.

Juos válgálávdegoddái doaimmahuvvon njulgengáibádus lea boahtán mearreáiggi siste nuppástusohcanlávdegoddái, njulgengáibádus ii guddojuvvo dutkkakeahtá. Njulgengáibádus galgá nuppástusohcanlávdegottis doaimmahuvvot dakkaviđe válgálávdegoddái.

Juos nuppástusohcanlávdegoddi mearrida, ahte olmmoš váldojuvvo válgalogahallamii, válgálávdegoddi sádde sutnje ájahalakeahtá 24 §:s jienastanvuoigatvuodalaččaide dárkkuhuvvon almmuhusgoartta.

Nuppástusohcamis njulgengáibádusa mearrádussii mearriduvvo 41 l §:s.

26 a §

Jienasteapmi nuppástusohcanorgána mearrádusa vuodul

Olbmui, gii ovdal jienaid lohka ovdanbuktá válgálávdegoddái dehe válgabeaivve válgadoaimmagoddái nuppástusohcanorgána láhkafámolaš mearrádusa jienastanvuoigatvuodastis, várrejuvvo dilálašvuohta oazžut váлгаáššegirjjiid ja jienastit.

Olmmoš lea geatnegas luobahit válgálávdegoddái dehe oalil válgadoaimmagoddái mearrádusa dehe dan riektan duodaštuvvon kopijja válgalogahallamii merkejumi várás, mii áššis dahkkojuvvo.

27 §

Evttohasásaheapmi ja evttohaslogahallan

Evttohasa sámedikki válgii oázžu ásahtit unnimusat golmma jienastanvuoigatvuodalačča vuoddudan válljenovttastus, mas galgá leat áššeolmmoš ja várreáššeolmmoš.

Guhtenai jietnavuoigadahtton olmmoš oázžu oassálastit dušše ovttá evttohasa ásaheapmái. Juos olmmoš gullá guovtti dehe mángga válljenovttastussii, válgalávdegoddi ferte sihkkut su nama dain buohkain eret.

Válljenovttastus galgá dahkat evttohasohcamuša válgalávdegoddái mañimusat 31. beaivve ja dan dievasmahttimiid mañimusat 27 beaivve ovdal válgadoaimmahusa álggaheami.

Válgalávdegoddi galgá gárvvistit evttohaslogahallama mañimusat 21. beaivve ovdal válgadoaimmahusa álggaheami. Evttohaslogahallan galgá almmustahttojuvvot, sáddejuvvot váлгаáššeolbmuid ja dollojuvvot válgga áigge oidnosit.

Válgalávdegoddi mearrádussii evttohaslogahallamis ii oaččo ohccojuvvot sierra nuppástus.

28 §

Válgadoaimmahus

Sámedikki váлга doaimmahuvvo borgemánu mañemus dievas vahku mánnodaga/vuossárgga rájes guđa vahku áigge. Váлга doaimmahuvvo boastta bokte dehe nu ahte jienastanlihpu doaimmahuvvo muđui go boastta bokte válgalávdegoddi almmuhan báikkái. Váлга doaimmahuvvo sámiid ruovttuguovllus maiddái válgabeaivvi jienasteapmin.

Válgga doaimmaheamis galgá gulahuvvot almmolaččat.

29 §

Válgaáššegirjiit

Válgalávdegoddi galgá ajáhalakeahhtá válgadoaimmahusa álgima mañnel duodaštuslaččat doaimmahit juohke jienastanvuoigatvuodalažžii, gean čujuhus lea dieđus, válgalávdegoddi steampilaston jienastanlihpu, válgakonfaluhta, sáddenreivve, sáddenkonfaluhta, evttohaslogahallama ja jienastanrávvaga (váлгаáššegirjiit).

Jienastanvuoigatvuodalažžii, guhte ii leat ožžon váлгаáššegirjiid boasta mielde dehe geas dat muhtun siva dihte muđui váilot, galgá várrejuvvot vejolašvuohta oázžut váлгаáššegirjiid válgalávdegoddi doaimmahagas, juoga válgabeaivvi jienastanbáikkis dehe válgalávdegoddi almmuhan eará báikkis.

Jienastanrávvagis galget namuhuvvot válgalávdegoddi doaimmahat ja eará báikkis, main váлгаáššegirjiid sáhtá oázžut ja gosa dat sáhttet doaimmahuvvot, fitnančujuhusat ja rabasáiggit ja válgabeaivvi jienastanbáikkiid fitnančujuhusat ja rabasáiggit.

30 §

Jienasteapmi boastta bokte

Jienastanvuoigatvuodalaš sáhtá geavahit jienastanvuoigatvuodas go oázžu váлгаáššegirjiid. Jienasteaddji galgá čielgasit merket jienastanlihppui dan evttohasa nummára, gean buorrin addá iežas jiena.

Jienasteapmi lea čadahuvvon, go jienastanvuoigatvuodalaš lea guodđán jienastanlihpu sisdoallan giddejuvvon válgareivve ja deavdán ja vuolláičállán válgalávdegoddái čujuhuvvon sáddenreivve giddejuvvon sáddenkonfaluhtas duođaštuslaččat boastta fievrrideami várás. Juos jienasteaddji laktá mielde iežas almmuhusgoartta, son ii dárbbas merket sáddenreivii earágo iežas vuolláičállosa.

Jienaid lohka álggaheami rádjai válgalávdegoddái boastta bokte bohtán jienat váldojuvvojit vuhtii jienaid lohkamis.

31 §

Jienasteapmi doaimmahettiin sáddenkonfaluhta válgalávdegoddái eará ládje go boastta bokte

Jienastanvuoigatvuodalaš dehe su fápmudan olmmoš sáhtta doaimmahit 30 §:s dárkkuhuvvon válgaaššegirjiid sáddenkonfaluhtastis maidái válgalávdegotti doaimmahakkii dehe válgalávdegotti almmuhan eará báikái válgga njealját dievas vahku mánnodaga/vuossárgga ja guđát dievasvahu sotnabeaivve gaskkas sihke válgabeaivve man beare jienastanbáikki válgadoaibmagoddái.

Válgalávdegoddi ferte fuolahit das, ahte dan doaibmačuoggáide ja dan almmuhan eará báikkiide guđdojuvvon válgaaššegirjiit sealluhuvvojit válgasuollemasvuoda dorvvastan vuogi mielde ja ahte dat doaimmahuvvojit dorvvolaččat válgalávdegotti Anára doaimmahakkii ovdal jienaid lohka álggaheami.

31 a §

Válgabeaivvi jienasteapmi

Válgabeaivvi jienasteapmi ordnejuvvo válgga doaimmaheami guđát vahku sotnabeaivve.

Válgabeaivvi jienasteapmi doaimmahuvvo oktanaga juohke sámiid ruovttuguovllu gielddas. Guđege gielddas lea unnimusat okta jienastanbáiki.

Jienastanvuoigatvuodalaš oažžu jienastit 31 g §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde dušše dan sámiid ruovttuguovllu gielddas, mii lea merkejuvvon válgalogahallamii su ruovttugieldan.

Jienasteapmi galgá ordnejuvvot nu, ahte válgasuollemasvuohta seailu.

31 c §

Válgadoaibmagoddi

Válgalávdegoddi galgá áiggebáale ovdal válgga ásaht guđenai jienastanbáikki várás válgadoaibmagotti, masa gullet golbma lahtu ja unnimusat guokte várrelahtu nu, ahte okta válgalávdegotti lahttu ja su persovnnalaš várrelahttu leat válgadoaibmagotti lahttun ja várrelahttun. Sámedikki válgga evttohas ii sáhte leat válgadoaibmagotti lahttun dehe várrelahttun.

Válgadoaibmagotti ságadoallin doaibmá válgalávdegotti ovddastan lahttu.

Válgadoaibmagoddi vállje dárbbu mielde gaskavuodastis várreságadoalli.

Válgadoaibmagottis lea mearridanváldi golmmalahttosazžan.

31 h §

Válgabeaivvi jienasteami nohkan ja válgabeavdegirji

Válgabeaivvi jienasteami nohkama maŋŋel válgadoaimmagoddi ferte fuolahit das, ahte seilejuvvon válgaurdna ja jienastanguovllu válgalogahallan, masa gullet jienastanmerkejumi, sihke vejolaččat válgadoaimmagoddái guđđojuvvon sáddenreivvet doaimmahuvvojit válgasuollemasvuoda seailluheami dorvvasteaddji vuogi mielde ja dárbbasmeahtun ájahallama haga válgalávdegotti Anára doaimmahakkii. Dasa lassin válgadoaimmagoddi ferte fuolahit seilenreaiduid duššadeamis dalán urna seilema maŋŋel. Válgalávdegoddi ferte fuolahit válgaurtna ja jienastanguovllu válgalogahallama seailluheamis dorvvolaš báikkis jienaid lohkama álggaheami rádjai.

Válgadoaimmagoddi ferte lassin fuolahit das, ahte válgabeaivvi jienasteamis dollojuvvo beavdegirji, masa merkejuvvojit:

- 1) beaivi ja diibmoáiggit, goas válgabeaivvi jienasteapmi álggii ja julggaštuvvui nohkan;
- 2) mielde orron válgadoaimmagotti lahtut ja várrelahtut;
- 3) válgaveahkit ja jienasteaddji iežas válljen veahkit; sihke
- 4) jienasteddjiid mearri.

32 §

Jienasteapmi dikšunlágádusas ja ruovttus

Lágádusas, mii lea sámiid ruovttuguovllus, dikšuma vuollásaččat ja dat ruovttuguovllus, geat dikšojuvvojit ruovttus ja geat eai muđui sáhte jienastit almmá mearihis váttisvuodaid, ožžot jienastit dikšunbáikkisteaset.

Dikšunbáikkis jienasteami várás válgalávdegoddi mearrida gažaldatvuloš gieldda válgalávdegottis ovddastan lahtu ja várrelahtu válgadoaimmaheaddjin ja su várreolmmožin. Válgadoaimmaheaddji várreolmmožin sáhtá nammaduvvot earánai bargui heivvolaš olmmoš.

Dikšunbáikkis jienastettiin jienasteamis galgá jienasteaddji ja válgadoaimmaheaddji lassin leat mielde jienasteaddji válljen dehe dohkkehan sámedikki válgalogahallamii jienastanvuogatvuodalažžan merkejuvvon olmmoš.

34 §

Jienaid lohkama álggaheapmi

Válgalávdegoddi álggaha jienaid lohkama válgadoaimmahusa maŋŋelaš mánnodaga/vuossárgga diibmu 9. Jienaid lohkama álggaheami maŋŋel boahtán sáddenkonfaluhtat guđđojuvvojit rabakeahtá ja vuhtii válddekeahhtá. Doaimmahusas dollojuvvo beavdegirji.

Válljenovttastusa áššeolbmoss ja várreáššeolbmoss lea riekti orrut mielde jienaid lohkamis.

35 §

Merken válgalogahallamii

Jienaid lohkan álggahuvvo nu ahte sáddenkonfaluhtat rahppojuvvojit ja buot 30 ja 31 §:s mearriduvvon vuogi mielde jienastan olbmot merkejuvvojit sáddenreivve mielde válgalogahallamii.

Jienasteapmi galgá guđđojuvvot vuhtii válddekeahhtá:

1) juos jienastan olmmoš ii leat merkejuvvon válgalogahallamii jienastanvuogitvuodalažžan dehe juos boahtá ovdan, ahte son lea jápmán ovdal válgadoaimmahusa álggaheami,

2) juos sáddenreivve lea nu váilevaš, ahte ii sáhte sihkkarit gávnnavuvvot, gii olbmuid lea jienastan; dehe

3) juos válgakonfaluhttii lea dahkkojuvvon merken, mii guoská jienasteaddji dehe evttohasa dehe eará áššehis merken.

Juos sáddenreivviin boahtá ovdan, ahte jienastanvuogitvuodalaš lea jienastan eanet háviid 30 dehe 31 §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde, vuhtii váldojuvvo dušše okta sáddenkonfaluhtain.

Eará go válgabeaivve jienasteapmi galgá guđđojuvvot vuhtii válddekeahhtá maiddá, juos jienastanguovllu válgalogahallamii dahkkojuvvon merkemiin boahtá ovdan, ahte áššeosolaš lea jienastan válgabeaivve 31 g §:s dárkkuhuvvon vuogi mielde.

Go visot jienasteaddjit leat merkejuvvon válgalogahallamii ja jienasteamis vuhtii válddekeahhtá guđđojuvvon válgareivvet sáddenkonfaluhtaineaset leat sirrejuvvon dohkkehuvvon konfaluhtain, de dohkkehuvvon válgakonfaluhtat biddjojuvvojit rabakeahhtá válgaurdnii.

38 §

Válgabohtosa mearrahuvvan

Sámedikki lahttun válljejuvvojit 21 eanemus jienaid ožžon evttohasa, dainna eavttuin, ahte sin joavkkus leat unnimusat 10 §:s mearriduvvon mearri evttohasat Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus. Juos 10 §:s mearriduvvon mearrit eai dieva, bohtet gažaldatvuloš gielddas dehe guovllus válljejuvvojit čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohasat nu, ahte 10 § eavttut ollašuvvet. Juos muhtin ruovttuguovllu gielddas dehe guovllus eai leat ášahuvvon mearri evttohasat, válljejuvvojit šaddet čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohasat ruovttuguovllus.

Várrelahttun šaddet válljejuvvojit Anára, Ohcejoga ja Eanodaga gielddain ja Soađegili gieldda Sámi bálgosa guovllus evttohasain válljejuvvon šaddan maŋgel čuovvovaš eanemus jienaid ožžon evttohasat.

Juos jietnamearit leat lihka stuorrát, čovdojuvvo evttohasaid gaskavuoda ortnet vuorbáдемиin.

Evttohasa gielda dehe guovlu mearrahuvvá jienaid lohkamis dan mielde, gos sus lea leamaš ruovttugielda evttohassan álgima mearreáiggi nohkanáigemuttus.

39 §

Válgabohtosa nannen

Válgálávdegoddi nanne válgabohtosa goallmát beaivve jienaid lohka álggaheamis doallan čoaččimisttis.

Válgabohtosa galgá almmuhuvvot dakkaviđe riekteministerijai sámedikki lahtuid ja várralahtuid mearrideami várás bargoseaset čuovvovaš doaibmaáigodahkii.

40 §

Váidalus válgabohtosis

Jienastanvuogitvuodalaš, guhte oaidná, ahte válgálávdegoddi doaibmabidju dehe mearrádus, mii guoská válgabohtosa nannema, lea lága vuostá, sáhtta dahkat sámedikki stivrii njulgengáibádusa mañemusat 14 beaivve dan beaivvis, goas válgálávdegoddi lea nannen válgga bohtosa. Nuppastusohcamis válgalogahallama áššiin mearriduvvo 5 logus.

Sámedikki stivra ferte gieđahallat njulgengáibádusa hohpolaččat ja mañemusat ovdal válgajagi nohkama.

Sámedikki stivrra mearrádussii oázžu ohcat nuppastusa nu ahte váidala alimus hálddahasriektái mañemusat 14 beaivve dan beaivvis, goas áššeosolaš lea ožžon diehtun sámedikki stivrra mearrádusa. Nuppastusohcamis čuvvojuvvo muđui, mii riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lágas mearriduvvo.

Juos válgálávdegoddi 1 momeanttas dárkkuhuvvon mearrádus dehe doaibmabidju lea leamaš lága vuostá ja dát lea váikkuhan válgabohtosis, válgabohtosa ferte njulgejuvvot ja stáhtaráđđi ferte dárbbu mielde mearridit sámedikki lahtuid ja várralahtuid njulgejuvvon válgabohtosa vuodul.

Juos válgabohtosa ii sáhte njulgejuvvot, válgga ferte mearriduvvot doallat ođđasit.

40 c §

Dárkkilit njuolggadusat

Riekteministeriija ášahusain sáhttet addojuvvot dárkkilit njuolggadusat:

- 1) gulahusain, mat laktásit válgii;
- 2) válgalogahallamii ohcaleamis ja válgalogahallamis sihkkumis sihke čilgehusain, mat laktojuvvot ohcamuššii;
- 3) válgalogahallama oidnosis doallamis;
- 4) evttohasohcamušas ja evttohaslogahallamis;
- 5) válgabeaivvi jienasteami ordnemis, juos gieđdas lea eanet go okta válgabeaivvi jienasteami jienastanbáiki;
- 6) jienastanlihpus; sihke
- 7) válgaaššegirjiid seailluheamis.

5 lohku

Nuppastusohcan válgalogahallanáššiin

41 §

Nuppástusohcanlávdegotti bargu ja doaibmaváldi

Sámedikki válgalogahallanáššiid nuppástusohcanlávdegoddi (nuppástusohcanlávdegoddi) doaibmá vuosttaš nuppástusohcandássin sámedikki sámedikkis addojuvvon lága 26 § mielde válgalogahallamii váldima ja das sihkkuma áššiin.

Nuppástusohcanlávdegoddi, mii doaibmá sámedikki olis, lea iešmearrideaddji ja sorjjasmeahtun doaibmaorgána.

41 a §

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahtut

Nuppástusohcanlávdegotti jodiha ságadoalli, gii sáhtta leat váldodoaibmasaš.

Nuppástusohcanlávdegottis leat dasa lassin siidodoaibmasaš lahttun okta láchkaolmmoš- ja guokte áššedovdilahttu. Dasa lassin nuppástusohcanlávdegottis leat doarvái olu várrelahtut.

Várrelahttui guoskaduvvo, mii lágas mearriduvvo nuppástusohcanlávdegotti lahtus.

Go ságadoalli lea eastahuvvan, de ságadoalli mearriduvvon doaibmaválddi geavaha nuppástusohcanlávdegotti láchkaolmmošlahttu (váreságadoalli).

41 b §

Ságadoalli ja eará lahtu gelbbolašvuohta ja nammadeapmi

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja láchkaolmmošlahttu galgaba deavdit duopmostuollolága 10 logu 1 § 1 momenantas mearriduvvon duopmára almmolaš gelbbolašvuoda eavttuid.

Nuppástuslávdegotti eará lahtuin gáibiduvvojit vuoiggalašvuohta, ahte lea siste nuppástusohcanlávdegotti doaibmasuorggi áššiin ja dárbbalaš persovnnalaš iešvuodat. Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ii dárbbas leat merkejuvvon sámedikki válgalogahallamii.

Stáhtaráđdi ásahe nuppástusohcanlávdegotti guđa jahkái háválassii. Stáhtaráđdi mearrida nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli virgásis doaisttázii ja eará siidodoaibmasaš lahtuid doaibmaáigodahkii. Nuppástusohcanlávdegoddi ásahe nuppástusohcanlávdegotti evttohusas.

Sámedikki lahttu dehe várrelahttu, válgalávdegotti lahttu dehe várrelahttu dehe olmmoš, guhte lea sámedikki bálvalusas, ii sahte gullat nuppástusohcanlávdegoddái. Ovddabealde 22 § mielde sámedikki válgga evttahas ii sáhte leat nuppástusohcanlávdegotti lahttu dehe várrelahttu.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ferte almmuhit iežas čanolašvuodaid birra. Čanolašvuodain almmuheapmái guoskaduvvo, mii duopmostuollolága (673/2016) 17 logu 17 §:s mearriduvvo áššedovdilahtu geatnegasvuodas almmuhit iežas čanolašvuodaid birra.

Čanolašvuoda almmuhus addojuvvo riekteministerijai sihke diehtun nuppástusohcanlávdegoddái. Čanolašvuoda diehtuid registreremis doahttaluvvo, mii duopmáriid čanolašvuohta- ja siidodoaibmaregistaris addojuvvon lágas (565/2015) mearriduvvo.

41 c §

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtu báikki luomosnuvvan

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtu vuoigatvuodas bissut barggustis guoskaduvvo, mii duopmárvirggi hálddašeaddjis mearriduvvo.

Juos nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli dehe eará lahtu bargu luomosnuvvá gaskan doaibmabaji, mearriduvvo manisčuovvu loahppadoaibmaáigodahkii.

41 d §

Duopmára nannehus

Álggadettiin bargosis nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu ferte addit duopmára nannehusa, juos son ii leat dan dahkan juo árabut. Duopmára nannehusa addimis mearriduvvo duopmostuollolága 1 logu 7 §:s.

41 e §

Ságadoalli ja eará lahtu sajádat

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu lea sorjjasmeahtun geavahettiin duopmoválddi.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja eará lahttu doaibmá duopmára ovddasvástádusain, mas mearriduvvo dárkileappot duopmostuollolága (673/2016) 9 logus.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahttu lea geatnegas earránit barggustis ovdal dan mánu nohkama, goas son deavdá 70 jagi.

41 f §

Áššemeannudeaddjit

Nuppástusohcanlávdegottis leat dárbbášlaš mearri váldo- dehe siidodoaibmasaš áššemeannudeaddjit ja eará bargoveahka.

Nuppástuslávdegotti áššemeannudeaddjis galgá leat duopmára virgái vuoigadahtti dutkkus.

Áššemeannudeaddji bargguin mearriduvvo dárkileappot nuppástusohcanlávdegotti bargoortnegis.

Nuppástusohcanlávdegoddi nammada nuppástusohcanlávdegotti áššemeannudeddjiid ja eará bargoveaga.

41 g §

Nuppástusohcanlávdegotti čoavddusčoakkádus

Nuppástusohcanlávdegotti áššit čovdojuvvojit nuppástusohcanlávdegotti áššemeannudeamis dievasčoahkkimis.

Dievasčoahkkimis lea mearridanváldi, go mielde leat ságadoalli ja láhkaolmmošlahttu ja unnimusat okta áššedovdilahttu.

41 h §

Ášši gieđahallan

Ášši gieđahallamii nuppástusohcanlávdegottis guoskaduvvo riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon láhka, juos dán lágas ii sierra nuppe ládje mearriduvvo. Nuppástusohcanlávdegotti addin mearrádus lea nuvtá.

41 i §

Gieđahallama almmolašvuohta

Riektegeavvama almmolašvuođas nuppástusohcanlávdegottis guoskaduvvo, mii riektegeavvama almmolašvuođas hálddahasduopmostuoluin addojuvvon lágas (381/2007) mearriduvvo.

41 j §

Ruhtadeapmi

Nuppástusohcanlávdegotti golut máksojuvvojit stáhta ruhtaváriin.

Nuppástusohcanlávdegotti ságadoalli ja lahtuid bálkkašumit mearriduvvojit riekteministeriija nannen ákkaid mielde.

41 k §

Bargoortnet

Nuppástusohcanlávdegotti organisašuvnnas, bargamis ja bargoveagas mearriduvvo dárkileappot nuppástusohcanlávdegotti bargoortnegis, man nuppástusohcanlávdegotti dievasčoahkkin nanne.

41 l §

Nuppástusohcanmeannudeapmi

Nuppástusohcanlávdegoddái čujuhuvvon váidalus galgá doaimmahuvvot válgalávdegoddái 14 beaivvi siste válgalávdegotti njulgengáibádusa geažil dahkkojuvvon mearrádusa diehtunoažžumis.

Válgálávdegoddi galgá ájahalakeahhtá doaimmahit váidalusa, ášši áššegirjjiid ja iežas cealkámuša váidalusas nuppástusohcanlávdegoddái.

Juos válgálávdegoddái doaimmahuvvon váidalus lea bohtán mearreáiggi siste nuppástusohcanlávdegoddái, váidalus ii guđđojuvvo dán vuodul dutkkakeahhtá. Váidalus ferte dalle doaimmahuvvot ájahalakeahhtá válgálávdegoddái.

Nuppástusohcanlávdegoddi ferte giedahallat váidalusa hohpolažžan.

Nuppástusohcamis nuppástusohcanlávdegotti mearrádussii mearriduvvo 41 m §:s.

41 m §

Joatkkaváidalus alimus hálddahasriektái

Nuppástusohcanlávdegotti mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo alimus hálddahasriektái, juos alimus hálddahasriektái miediha váidalanlobi.

Váidalanlobi ohcamii ja miediheapmái guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lága 110 ja 111 §:s mearriduvvo. Váidalanlobi guoskevaš mearrádusa ákkastallamii guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lága 112 § 2 momeanttas mearriduvvo. Muđui nuppástusohcamis alimus hálddahasriektái guoskaduvvo, mii riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lágas mearriduvvo.

6 kapihttal

Dihto njuolggadusat

42 §

Nuppástusohcan

Sámedikki stivrra ja lávdegotti sihke sámedikki ásahan eará doaibmaorgána mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo sámediggái, juos dán lágas dehe eará sajes lágas ii nuppe ládje mearriduvvo. Sámedikki mearrádussii oažžu ohccojuvvot nuppástus go váidaluvvo alimus hálddahasriektái. Nuppástusohcamis mearriduvvo riektegeavvamis hálddahasáššiin addojuvvon lágas.

43 §

Bargoveaga váldin

Sámediggi nammada dehe váldá iežas bargoveaga.

43 a §

Riekti ealáhahkii

Olbmui, geat leat sámédikki bálvalusas, lea riekti ealahahkii ja sin jápmima maŋŋel sin ávkeoažžu lea riekti bearašealahahkii stáhta váriin heivvolaš osiid mielde seamma njuolggadusaid mielde go olbmui, geat leat stáhta bálvalusas, ja sin ávkeoažžu.

Ovddabealde 1 momentas dárkkuhuvvon ealahatdovvu ordnemis miellidibuktin goluin sámédiggi lea geatnegas máksit ealahatmávssu dadi lági mielde go stáhta ealahatruhtarájus addojuvvon lágas (1297/2006) mearriduvvo.

Ealahatdovvu ollašuttima várás sámédiggi galgá jahkásaččat almmuhit stáhtakontuvrii dieduid olbmui, geat leat sin bálvalusas. Diedut almmuhuvvojit stáhtakontuvrra addin rávvagiid mielde.

Juos ealahatmáksu ii máksujuvvo mearreáiggis, stáhta ealahatruhtarájui berrojuvvo jahkásaš maŋŋonanreantu reantolága (633/82) 4 § 1 momentas dárkkuhuvvon reantovuodu mielde.

Ealahatmávssut ja maŋŋonanreantut ožžojuvvojit bearrat dan ortnegis go vearuid ja mávssuid ollašuttimis addojuvvon lágas (706/2007) mearriduvvo.

43 b §

Suollemassandoallan- ja vahátbuhtadusgeatnegasvuohta

Sámédikki dehe 14 §:s dárkkuhuvvon doaibmaorgána lahttu dehe 18 c §:s dárkkuhuvvon ruhtadoallodárkkisteaddji ii oaččo vierrásii lobi haga almmuhit iige geavahit priváhta ávkinis, maid son barggu divššodettiin beassan diehtit nuppi olbmo priváhta diliin, ekonomalaš sajádagas dehe fitnodat- dehe ámmátsuollemasvuodas.

Ovddabealde 1 momentas dárkkuhuvvon olmmoš lea geatnegas buhttet vahága, man son barggustis lea vásedin dehe dagahemiin dahkan sámédiggái. Seamma guoská dán lága rihkkumiin earái dagahuvvon vahát.

Vahátbuhtadusa soabahallamis sihke, juos buhtadusgeatnegasat leat eanet, ovddasvástádusa juohkahuvvamis lea fámus, mii vahátbuhtaduslágas (412/74) mearriduvvo.

Virgeolbmo ja bargi vahátbuhtadusgeatnegasvuodas lea fámus, mii vahátbuhtaduslágas ja eará sajes mearriduvvo.

Dát láhka boahtá fápmui mánu beaivve 20 .

Sámédiggái, man doaibmaáigodat lea gaskan dán lága fápmui boadedettiin, guoskaduvvo 10 § dakkárin go dat lei dán lága fápmui boadedettiin.

Sámédiggi, man doaibmaáigodat lea gaskan lága fápmui boadedettiin, joatká barggustis vuosttažiid dán lága mielde válljejuvvon sámédikki doaibmaáigodaga álggu rádjai.

Dán lága fápmui boadedettiin johtui boahtán 9 §:s dárkkuhuvvon áššái guoskaduvvo dán lága fápmui boadedettiin gustojeaddji 9 §. Dákkár áššái eai guoskaduvvo dán lága 9 a ja 9 b §:t.

1.

Laahâ**sämitiggeest adelum laavâ rievådâdmist**

Ovdâskode miärådâs miel
komettuvvoo sämitiggeest adelum laavâ (974/1995) 18 e—18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a já 42 b §, tagarin ko tain láá 18 e—18 i, 42 a ja 42 b § laavâst 1725/1995, 23 a já 27 a § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 26 b § laavâin 1279/2002 já 853/2020, sehe 26 d laavâst 1279/2002,
rievdâduvoo 1 — 4, 4 a, 5—16, 18, 18 a, 18 d, 19—25, 25 a, 26, 26 a, 27—31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38—40 ja 40 c §, 5 lovo paječaalâ, 41 §, 6 lovo paječaalâ, 42 já 43 §,
 tagarin ko tain láá 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 já 40 c § laavâst 1279/2002, 4 a § laavâst 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 já 43 § uássin laavâst 1279/2002, 9 § uássin laavâst 626/2011, 16, 18 a, 18 d já 42 § laavâst 1725/1995, 18 § uássin laavâst 1026/2003, 23 § laavâin 1279/2002 já 335/2020, 40 § laavâin 1279/2002 já 852/2020, sehe 41 § laavâst 852/2020, sehe
lasettuvvoo laahân uddâ 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a–m, 43 a já 43 b § sehe lahtos čuávuvávt:

1 loho

Almoliih njuolgâdusah

1 §

Laavâ tárguttâs

Sämmilij algâaalmugin lii jiešhaldášemvuoigâdovuodâs olášuttem tiet sämmilij päikkikuávlust jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaldášem ton miel ko taan laavâst já eres laavâin asáttuvvoo. Taan jiešhaaldášmân kullee pargoi várás sämmilij jiešhaldášemvuoigâdovuodâs olášutmáin väljejh valjâiguin jieijâs aalmugist sämitige.

Sämitige tuáimá riehtiministeriö haldáttâhsyergist.

2 §

Staatâ ekonomâlâš ovdâsvástádâs

Staatâ budjetist kalga väridid tuárvi stuorrâ meriruudâ taan laavâst uáivildum pargoi várás.

3 §

Vuoigâdovuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân

Vuoigâdovuotâ merkkejuđ valjâluvâttálmân lii ulmust, kote ana jieijâs sämmilâžžân, toin iävttoin, ete:

1) olmooš jieš teikkâ aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn, ááhust já äijihist teikkâ ááhui já äijihij vanhimijn lii oppâm sâmi kiellâ vuossâmužžân kiellân; teikkâ

2) aainâs-uv ohtâ suu vanhimijn lii merkkejum teikkâ lii lamaš merkkejum jienâstemvuoigâdovuodâlâžžân 1. uddâivemáánu 2027 tâi tast maŋa uárnejum sämitige vaaljâin.

Valjâluvâttálmân merkkim iähtun lii meid, ete taan laavâst asáttum ahan, aalmugjeessânvuotân já aalmugregisterân kyeskee jienâstemvuoigâdovuodâ eres vátámášah olášuveh.

4 §

Sämmilij päikkikuávlus

Sämmilij päikkikuávloin uáivilduvvoo lahtosin orroo káártán merkkejum kuávlu, mii siskeeld lánuduv, Aanaar já Ucujuv kieldái kuávluid sehe Suáđgil kieldást orroo Laapi palgás kuávlu.

4 a §

Haldáttáhriävtälj siättusij heiviitem

Sämitiigán já ton toimäorgaanáid heiviittuvvoo haldáttáhlaahá (434/2003), virgeomáhái tooimá almosvuodást adelum laahá (621/1999), arkkádáhlaahá (831/1994) já laahá šledgáhámásii ášástálmist virgeomáháštoomást (13/2003), jis taan laavást ij nubenáál asáttuu.

2 loho

Sämitige pargoh

5 §

Sämitige almoláš toimävälđi

Sämitige pargon lii meridid sämmilij jieijäs kielán, kulttuurán já sajattáhán algáaalmugin kyeskee aášijn já hoittád toid kullee pargoid. Eres aášijn sämitigge oovded sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodá olášume.

Sämmilij jiešmeridemvuoigádvuodá olášuttem várás sämitigge uásálist ráđádállám- já oovtásttoimámkenigásvuodá miäldásávt 9 §-st uáivildum aášij valmášttálmán já miärdásái tohámán. Pargoidis kullee aášijn sämitigge puáhtá toohád alguid já iävtuttásáid virgeomáháid sehe adelid ciäلكkamušáid, ovdedid já haldášid sämikulttuur sehe miedettid ruttádem.

Sämikielá já -kulttuur paijeentoollám já ovdedem turvim várás sämitigge tuáimá sämimáttááttás já -škovlim äššitobden já parga ubálášvuottán toi ovdedem pyerrin.

Jieijäs toimäváaldán kullee aášijn sämitigge kiävtvá meridemvääldi tienuuv ko tot taan laavást tai sierä eres laaváin asáttuvvoo.

Jieijäs pargoid kullee aášijn sämitigge kalga jieijäs peeleast turvid vuáduvuoigádvuodái já olmoošvuoigádvuodái olášume. Sämitigge kalga kohtálid puoh ulmuid oovtviärdásávt já suhåpeelij täsiáárvu oovdedmáin ton mielđ ko lavváin tårhibeht asáttuvvoo.

Sämitigge nannee tooimás várás pargo-oornig.

6 §

Sämmilij ovdástem

Sämitigge oovdást sämmilijđ aalmugliijn já aalmugijkoskåsijn pargoin.

7 §

Muštålus

Sämitigge ráhtá jyehi ive ovdåskoodán muštålus tast, mii merhåšitteid lii tåbåhtum sämmilijđ kyeskee aášij ovdánmist. Muštålus puáhtá siskeldid iävtuttásáid tooimáin, moh annojeh sämmilij vuoigádvuodái turvim várás.

8 §

Meriruudái jyehim

Sämitigge meerrid sämitige jieijäs tooimán čujottum ruudái kiävtust. Sämitige miärdásán ruudái kiävtust jieijäs tooimán ij uázú uuccád nubåstus väidimáin.

Sämitigge meerrid sämitige peht miedettum torjuin. Pargo hoittáádijn sämitigge tuáimá staatåtoorjåvirgeomáhåžžån. Sämitige peht miedettum torjuuh kalgeh kulluđ sämmilij kielán já kulttuurán kyeskee jiešhaldåšem olån. Staatårååđi asåttåssáin puáhtá adelid tårhibijđ njuolgådušáid sämitige peht miedettum torjui jyehimán kyeskee monåttålmijn.

Sämitige miedettem torjuid heiviittuvvoo staatätoorjalahä (688/2001).

9 §

Oovtásttoimâm- ja ráđádállámkenigásvuotâ

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhtoomáid, ráđádeleh sämitiggijn talle ko valmáštállámnáál láa laavah, haaldátlíih miärádásah já eres tooimah, main sáttá lede eromáš merhášume sämmilijđ, viggámuššân peessád ohtsásibárdásân sämitiggijn tai finnid sämitige mietâmâš ovdil miärádás toohâm. Oovtásttoimâm- ja ráđádállámkenigásvuotâ kuáská sämmilij päikkikuávlust oláštuttum tai vaikuttášáidis peeleešt toho ollee toimáid já eres toimáid, moh vaigutteh eromášávt sämmilij kielân tai kulttuurân teikkâ sii sajattáhân tai vuoigáđvuotáid algáaalmugin, moh kyeskih:

- 1) eennâmvijđoduvái kevttimân;
- 2) staatáennâm, suojálemkuávlui já meccikuávlui tipšomân, kevttimân, suojálemtoomái oláštutmân, laigutmân já luovâtmân;
- 3) kuáivuttáhmineraalijđ siskeldeijee kávnusij ucâmân já kávnusijguin ávhástálmân sehe staatá ennâm- já čäcikuávluin tábáhtuvvee kolletoidemân;
- 4) sämmilij kulttuurháámân kullee iäláttás lahâaasâtlíi teikkâ haaldátlíi rievđádmân;
- 5) luándu maangáhámásášvuotâ já šonŋádáhnubástus kiedávuššee toimáid;
- 6) sämikielálii arášoddádem sehe sämikielálii já sämikielá máttááttás oovdedmân;
- 7) sämikielálij sosiaal- já tiervásvuotápalvâlusái oláštutmân já oovdedmân;
- 8) sämitige resursij já eres toimâmiávtui turviimân já oovdedmân; teikkâ
- 9) eres ton sullášii áášân, mii vaaiŋut sämmilij kielân, kulttuurân teikkâ sii sajattáhân tai vuoigáđvuotáid algáaalmugin.

9 a §

Sämmilij vuoigáđvuotái huámmášumân váldim virgeomáhái já iärásij, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, tooimást

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, kalgeh 9 §:st uáivildum tooimáid vuáváádijnis já oláštúdnis toi vuovijguin moh láa kevttimnáál:

- 1) ovdedid sämikielái paijeentoollâm já ovdedem sehe sämmilij vuoigáđvuotâ já iávtuid paijeentoollâđ já ovdedid jieijás kulttuur, iärás lasseen jieijás árbivuávlíjđ iäláttásáid; já
- 2) kepidid jieijás toomâin šaddee negatiivlijđ vaikuttášáid sämikieláid sehe sämmilij vuoigáđvuotáid já iávtuid paijeentoollâđ já ovdedid sii jieijás kulttuur, iärás lasseen sii jieijás árbivuávlíjđ iäláttásáid.

9 b §

Monáttállám oovtásttoimâm ja ráđádálmij ääigi

Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, almotteh sämitiigán nuuvt tooláa ko máhduláš talle ko sij algátteh porgáđ 9§:st uáivildum ášijguin. Jis koččamuš líi jotkuuvášluándusii tooimást, te almottas kalga toohád puorijn aigijn ovdil ráđádálmij ornim. Virgeomáhááh já iäráseh, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargoid, almotteh sämitiigán, ete mon meripeeivi rái sämitigge kalga almottid haalust ráđádállâđ äášist. Meriäigi kalga lede kuáhtuláš já tast puáhtá váldid huámmášumân ääši huápulášvuotâ.

Tilálášvuotâ kevtihánnáa kyeddim ij eesti virgeomáháid tai iärásijđ, kiäh hoittájah almos haldáttáhpargo, juátkid ääši kiedávuššâm.

Sämitiggeest líi vuoigáđvuotâ finnid kirjálíi čielgiittás äášist iärás lasseen 9 a §:st uáivildum aášijn já tooid lohtášuvvee vuáváámijn ovdil ráđádálmijđ. Sämitiigán kalga váridid kuáhtulii ääigi ráhtáđáttâđ ráđádálmáid. Oovtásttoimâm kalga pieijâđ joton já ráđádállâđ kalga vavettes mieláin já rievtsáigásávt nuuvt, et ääši loppápuátusân líi máhdulášvuotâ vaiguttid ovdil ääši čuávdim.

Tohhum ráđádálmijn kalga čäállid pevdikirje. Pevdikiirján čállojeh uásipeelij uáinuh äášist sehe ráđádálmij loppápuátus.

3 loho

Toimápaje, toimâorgaaneh já toimâm

10 §

Jesâneh já toimâpaje

Sämitiigán kuleh 21 jesânid já nelji värijeessân, moh väljejuvvoje sämitige valjâguin neelji ive toimâpaje ääigán, mii algá valjâive juovlâamánu 1 peeivi. Sämitiggeest kalgeh lede ucemustáa kyehti jeessân já ohtâ värijeessân lánuduv, Aanaar já Ucjuvvá kieldâst sehe Suädigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Loopah 13 jesânid väljejuvvoje jienâmere vuáduid, kuittâg tienuuvt, ete ucemustáa vittâ jeessân kalgeh lede sämmilij päikkikuávlust.

Staatâräädi meerrid sämitige vaaljâi puátusij vuáduid sämitige jesânid já värijesânid sii toimáid, miedeet táttum vuáduid iäru toomâst já meerrid mainâšum vaaljâi puátusij vuáduid uddâ jeessân já värijeessân ton sajan, kote lii valjâpaje ääigi juskâm jeessânvuodâst teikkâ värijeessânvuodâst.

Jis sämitige jeessân teikkâ värijeessân moonât 22 §:st uáivildum valjâtohlâlâšvuodâ toimâsis, staatâräädi kalga sämitige alguu vuáduid pahudiid, et taan ulmuu luáttamuštoimâ lii juskâm.

11 §

Sämitige saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh

Sämitigge väljee jieijâs juávhust saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee. Valjiimist kalga tállán almottiid riehtiministeriön.

Saavâjodetteijee já värisaavâjodetteijeeh tuáimih jieijâs pargoost váldutoimálávt.

12 §

Čuákkimij čuákkankoččom

Sämitige čuákkim meerrid čuákkimijdis tolâmist. Čuákkim kalga ton lasseen koččod čuákán, jis saavâjodetteijee teikkâ stivrâ ana tom tárbulâžžân teikkâ kuálmádas jesânin nuuvt váátá tiätu ääši kiedâvuššâm várás.

Jis sämmilij päikkikuávlust kieldâst tai kuávlust väljejum jeessân ij pyevti uásálistiid čuákkimân, te suu sajan kalga koččod siämmáa kieldâst tai kuávlust väljejum värijeessân.

13 §

Sämitige stivrâ

Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrâ, mast lii saavâjodetteijee já kyehti värisaavâjodetteijee sehe enâmustáa vittâ eres jeessân. Sämitigge väljee jieijâs juávhust stivrân kyehti värijeessân. Valjiimijn kalga tállán almottiid riehtiministeriön.

Valjâive tuáimee stivrâ juátká jieijâs toomâst tassaaš, ko uddâ stivrâ lii vaaljâi maŋa väljejum.

Stivrâ valmâštâl aašijd sämitige čuákkimân já olášut sämitige miärdâsâid tienuuvt ko pargo-oornigist târhibeht meriduvvoo.

Sämitige pargo-oornigist lii máhdulâš meridiid stivrâ jeessân tooimâ váldutoimálâšvuodâst.

Sämitige stivrâ jesânin tai värijesânin ij pyevti lede valjâlâvdikode tai nubástusuuccâmlâvdikode jeessân tai värijeessân.

14 §

Eres toimâorgaaneh

Sämitigge aasât jieškote-uv valjâpaje aalgâst valjâlâvdikode 4 lovvoost uáivildum vaaljâi várás. Sämitigge puáhtá asáttid meid eres toimâorgaanijd sämmilij jieijâs kielân já kulttuurân kyeskee jiešhaaldâšmân kullee aašij hoittám várás.

Sämitige valjâluvâttállámaašij nubástusuuccâmlâvdikodeest (nubástusuuccâmlâvdikode) asáttuvvoo 5 lovvoost.

15 §

Toimävääldi kevtim

Sämitige čuákkim sehe stivrâ já eres toimâorgaaneh kevttih sämitiigán kullee toimävääldi ton mielđ ko taan laavást asáttuvvoo já sämitige pargo-oornigist meriduvvoo.

Sämitige čuákkim meerrid prinsiiplávt merhášittee já vijdáht vaigutteijee aasijn, jis ääši huápulášvuodâ tiet ij eres čuávu.

Toimävääldi ij uázú sirded 5 § 6 momentist, 7 §:st, 10 §:n 3 momentist, 11—14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ige 41 §:st uáivildum aasijn.

16 §

Toimáttuvah já pargoviehá

Sämitiggeest láá toimáttuvah sehe virge- já pargosopâmuškoskávuodáláš pargoviehá ton mielđ ko ton ääšist sämitige pargo-oornigist târhibeht meriduvvoo. Sámikielâ toimáttuvást asáttuvvoo sierâ.

Sämitige virgeulmuid, virgijđ já virgekoskávuotân heviittuvvoo, mii staatâ virgeulmuin, viirgijn já virgekoskávuodást asáttuvvoo já meriduvvoo.

Pargovievâ palvâluskoskávuodâ iävtuin já toi miärášuumist lii siämmáánáál vyeimist, mii staatâ palvâluskoskávuodâ iävtuin já toi miärášuumist asáttuvvoo, meriduvvoo teikkâ suáppoo.

17 a §

Čuákkimân uásálistem teknisii tiäđusirdemvyevi kevttimáin

Sämitige pargo-oornigist puáhtâ meridiđ, ete čuákkimân puáhtâ uásálistiđ kevttimáin videoráđádállâm teikkâ eres hiäivulii teknisii tiäđusirdemvyevi.

Pargo-oornigist puáhtâ adeliđ târhibijđ miärádásáid monáttálmist, mii nuávdittuvvoo teknisii tiäđusirdemvyevi kevtidijn.

17 b §

Aalgâvuoigádâvuotâ

Ucemustáá kyevtičyede vittlov sámmiliist, kiáh lijjii merkkejum majemustáá toimáttum sämitiggevaaljâin jienâstemvuoigádâvuodálázzân, lii vuoigádâvuotâ toohâđ sämitiigán alguu sämitige pargoid kullee ääšist.

Târhibeh miärádásah monáttálmist, mii nuávdittuvvoo aalgâvuoigádâvuodâ kevttimist, já alguu kiedâvušmist adeluvvojeh pargo-oornigist.

18 §

Aasij kiedâvuššâm

Sämitige čuákkim já eres toimâorgaan lii meridemvâldáláš, ko saavâjodetteijee teikkâ vârisaavâjodetteijee já ucemustáá peeli eres jesâniñ láá mielđi.

Sämitige já ton asáttum toimâorgaan jeessân lii iästuláš uásálistiđ taggaar miärádás tohâmân, mii kuáskâ persovnlávt sunjin teikkâ suu haldáttáhlaavâ 28 § 2 momentist uáivildum aldahuálkán teikkâ tagarân siämmáá ceehi 3 moomeent mielđ paldálistoo ulmui.

Ääših čuávdoleh sämitiggeest eenâblohomiärádássáin. Jis jienah maneh táásá, te saavâjodetteijee jienâ čuávdá. Vaaljâin kiäččoo, et tot kote uázžu enâmustáá jienâid šadda väljejum. Jis jienah maneh táásá, te vyerbi čuávdá.

3 a loho

Reekkigtuálu já tilitârhistem

18 a §

Reekkigtuálu

Sämitige reekkigtuálun já reekkigtuálulooppâtmân heiviittuvvoo ton lasseen, mii taan laavâst asâttuvvoo, reekkigtuálulaahâ (1336/1997).

18 d §

Tilitärhistemmuštâlus

Nubenáál ko tilitärhistemlaavâ (936/1994) 3 lovo 6 §:st lii meriääigist asâttum, tilitärhisteiŋee kalga adelid jieškote-uv tilipaajeest vyesimáánu loopâ räi sämitige stiivrân kirjâlii tilitärhistemmuštâlus, mii kalga, ton lasseen mii tilitärhistemlaavâst asâttuvvoo, siskeldid ciälkkâmuš tast, ete láá-uv toimâmuštâlusâst staatâtorjuu kevttimist adelum tiäduh riehtâ.

4 loho

Sämitige vaaljah

19 §

Valjâihe já valjâpirrâdâh

Sämitige vaaljâi vâras staatâ lii ohtân valjâpirrâdâhhân.
Sämitige vaaljah toimâttuvvojeh jyehti niäljâd ive (valjâihe).

20 §

Valjälävdikodde

Valjälävdikodde meerid ucâmuš vuáđul ulmuu merkkiimist valjäluvâttâlmân já ráhtâ valjäluvâttâllâm. Valjälävdikodde olášut sämitige vaaljâid tienuuvt ko taan laavâst asâttuvvoo.

Valjälävdikoodân kuleh saavâjodetteiŋee já kuttâ eres jeessân, main juáhháást lii persovnlâš värijeessân. Valjälävdikoddeest kalga lede jeessân já värijeessân Aanaar, Ucjuv já länuduv kieldân sehe Suádigil kieldâ Laapi palgâs kuávlust. Valjälävdikoddeest kalga meid lede säämi kielâlaavâ (1086/2003) 3 § 1 saajeest uáivildum sâmikielâi äššitubdâmuš.

Sämitige stiivrâ jeessân tâi värijeessân teikkâ nubâstusuuccâmlävdikode jeessân tâi värijeessân ij pyevti lede valjälävdikode jesânin ige värijesânin.

21 §

Jienâstemvuoigâdvuotâ

Sämitige valjäluvâttâlmân merkkim iähtun lii ulmuu aassâmsaajeest peerusthánnáá ton lasseen, mii 3 §:st asâttuvvoo, ete olmooš tiävdâ majemustáá valjâtoimâttâs majemuu peeivi 18 ihheed já ete sun lii Suomâ aalmugjeessân teikkâ sust lii olgoeennâm aalmugjesânin lamaš päikkikielâlaavâst (201/1994) uáivildum päikkikielâ Suomâst talle, ko ucâmuš valjäluvâttâlmân väldimist kalga majemustáá rähtid.

22 §

Valjâtohâlâšvuotâ

Sämitige vaaljâin lii valjâtohâlâš jyehti jienâstemvuoigâdvuodâlâš, kote lii miettâm iävtukkâssân já kote ij lah vááijuvvâldâlâš.

Iävtukkâssân ij pyevti lede valjälävdikode teikkâ nubâstusuuccâmlävdikode jeessân teikkâ värijeessân.

23 §

Valjälüvättállám

Valjälävdikodde ráhtá jienästemvuoigádvuodálijn ulmuin valjälüvättállám. Valjälävdikodde lii valjälüvättállám registertuállee.

Valjälüvättállám merkkejuvoo kieldái mieldest puustavoomigán jjehi jienästemvuoigádvuodálli nommá já persovntubdálđáh sehe päikkikielđá já čujottás, jis toh láá tiädust. Valjälävdikodde uázžu kevtiid aalmugtiätuvuáhádúv tiäduid valjälüvättállám ráhtimist. Päikkikielđá já čujottás ij kuittág uázžu merkkid valjälüvättállám, jis taid tiäduid kalga virgeomáhái tooimá almosvuodást adelum laavá 24 § 1 moomeent 31 saje mieldest toolláđ syeligásást teikká jis ulmuu peht aalmugtiätuvuáhádáhán lii vyerkkejum aalmugtiätuvuáhádúvást já Digi- já aalmugtiätuvirgádúv visásmittempalvålusáin adelum laavá (661/2009) 36 §:st uáivildum torvokiäldu.

Valjälüvättállám kalga ucámuš vuáduđd völdid jienästemvuoigádvuodálli ulmuu. Lähtum valjälüvuoigádvuodái kevttimán aldemuin čuávuváin sämitige vaaljáin lii, ete ucámuš tahhoo majemustáá valjälüvveest oovdeb čohčamáánu loopá rái.

Oovdeb vaaljáin valjälüvättállám merkkejum olmooš völdoo valjälüvättállám ucámuštáá, jis sun tiävdá vyeimist leijee laavást asáttum valjälüvättállám merkkim iävtuid. Olmooš ij kuittág merkkejuu valjälüvättállám, jis sun almoot valjälävdikoodán, et ij haalijd merkkejud toos. Valjälüvättállám ráhtim ohtávuodást valjälävdikodde puáhtá jieijás alguu vuáduđd völdid ton lasseen huámmášumán 1. peeivi uđđáivemáánu 2027 tái tast maŋa uárnejum sämitige vaaljáin valjälüvättállám merkkejum jienästemvuoigádvuodálli ovdebái vaaljái maŋa jienästemvuoigádvuotáahan olláám pääрни já 21 §:st asáttum äigimudo rái jienästemvuoigádvuotáahan ollee pääрни. Taggaar ulmuu puáhtá kuittág völdid valjälüvättállám eskin tast maŋa, ko sun lii kirjálávt almottám valjälävdikoodán, ete sun ana jieijás sämmilážžán 3 §:n 1 moomeent miäldásávt.

Valjälävdikodde nannee já vuáláčáálá valjälüvättállám majemustáá valjälüvveest ovdebáá juovlámáánu majemuu peeivi. Valjälävdikode miärádásán valjälüvättállám nonniimist ij uázžu uuccáđ nubástus väidimáin.

24 §

Almottáskorttá já miärádás

Valjälävdikodde ráhtá jjehi valjälüvättállám valdum ulmust almottáskoortá, mast čielgih jienästemvuoigádvuodálli ulmust valjälüvättállám valdum tiäduh, valjälüvättállám uáinimnáálá toollám, vaaljáin jienästem sehe valjapeivi já 31a §:st asáttum vuoigádvuotá jienástid valjapeivi ääigi, já valjälävdikode čujottás.

Valjälävdikodde vuolgát almottáskoortá jjehi jienästemvuoigádvuodálážžán, kiän čujottás lii tiädust, puorijn aigijn ovdil valjälüvättállám pieijám uáinimnáál.

Valjälävdikode miärádás tast, et olmooš ij merkkejuu valjälüvättállám, siämmaánaálá ko miärádás, moin valjälävdikode lii kuáddám tudháhánáá ulmuu táátu valdud valjälüvättállám teikká almottás, et ij haalijd merkkejud toos, vuolgáttuvvoo áášán kullee ulmuid puorijn aigijn ovdil valjälüvättállám pieijám uáinimnáálá.

25 §

Valjälüvättállám uáinimnáálá toollám

Valjälävdikode aasát valjälüvättállám teikká tast orroo tiäduid eereeb persovntubdálđuváid uáinimnáálá nuuvt, ete uáinimnáálá tolámán kyeskee ääigi nuhámist lii äigi vaaljái tooimátmán ucemustáá kuttá mánuppaje.

Valjälüvättállám tuálloo uáinimnáálá 10 maŋalás argápeeivi, eereeb lávurduv.

Valjälüvättállám uáinimnáálá tolámist nuávdittuvvoo, mii haldáttáhlaavá 62 §:st asáttuvvoo almolii tiättunaddelmist, jis taan laavást ij nubenáál asáttuu.

25 a §

Valjälüvättállám almosvuotá

Juáhhaást lii vuoigâdvuotâ uápásmuđ valjâluvâttâlmân já ton ráhtimân lohtâseijee äššikirrijd ton äägi, ko valjâluvâttâllâm tuálloo uáinimnáálá. Valjâluvâttâllâm já ton ráhtimân lohtâseijee äššikirrijd ij uázu adelid kopijistemnâálá teikkâ kuvvimnáálá ige tain uázu adelid kopioid. Valjâluvâttâlmân merkkejum ulmust lii kuititg vuoigâdvuotâ finnid nuuvtá váldus sust valjâluvâttâlmân valdum tiäduin. Äššiuásálii vuoigâdvuodâst finnid tiädu ääši kiedâvušmân lohtâseijee äššikirrijn asáttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâ 11 §:st.

Valjâluvâttâllâm sehe tagarijd valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtâseijee äššikirrijd, moh siskeldeh tiäduid ulmuu etnisii algâpuátimist, kalga toollâd syeligâsâst eres ko 1 momentist uáivildum äägi. Syeligâsâsttoollâmkenigâsvuotâ ij eesti tiädu adelem sämitiigán sämitige toimâorgaanij jesânij já värijesânij valjim teikkâ aalgâvuoigâdvuodâ kevttim čielgim várás ige toos, kote taarbâš tiädu jienâstemvuoigâdvuodâs čielgim várás.

Valjâluvâttâllâm ráhtimân lohtâseijee äššikirrij almosvuodâst asáttuvvoo virgeomáhái tooimâ almosvuodâst adelum laavâst.

25 b §

Valjâluvâttâllâm feeilâ tivvoo

Valjâlvâdikodde puáhtá tivvood feeilâ valjâluvâttâlmist jieijâs alguu teikkâ jienâstemvuoigâdvuodâlii vátámâš vuáduid. Vátámâš kalga kuititg toohâd 14 peeivi siste valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee äägi nuhámist. Nubástusâid kalga toohâd majemustâá kyehti mánuppaje ovdil valjâtoimâttâs algâtem.

Jis olmoos lasettuvvoo valjâluvâttâlmân, te sunjin kalga ájâttâlhánnáa vuolgâttid 24 §:st uáivildum almottâskoortâ.

Jis valjâluvâttâllâm puástu merkkim tivoduvvoo, te tivomist kalga ájâttâlhánnáa almottid áásán kullee ulmui, peic jis tot lii čielgâsávt taarbâšmettum.

26 §

Vuoigimvátámâš valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsâst

Kote arvâl, et sun lii rievittâá kuoddum meddâl valjâluvâttâlmist, uázžu vaattâd valjâluvâttâlmân kyeskee miärádâsân vuoigim valjâlvâdikoddeest. Valjâlvâdikoodán čujottum vuoigimvátámâš kalga toimâttid valjâlvâdikoodán 14 peeivi siste valjâluvâttâllâm uáinimnáálá tolâmân kyeskee äägi nuhámist.

Jis valjâlvâdikoodán toimâttum vuoigimvátámâš lii puáttâm meriäägist nubástusuuccâmlâvdikoodán, te vuoigimvátámâš ij kuodduu tudháhánnáa. Vuoigimvátámâš kalga ájâttâlhánnáa toimâttid nubástusuuccâmlâvdikoddeest valjâlvâdikoodán.

Jis valjâlvâdikodde meerrid, et olmoos váldoo valjâluvâttâlmân, te valjâlvâdikodde vuolgât sunjin ájâttâlhánnáa 24 §:st jienâstemvuoigâdvuodâlijd uáivildum almottâskoortâ.

Nubástusucâmist vuoigimvátámâšân kyeskee miärádâsân asáttuvvoo 41 l §:st.

26 a §

Jienâstem nubástusuuccâmorgan miärádâs vuáduid

Ulmui, kote ovdil jienârekinistem algâtem čäittâ valjâlvâdikoodán tai valjâpeeivi äägi valjâtoimâkoodán nubástusuuccâmorgan laavâvuáimálii miärádâs jieijâs jienâstemvuoigâdvuodâst, väriduvvoo tilâlâšvuotâ finnid valjâäššikirrijd já jienâstid.

Olmoos lii kenigâs luovâttid valjâlvâdikoodán tai siämmaánaálá valjâtoimâkoodán miärádâs tai ton rievtsin tuodâštum kopio, vai äšši merkkejuvvoo valjâluvâttâlmân.

27 §

Iävtukkâsasâtem já iävtukkâsluvâttâllâm

Sämitige valjâid uázžu asâttid iävtukkâs ucemustâá kuulmâ jienâstemvuoigâdvuodâlii vuáduidem väljejeieservi, mast kalgeh lede äššiolmoos já väriäššiolmoos.

Jieškote-uv jienâstemvuoigâdvuodâlâš uázžu uásálistid tuše oovtâ iävtukkâs aasátmân. Jis olmooš kulá kyevti teikkâ eenâb väljeijejesiärvân, te valjälävdikode kalga meddâlistid suu noomâ puoh väljeijeeseervijn.

Väljeijeeservi kalga toohâd iävtukkâsucâmuš valjälävdikoodân majemustáá 31. peeivi já toos kyeskee tievâsmitmijd majemustáá 27. peeivi ovdil valjâtoimättâs algâtem.

Valjälävdikode kalga rähtid iävtukkâsluvättállâm majemustáá 21. peeivi ovdil valjâtoimättâs algâtem. Iävtukkâsluvättállâm kalga almostittid, vuolgättid valjääššikulmuid já toollâd vaaljâi ääigi uáinimnáálá.

Valjälävdikode miärädäsân iävtukkâsluvättálmist ij uázžu uuccâd sierâ nubástus.

28 §

Valjâtoimättâs

Sämitige vaaljah toimâttuvvohjeh porgemáánu majemuu oles oho vuossaargâst älgée kuudâ oho ääigi. Vaaljah toimâttuvvohjeh poostâ peht teikkâ toomâtmáin jienâstemliipu mudoi ko poostâ peht valjälävdikode almottem sajan. Vaaljah toimâttuvvohjeh sämmilij päikkikuávlust meid valjâpeeivi jienâstmin.

Vaaljâi toomâtmist kalga almolávt kulluuttid.

29 §

Valjääššikirjeh

Valjälävdikode kalga ájättálhánnáá valjâtoimättâs älgim maŋa tuodâštum vyevi miel toimâttid jyehi jienâstemvuoigâdvuodâlâžân, kiân čujottâs lii tiädust, valjälävdikode stemppálistem jienâstemliipu, valjâkoovert, vuolgättâsreeivâ, vuolgättâskoovert, iävtukkâsluvättállâm já jienâstemravvu (valjääššikirjeh).

Jienâstemvuoigâdvuodâlâžân, kote ij lah poostâ peht finnim valjääššikiirijid teikkâ kiäst toh monnii suujâst mudoi väiluh, kalga väridid mahdulâšvuodâ finnid valjääššikiirijid valjälävdikode toimâttuvâst, valjâpeeivi monnii jienâstemsaajeest teikkâ valjälävdikode almottem eres saajeest.

Jienâstemravvust kalga mainâšid valjälävdikode toimâttuv já eres soojij, kost valjääššikiirijid puáhtâ finnid já kuus taid puáhtâ toimâttid, kollimčujottâšaid já áávusorroomaagijid sehe valjâpeeivi jienâstemsoojij kollimčujottâšaid já áávusorroomaagijid.

30 §

Jienâstem poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš puáhtâ kevttid jienâstemvuoigâdvuodâs, ko lii finnim valjääššikiirijid. Jienâsteijee kalga čielgâsávt merkkid jienâstemliipun ton iävtukkâs nummeer, kiân pyerrin sun addel jienâs.

Jienâstem lii tohhum, ko jienâstemvuoigâdvuodâlâš lii tuodâštum vyevi miel kuáddâm poostâ jodetemnâál toppum valjâkoovert, mii siskeeld jienâstemliipu já suu tevdim já vuáláčáallim valjälävdikoodân čujottum vuolgättâskovertân toppum vuolgättâsreeivâ. Jis jienâsteijee lahta fáarun almottâskoortâs, te sun ij taarbâš merkkid vuolgättâsreeivân muide ko jieijâs vuáláčáállus.

Ovdil jienârekinistem algâtem valjälävdikoodân poostâ peht puáttâm jienah váldojeh huámmášumân jienâi rekinistmist.

31 §

Jienâstem toomâtmáin vuolgättâsreeivâ valjälävdikoodân eres vuovvijn ko poostâ peht

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš tâi suu valduuttem olmooš puáhtâ toimâttid 30§:st uáivildum valjääššikiirijid vuolgättâskoovert siste meid valjälävdikode toimâttáhân teikkâ valjälävdikode almottem eres sajan vaaljâi niäljád oles oho vuossaargâ já kuudâd oles oho pasepeeivi koskási ääigi sehe valjâpeeivi ääigi mon peri jienâstemsaje valjâtoimâkoodân.

Valjälävdikodde kalga huolättid tast, ete ton toimäsoojijd já eres soojijd, maid tot lii almottâm, kuodđum valjääššikirjeh siäiluduvvojeh tienuuv, et toi valjäsüeligiäsvuotä lii torvoost, já ete toh toimättuvvojeh torvolävt valjälävdikode Aanaar toimättähân ovdil jienärekinistem algättem.

31 a §

Valjåpeeivi jienåstem

Valjåpeeivi jienåstem uårnejuvvoo vaaljåi toimåtem kuodåd oho pasepeeivi.

Valjåpeeivi jienåstem toimåttuvvoo siåmmåå åågi såmmilij päikkikuåvlu puoh kieldåin. Jieškõde-uv kieldåst lii ucemuståå ohtå jienåstemsaje.

Jienåstemvuoigådvuodålåå uåžžu jienåstid 31 g §:st uåivildum vuovvijñ tuše såmmilij päikkikuåvlu ton kieldåst, mii lii merkkejum valjåluvåttålmån suu päikkikieldån.

Jienåstem kalga ornid tienuuv, ete valjäsüeligiäsvuotä siåilu.

31 c §

Valjåtoimåkodde

Valjälävdikodde kalga puorijn aigijn ovdil vaaljåid asåttid jieškote-uv jienåstemsaje vårås valjåtoimåkode, moos kuleh kulmå jeessån já ucemuståå kyehti vårijeessån tienuuv, ete ohtå valjälävdikode jeessån já suu persovnlåå vårijeessån låvå valjåtoimåkode jesånin já vårijesånin. Såmitige vaaljåi iåvtukkås ij pyevti lede valjåtoimåkode jesånin teikkå vårijesånin.

Valjåtoimåkode saavåjodetteijen tuåimå valjälävdikode ovdåsteijee jeessån. Valjåtoimåkodde väljee tåårbu mield vårisaavåjodetteijee jieijås juåvhust.

Valjåtoimåkodde lii meridemvåldålåå talle, ko tast låå kulmå jeessån.

31 h §

Valjåpeeivi jienåstem nuuhåm já valjåpevdikirje

Valjåpeeivi jienåstem nuuhåm maña valjåtoimåkodde kalga huolättid tast, ete seilejum valjåurnå já jienåstemmerkkiimijd siskeldeijee jienåstemkuåvlu valjåluvåttållåm sehe mådåulåvt valjåtoimåkoodån kuodđum vuolgåttåskoverteh toimåttuvvojeh valjäsüeligiäsvuodå siåilum tååhust torvolåvt já tušij tiet åjåttålånnåå valjälävdikode Aanaar toimättähân. Ton lasseen valjåtoimåkodde kalga huolättid seilimpiergåsij tuššådmist tållån urnå seilim maña. Valjälävdikodde kalga huolättid valjåurnå já jienåstemkuåvlu valjåluvåttållåm siåilutmist torvolii saajeest jienärekinistem algättem råi.

Valjåtoimåkodde kalga ton lasseen huolättid tast, ete valjåpeeivi jienåstmist tuålloo pevdikirje, moos merkkejuvvoo:

- 1) peivi sehe tijmeååigih, kuås valjåpeeivi jienåstem aalgij já kuås ton nuuhåm kulluuttui;
- 2) valjåtoimåkode jesåneh já vårijesåneh, kiåh lijijii mieldi;
- 3) valjåiseideijeeh sehe jienåsteijei jieijås valjim isedeijeeh; sehe
- 4) jienåståm ulmui lohomeeri.

32 §

Jienåstem tipšolåjådåsåst já pääihist

Ulmuu, kiåh låå tipšomnåålå såmmilij päikkikuåvluñ sajadum låjådåsåst sehe ulmuu, kiåh såmmilij päikkikuåvluñ låå tipšomnåålå jieijås pääihist já kiåh iå mudoi pastačii jienåstid epikuåhtulij vaigådvuodåittåå, uåžžuh jienåstid tipšosajestis.

Tipšosaajeest jienåstem vårås valjälävdikodde meerrid valjåpargen já suu våriolmožin tom jeessån já vårijeessån, kiåh ovdåståvå ååšånkullee kieldå valjälävdikodeest. Valjåpargee våriolmožin puåhtå nomåttid eres-uv ulmuu, kii lii hiåivulåå paargon.

Ko jienåst tipšosaajeest, te jienåstmist kalga jienåsteijee já valjåpargee lasseen lede fåårust jienåsteijee valjim teikkå tuhhiitem s�mitige valjåluvåttålmån jienåstemvuoigådvuodålåžžån merkkejum olmooš.

34 §

Jienärekinistem algättem

Valjälävdikodde aalgät jienärekinistem valjatoimättäs maņa čuávwoo vuossaargä tijme 9. Jienärekinistem algättem maņa puättäm vuolgättäskovtereh kuáddojeh lehähännää huámmášumán völdihännää. Toimättäsäst tuálloo pevdikirje.

Väljejeeseervi äššiulmust já väriäššiulmust lii vuoigädvuotä lede mieldi jienärekinistmist.

35 §

Merkkim valjäluvättälmän

Jienärekinistem algättuvwoo lekkámáin vuolgättäskovterijd já merkkiimáin puoh 30 já 31 §:st asättum vuovvijn jienästäm ulmuid vuolgättäsreeivä miäldäsävt valjäluvättälmän.

Jienästäm kalga kyeddiid huámmášumán völdihännää:

1) jis jienästäm olmooš ij lah merkkejum valjäluvättälmän jienästemvuoigädvuodäläžžän tai jis šadda tiätun, et sun lii jáammám ovdil valjatoimättäs algättem;

2) jis vuolgättäsreeivä lii nuuvt väáijuvláš, et ij pyevti visesvuodáin pahudid, kii ulmuid lii jienästäm; tai

3) jis valjåkovertän lii rahtum jienästeijei tai iåvtukkāsān kyeskee teikā eres äšittes merkkim.

Jis vuolgättäsreeiväst šadda čielgāsīn, et jienästemvuoigädvuodäláš lii jienästäm maņgii 30 tai 31 §:st uåivildum vuovvijn, te huámmášumán vāldoo tuše ohtā vuolgättäskovterijn.

Eres jienästäm ko valjåpeeivi jienästäm kalga kyeddiid vāldihānnāā huāmmášumān meid, jis jienāstemkuāvlu valjåluvättālmān tohhum miārkumijn šadda čielgāsīn, et āāšān kullee olmooš lii jienāstām valjåpeeivi 31 g §:st uåivildum vuovvijn.

Ko puoh jienāstām ulmuuh lāā merkkejum valjåluvättālmān já jienāstmist huāmmášumān vāldihānnāā kuodddum valjåkovtereh vuolgättäskovterijdis siste lāā sierrejum meddāl tuhhiittum valjåkovterij juāvhusť te tuhhiittum valjåkovtereh piāijojeh lehāhānnāā valjåurnān.

38 §

Vaaljāi puāttus miārāšum

Sāmitige jesānin šaddeh väljejuđ 21 puoh enāmustāā jienāid finnim iåvtukkāsāš, toin iåvttoin, ete sii juāvhusť lāā ucemustāā 10 §:st asättum meeri iåvtukkāsāš Aanaar, Učjuv já lānuduv kiēldāin sehe Suādigil kiēldā Laapi palgās kuāvlust. Jis 10 §:st asättum mereh iā tievā, te koččāmušāst orroo kiēldāst tai kuāvlust väljejuvvojeh čuāvuvāžžān enāmustāā jienāid finnim iåvtukkāsāš tienuuvť, ete 10 § vātāmāšah olāšuveh. Jis pāikkikuāvlu monnii kiēldāst tai kuāvlust iā lamaš asättum meeri iåvtukkāsāš, te väljejuvvojeh čuāvuvāžžān enāmustāā jienāid finnim iåvtukkāsāš pāikkikuāvlust.

Vārijesānin väljejuvwoo Aanaar, Učjuv já lānuduv kiēldāst sehe Suādigil kiēldā Laapi palgāsist orroo iåvtukkāsāin iåvtukkās, kote lii finnim väljejum iåvtukkāsāi maņa čuāvuvāžžān enāmustāā jienāid.

Jis jienāmereh lāā siāmmāā stuārusiuh, iåvtukkāsāi koskāsāš oornig čuāvdoō vuārbādmāin.

Iåvtukkās kiēldā tai kuāvlu jienärekinistmist miārāšuvā ton miēld, kost sust lii lamaš pāikkikiēldā iåvtukkāsāš asättem meriāāigi nuvādiņ.

39 §

Vaaljāi puāttus nonnim

Vaaljāi puāttus nannee valjålāvdikodde čuākkimist, mon tot tuālā kuālmād peeivi jienärekinistem aalgātmist.

Vaaljāi puāttus kalga almottiid ājāttālhānnāā riehtiministeriōn, vāi tot puāhtā meridiđ sāmitige jesāniđ já vārijesāniđ toōimān čuāvuvāā toimāpaje āāigān.

40 §

Vaaljái puátusân kyeskee väidim

Jienâstemvuoigâdvuodâlâš, kote arvâl, et vaaljái puátus nonniimân kyeskee valjälävdikode toimâ tâi miäradâs lii laavâvuástâsâš, puáhtá ráhtid sämitige stiivrân vuoigimvátâmâš majemustáá 14 peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás valjälävdikode lii nonnim vaaljái puátus. Nubástusucâmist valjäluvättálmân kyeskee aašijn asáttuvvoo 5 lovvoo.

Sämitige stivrâ kalga kiedâvuššâd vuoigimvátâmâš huápulávt já majemustáá ovdil valjáiive loopâ.

Sämitige stiivrâ miäradâsân uázžu uuccâd nubástus väidimáin alemuu haldáttáhriáhtân majemustáá 14. peeivi ton peeivist ovdâskulij, kuás ääšiomáhâš lii finnim sämitige stiivrâ miäradâs tiáttun. Nubástusucâmist nuávduittuvvoo mudoi, mii riehtiijotemist haldáttáhääšijn adelum laavâst asáttuvvoo.

Jis valjälävdikode 1 momentist uáivildum miäradâs teikkâ toimâ lii lamaš laavâvuástâsâš já tot lii vaiguttâm vaaljái puátusân, te vaaljái puátus kalga vuoigid já staatâräädi kalga táárbu miel meriidid sämitige jesánijd já värijesánijd vaaljái vyeigejum puátus miel.

Jis vaaljái puátus ij paste vuoigid, vaaljaid kalga meriidid uddâsist toimâtemnáál.

40 c §

Tärhibeh njuolgâdusah

Riehtiministeriö asáttâssáin puáhtá adelid tärhibijd njuolgâdusâid:

- 1) valjaid lohtášuvvee kulluuttâsâin;
- 2) valjäluvättálmân ucâluumeest já valjäluvättálmist meddâlistmist sehe ucâmušân lahtemnáál čielgiittâsâin;
- 3) valjäluvättállâm uáinimnáálâ tolâmist;
- 4) iävtukkâsucâmušâst já iävtukkâsluvättálmist;
- 5) valjâpeeivi jienâstem orniimist, jis kieldâst lii eenâb ko ohtâ jienâstemsaje valjâpeeivi jienâstem várás;
- 6) jienâstemliipust; sehe
- 7) valjääššikirijj siäilutmist.

5 loho

Nubástusuuccâm valjäluvättálmân kyeskee aašijn

41 §

Nubástusuuccâmlävdikode pargo já toimävâldi

Sämitige valjäluvättállâmaasij nubástusuuccâmlävdikode (nubástusuuccâmlävdikode) tuáimá vuossâmužžân nubástusuuccâmtäassin sämitiggeest adelum laavâ 26 § miäldâsii sämitige valjäluvättálmân väldimân já tast meddâlistmân kyeskee aašijn.

Sämitige ohtâvuodâst tuáimee nubástusuuccâmlävdikode lii jiečânâš já sorjomettumis toimâorgaan.

41 a §

Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já eres jesâneh

Nubástusuuccâmlävdikode joođeet saavâjodetteijee, kii puáhtá lede váldutoimâsâš.

Nubástusuuccâmlävdikodeest lii ton lasseen uálgitoimâsâžžân jesânin ohtâ lahâolmoosjeessân já kyehti äššitobdeejeessân. Ton lasseen nubástusuuccâmlävdikodeest láá tuárvi ennuv värijesâneh. Värijesânân heivviittuvvoo, mii laavâst asáttuvvoo nubástusuuccâmlävdikode jesânist.

Talle jis saavâjodetteijee lii estâšum, te saavâjodetteijei asáttum toimävâldi kiävtvá nubástusuuccâmlävdikode lahâolmoosjeessân (värisaavâjodetteijee).

41 b §

Saavâjodetteijee já eres jeessân tohâlâšvuotâ já nomâtem

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já lahâolmoošjeessân kolgâv tevdid tuâmustovlilaavâ 10 love 1 § 1 momentist asâttum tuâmmâr almolijd tohâlâšvuotâvâtâmâšâid.

Nubâstusuuccâmlâvdikode eres jesânijn vâttoo rievtsimielâlâšvuotâ, hárjánem nubâstusuuccâmlâvdikode toimâsuurgân sehe tárbuliij persovnlíih jiešvuodah. Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já eres jeessân ij taarbâš lede merkkejum sämitige valjâluvâttâlmân.

Staatâräädi aasât nubâstusuuccâmlâvdikode kuudâ ihân häävild. Staatâräädi meerrid nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee viirgân tuáistáázân já eres ualgitoimâsijd jesânijd toimâpajan. Nubâstusuuccâmlâvdikode asâttuvvoo sämitige iävtuttâs vuâduld.

Sämitige jeessân tai värijeessân, valjâlâvdikode jeessân tai värijeessân tai olmooš, kote lii sämitige palvâlusâst, ij pyevti kuullâd nubâstusuuccâmlâvdikoodân. Ovdiibeln 22 § mield iävtukkâssân sämitige vaaljâin ij pyevti lede nubâstusuuccâmlâvdikode jeessân tai värijeessân.

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já eres jeessân kalga almottid jieijâs čonâlâsвуодâin. Čonâlâsвуодâin almootmân heiviittuvvoo, mii tuâmustovlilaavâ (673/2016) 17 lovo 17 §:st asâttuvvoo äššitobdeejeessân kenigâsвуодâst almottid jieijâs čonâlâsвуодâin. Čonâlâsвуотâalmottâs adeluvvoo riehtiministeriön sehe tiättun nubâstusuuccâmlâvdikoodân. Čonâlâsвуодâid kyeskee tiäđui registeristmist nuâvdittuvvoo, mii tuâmârij čonâlâsвуотâ- já ualgitoimâregisterist adelum laavâst asâttuvvoo (565/2015).

41 c §

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já jeessân saje šoddâm áávus

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já jeessân vuoigâdвуодâst pissood jieijâs pargoost heiviittuvvoo, mii tuâmmârvirge haldâšeijest asâttuvvoo.

Jis nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee tai eres jeessân pargo šadda áávus kaskoo toimâpaje, te meriduvvoo maajeeldpuáttee kidâ ton toimâpaje loopâ räi.

41 d §

Tuâmmârtáhádâs

Ko nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já eres jeessân aalgât pargoost, te sun kalga adelid tuâmmârtáhádâs, jis sun ij lah porgâm tom jo ovdelâá. Tuâmmârtáhádâs addelmist asâttuvvoo tuâmustovlilaavâ 1 lovo 7 §:st.

41 e §

Saavâjodetteijee já eres jeessân sajadâh

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já eres jeessân lii sorjomettum tuâmuväälđi kevtidijnis.

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já eres jeessân tuáimâ tuâmmâr ovdâsvâstádâssâin, mast asâttuvvoo târhibeht tuâmustovlilaavâ (673/2016) 9 lovvoost.

Nubâstusuuccâmlâvdikode saavâjodetteijee já jeessân lii kenigâs iärânid jieijâs pargoost ton mánuppaje nuväđijn, mon ääigi sun tiävdâ 70 ihheed.

41 f §

Oovdânpyehteeh

Nubástusuuccâmlävdikoddeest lii tarbášum meeri váldu- tai uálgitoimásiih oovdânpyehteeh já eres pargoviehâ.
 Nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehtest kalga lede tuámmár viirgán tohálâš tođhos. Oovdânpyehtee pargoin meriduvvoo tärhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist.
 Nubástusuuccâmlävdikode noomât nubástusuuccâmlävdikode oovdânpyehteid já eres pargovievâ.

41 g §

Nubástusuuccâmlävdikode čuávdimčuákánpieijâm

Nubástusucâmân kyeskee ääših čuávdojeh nubástusuuccâmlävdikoddeest oovdânpyehtim vuádułd tieväsčuákkim ääigi.
 Tieväsčuákkim lii meridemvöldälâš, ko mielđi lii saavâjodetteijee, lahâolmoosjeessân já ucemustáá ohtâ äššitobdeejeessân.

41 h §

Ääši kiedâvuššâm

Ääši kiedâvušmân nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo riehtijotemist haldättähaašijn adelum laahâ, jis taan laavâst ij sierâ nubenáál asâttuu. Nubástusuuccâmlävdikode adelem miärädäs lii nuuvtâ.

41 i §

Kiedâvuššâm almosvuotâ

Riehtijotteem almosvuodâst nubástusuuccâmlävdikoddeest heiviittuvvoo, mii riehtijotteem almosvuodâst haldättähtuámustoovlist adelum laavâst (381/2007) asâttuvvoo.

41 j §

Ruttâdem

Nubástusuuccâmlävdikode koloh máksojeh staatâ ruudâin.
 Nubástusuuccâmlävdikode saavâjodetteijee já jesânij päälhiih meriduvvojeh riehtiministeriö nonnim vuáduštásâi miäldásávt.

41 k §

Pargo-oornig

Nubástusuuccâmlävdikode organisaatiost, pargovuovijn já pargovievâst meriduvvoo tärhibeht nubástusuuccâmlävdikode pargo-oornigist, mon nubástusuuccâmlävdikode tieväsčuákkim nannee.

41 l §

Nubástusuuccâmmonâttállâm

Nubástusuuccâmlävdikoodán čujottum väidim kalga toimättid valjälävdikoodán 14 peeivi siste valjälävdikode vuoigimvátámâš keezild tohhum miärdâs tiättun finniimist.

Valjälävdikodde kalga ájättälhännáá toimättid väidim, áášán kyeskee äššikiirijjd já jieijäs ciälkkámuš väidimist nubástusuuccâmlävdikoodán.

Jis valjälävdikoodán šaddee väidim lii puáttám meriääigist nubástusuuccâmlävdikoodán, te väidim ij kuodduu tain vuáduštássáin tudháhännáá. Ton tiileest väidim kalga tállán toimättid valjälävdikoodán.

Nubástusuuccâmlävdikodde kalga kiedávuššád väidim huápulázzán.

Nubástusucámist nubástusuuccâmlävdikode miärdâsân asáttuvvoo 41 m §:st.

41 m §

Jotkäväidim alemuu haldáttáhrihtán

Nubástusuuccâmlävdikode miärdâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhrihtán, jis alemus haldáttáhriehti miedeet väidimlove.

Väidimlove ucámân já miedeetmán heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâ 110 já 111 §:st asáttuvvoo. Väidimlopán kyeskee miärdâs vuáduštálmân heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâ 112 § 2 momentist asáttuvvoo.

Mudoi nubástusucámist alemuu haldáttáhrihtán heiviittuvvoo, mii riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâst asáttuvvoo.

6 loho

Sierânâs njuolgádusah

42 §

Nubástusuuccâm

Sämitige stiiivrâ já lävdikode sehe sämitige asáttem eres toimâorgaan miärdâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin sämitigán jis taan laavâst teikâ eres laaváin ij nubenáál asáttuu. Sämitige miärdâsân uázžu uuccâđ nubástus väidimáin alemuu haldáttáhrihtán. Nubástusucámist asáttuvvoo riehtiijotemist haldáttáhaašijn adelum laavâst.

43 §

Pargovievá völdim

Sämitigge noomât tai váldá jieijäs pargovievá.

43 a §

Vuoigádvuotâ iäláttáhân

Sämitige palvâlusâst orroo ulmuin lii vuoigádvuotâ iäláttáhân já sii jäämmim maŋa sii hiätu-uázžoin lii vuoigádvuotâ peeräiäláttáhân staatâ vaarijn hiäivulijn oosijn siämmái njuolgádusâi mielđ ko staatâ palvâlusâst orroo ulmuin já sii hiätu-uázžoin.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum iäláttáhtorvo orniimist šaddee koloin sämitigge lii kenigâs mäksid iäláttáhmáávsu tienuuvt ko staatâ iäláttáhruttaráájust adelum laavâst (1297/2006) asáttuvvoo.

Iäláttáhtorvo olášuttem várás sämitigge kalga jyehi ive almottid staatâkontturân tiäduid jieijäs palvâlusâst orroo ulmuin. Tiäduh almottuvvojeh staatâkonttur adelem ravvui mielđ.

Jis iäláttáhmáávsu iä määvsi meriääigi siste, te staatâ iäláttáhruttaráájun piärroo ihásâš maŋanemriänttu riänttulaavâ (633/82) 4 § 1 momentist uáivildum riänttuvuáđu mielđ.

Iäláttáhmáávsuid já maŋanemriäntuid uázžu peerrâđ ton oornigist ko viäruu já määvsui olášutmist adelum laavâst (706/2007) asáttuvvoo.

43 b §

Syeligäsästtoollâm- já vaahâgsajanmâksukenigâsvuotâ

Sämitige tåi 14 §:st uáivildum toimâorgaan jeessân teikkâ 18 c §:st uáivildum tilitärhistejee ij uážu lovettáá adelid viáruulmui tiátun ige anneed priivaatlávt ävkkín, maid sun lii pargos hoittáadijn finnim tiettid nube ulmuu persovnlíi tiileest, ekonomálii sajaduvást teikkâ finnodâh- tåi áámmâtsyeligâsvuodást.

Ovdiibeln 1 momentist uáivildum olmoos lii kenigâs sajanmâksid vaahâg, mon sun lii tátulávt teikâ toovâtmist tovtâttâm sämitiigán. Siämmâš kuáskâ vahâgân, mii lii tovtâttum nuubân taam laavâ rikkomáin.

Vaahâgsajanmâávsu sovâttálmist sehe, jis máksukenigâsah láá maangah, lii ovdâsvástádâs jyehimist vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavást (412/74) asáttuvvoo.

Virgeulmuu já pargee vaahâgsajanmâksukenigâsvuodást lii vyeimist, mii vaahâgsajanmâksulaavást já eres saajeest asáttuvvoo.

Taat laahâ puátá vuáimán peeivi máánust 20 .

Sämitiigán, mon toimâpaje lii koskân talle, ko taat laahâ puátá vuáimán, heiviittuvvoo 10 § tagarin ko tot lâi taan laavâ vuáimán puádidijn.

Sämitigge, mon toimâpaje lii koskân talle ko taat laahâ puátá vuáimán, juátkâ jieijâs pargoost tassaaš ko vuosšâmúš taan laavâ mielđ väljejum sämitigge aalgât toimâpaajees.

Talle ko taat laahâ puátá vuáimán, kiedâvuššâmnáál orroo 9 §:st uáivildum áášân heiviittuvvoo 9 §, mii lii lamaš vyeimist, ko taat laahâ puátá vuáimán. Tággáár áášân iä heiviittuu taan laavâ 9 a já 9 b §.

1.

Lää'kk**sää'mtee'ggest uvddum lää'jj mu'ttmest**

Ee'ttik-kää'dd tu'mmstöögg meäldlänji
kää'mtet sää'mtee'ggest uvddum lää'jj (974/1995) 18 c–18 i, 23 a, 26 b, 26 d, 27 a, 42 a da 42 b §, nâkmen ko tön liä 18 e–18 i, 42 a da 42 b § lää'jjet 1725/1995, 23 a da 27 a § laa'jjin 1279/2002 da 335/2020, 26 b § laa'jjin 1279/2002 da 852/2020, di 26 d lää'jjet 1279/2002,
muu'ttet 1–4, 4 a, 5–16, 18, 18 a, 18 d, 19–25, 25 a, 26, 26 a, 27–31, 31 a, 31 c, 31 h, 32, 34, 35, 38–40 da 40 c §, 5 läagg pä'jke'e'rtöözz, 41 §, 6 läagg pä'jke'e'rtöözz, 42 da 43 §,
 nâkmen ko tön liä 1, 21, 22, 24, 25, 25 a, 26, 26 a, 27, 28, 31, 31 a, 31 c, 31 h, 34, 35 da 40 c § lää'jjet 1279/2002, 4 a § lää'jjet 335/2020, 5, 13, 15, 20, 30 da 43 § vue'ssen lää'jjet 1279/2002, 9 § vue'ssen lää'jjet 626/2011, 16, 18 a, 18 d da 42 § lää'jjet 1725/1995, 18 § vue'ssen lää'jjet 1026/2003, 23 § laa'jjin 1279/2002 da 335/2020, 40 § laa'jjin 1279/2002 da 852/2020, di 41 § lää'jjet 852/2020, di
lää'zztet lækka odd 9 a, 9 b, 17 a, 17 b, 25 b, 41 a–m, 43 a da 43 b § di meälddöözz tän nalla:

1 läakk

Aalmjallaž šio'ttâlm

1 §

Lää'jj mie'rr

Sä'mmlain algmeeran lij jiöččmie'reemvuöiggädvuöðâz čöðđ viikkâm diö'tt sä'mmlai dommvu'u'dest jii'jjet kiöl da kulttuur kuöskki jiöččvaaldâsm tön mie'ldd mä'te tän lää'jjet da jee'res sää'jest lää'jjet šio'tteet. Tán jiöččvaaldâsm kuulli tuäjai vääras sä'mmla va'lljee jiöččmie'reemvuöiggädvuöðâz tieudee'l vaalivui'm sää'mtee'gğ köskkvuöðsteez.

Sää'mte'gğ toi'mmai vuöiggädvuö'ttministeria vaaldâšmsue'rjest.

2 §

Riikk tällözzlaž vasttös

Riikk täällarvvlözzâst älgg va'rrjed ri'jttjeei mie'rrie'gğ tän lää'jjet jurddum tuäjaid.

3 §

Vuöiggädvuö'tt šöddâd mie'rkkuum vaal-logstö'kke

Vuöiggädvuö'tt šöddâd mie'rkkuum vaal-logstö'kke lij oummust, kää'tt äänn jii'jjes sä'mmli'žzen, oudldee'l što:

1) ouumaž jiöčč le'be aainâs öhtt suu puärrsin, le'be maaddärpuärrsin le'be puärraz maaddärpuärrsin lij mättjam sää'mkiöl vuöšsmös kiöllnes; le'be

2) aainâs öhtt suu puärrsin lij mie'rkkuum le'be lij leämmaž mie'rkkuum jiönstemvuöiggädvuö'ttne'kken oddee'jjmannu 1. peei'v 2027 le'be tön mänja riöššum sää'mtee'gğ vaalin.

Vaal-logstö'kke mie'rkkummuž oudldössân lij še, što tän lää'jjet šio'ttuom ää'jj, meerlažvuöð da meerkee'rtuöð'll'jöözz kuöskki jiönstemvuöiggädvuöð jee'res kai'bbjöözz teäuddje.

4 §

Sä'mmlai dommvu'vdd

Sä'mmlai dommvu'u'din juu'rdeet meälddössân äärrai ka'rtte mie'rkkuum vuu'd, kää'tt äänn se'st Jeänöggg, Aanar da Uccjoogg koo'ddi vuu'did di Suä'djel kää'ddest äärrai Lappi paalgäskää'dd vuu'd.

4 a §

Vaaldäšmvuõiglaž šioṭṭõõzzi suävldummuš

Sää'mtege da tön täimmorgaanid suävldet vaaldäšmlää'jj (434/2003), ve'rgēgnii'kkī toi'mmjummuž õõlmäsvuõdäst uvddum lää'jj (621/1999), arkiivlää'jj (831/1994) da lää'jj liädglaž ä'sšummšest ve'rgēgnektōi'mmjummušest (13/2003), jõs tãn lää'jjest jeät nuu'bbnalla šioṭṭuku.

2 lääkk

Sää'mtee'gē tuāj

5 §

Sää'mtee'gē aalmjallaš täimmvä'ldd

Sää'mtee'gē tuājjãn lij tu'mmjed sä'mmlai jii'jjez kiõl, kulttuur di sãã'j alggmeeran kuõskki aa'sšin di hãiddad täid õhttnet tuājaid. Jee'res aa'sšin sää'mte'gē oou'dad sä'mmlai jiõõcmie'rreemvuõiggãdvuõd teãuddjummuž.

Sã'mmlai jiõõcmie'rreemvuõiggãdvuõd õõõd viikkãm diõtt sää'mte'gē vuãssããtt sagstõõllãm- da õhttsãztoi'mmjemõõlgtõõzz meãldlãnji 9 §:st jurddum aa'sši valmštõõllmõ'sše da tu'mmstõktuõiju. Tuājees kuulli aa'sšin sää'mte'gē vuãitt tuejjeed ve'rgēgnii'kkid alttõõzzid da e'tkkõõzzid di u'vdded ciãlklmid, ooudãsviikkãd da vaaldšmed sää'mkulttuur di miõttãd teãgtõõzz.

Sää'mkiõl da kulttuur tuõ'll'jummuž da ooudãsviikkmõõžž stããnãm diõtt sää'mte'gē toi'mmai sää'm-mãtt'tõõzz da -škooultõõzz ä'sšobddjen da oou'dad tõi ooudãsviikkmõõžž obbvuõttãn.

Tãimmvãlddes kuulli aa'sšin sää'mte'gē ããnn tu'mmjemvãã'ld mã'te tãn lää'jjest le'be jeã'rben jee'res sãã'jest lää'jjest šioṭteet.

Tuājees kuulli aa'sšin sää'mte'gē ãlgg peã'lstes stããnãd vuãddvuõiggãdvuõdi da ooumažvuõiggãdvuõdi teãuddjummuž. Sää'mte'gē ãlgg ãã'nned pukid oummid õõutverddsãnji da sooggbie'li tãã'ssããrv oou'dee'l tõn mie'ldd ko laa'jjin tãã'rkben šioṭteet.

Sää'mte'gē ra'vvai toi'mmjummušes vããras tuājiriãššmõõžž.

6 §

Sã'mmlai ee'ttkãsttmõš

Sää'mte'gē ee'ttkãstt sä'mmlaid meersãž da meeraikõskksãž tuājaines.

7 §

Čiõlgtõs

Sää'mte'gē tuejjãd juõ'kk ee'jj ee'ttiķ-kãdda čioṭlgtõõzz tõ'st, mii miãrkteei lij šõddãm sä'mmlaid kuõskki aa'sši ouddnummušest. Čiõlgtõs vuãitt ãã'nned se'st e'tkkõõzzid tããimain, koid taarbšet sä'mmlai vuõiggãdvuõdi stããnãm diõtt.

8 §

Mie'rrtie'gē juãkkmõš

Sää'mte'gē tu'mmai sää'mtee'gē jii'jjes toi'mmjummušã čuã'jtum vããrai ãã'nnmest. Sää'mtee'gē tu'mmstõ'kkẽ vããrai ãã'nnmest jii'jjes toi'mmjummušã ij vuãžž ooccãd muttãz lããitee'l.

Sää'mte'gē tu'mmai veã'kkvuõdin, koid miõdãt sää'mtee'gē pããi'ķ. Tuāj hãiddmen sää'mte'gē toi'mmai riikkveã'kkvuõttve'rgēne'kken. Veã'kkvuõd, koid miõdãt sää'mtee'gē pããi'ķ, ã'lģge kuullãd sä'mmlai kiõl da kulttuur kuõskki jiõõčvaaldãšm sizz. Riikkũãvtõõzz asetõõzzin vuei'tet u'vdded tãã'rkab šioṭlmid veã'kkvuõdi, koid miõdãt sää'mtee'gē pããi'ķ, juãkkmõõžž kuõskki mõõntõõllmõõžžin.

Sää'mtee'gē miõttãm veã'kkvuõdid suävldet riikkveã'kkvuõttlãã'jj (688/2001).

9 §

Õhttsãztoi'mmjem- da sagstõõllãmõõlgtõs

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai sagstá'lle sää'mtii'ggin valmstõõleen lää'jjsiõttummuž, vaaldsemvuõdlaž tu'mmstõõggid da jee'res tääimaid, koin vuäitt lee'd jeä'rab miäktõs sää'mmlaid, põrggmõssän vuállad õõutmiõllsazvuõ'tte sää'mtii'ggin le'be vuäžžad sää'mtee'gg miästmõõžž ouddäl tu'mmstõõktuäj. Õhtsažtoi'mmjem- da sagstõõllámõõlgtõs kuäskk sää'mmlai dommvuu'dest čõõdtemnalla aiggum le'be vaaiktõõžžeez beä'lest tok vuállai di jee'res jeä'rben sää'mmlai kiõ'le le'be kulttuu're le'be sij säjja le'be vuõiggädvuõdid algmeeran vaaikteei tääimaid, kook kue'skke:

- 1) vuu'di äänmõõžž;
- 2) riikkmääd, suõjjlemvuu'di da poostaivuu'di häiddmõõžž, äänmõõžž, suõjjlemtääimai čõõd viikkmõõžž, vuo'krjummuž da luõvtummuž;
- 3) kuäiväsmiinaalid se'st õõ'nni eettmõõžž ooccam da äü'kken ää'nmem di riikk mädd- da čää'ccvuu'din šõddi käl'ttáiddam;
- 4) sää'mmlai kulttuurhämä kuulli jie'llemvue'jj lää'jjsiõtlvaž le'be vaaldsemvuõdlaž muttáz;
- 5) luäd määngghämmsazvuõd da äimmõsmuttáz kiõtt'õõlli tääimaid;
- 6) sää'mkiõllsaz ouddpeämm di sää'mkiõllsaz da sää'mkiõl mätt'tõõžž ooudás viikkmõõžž;
- 7) sää'mkiõllsaz sosiaal- da tiõrväsvuõttkääžkõõžž čõõd viikkmõõžž da ooudás viikkmõõžž;
- 8) sää'mtee'gg resuursi da jee'res toi'mmjemouddõõžž staanmõõžž da ooudás viikkmõõžž; le'be
- 9) jee'res va'stteei sää'mmlai kiõ'le, kulttuu're le'be sij säjja le'be vuõiggädvuõdeez algmeeran vaaikteei ää'ss.

9 a §

Sä'mmlai vuõiggädvuõdi lokku välddmõš ve'rgñni'kki da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddji toi'mmjummšest

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai ä'lõgõ 9 §:st jurddum tääimaid plaanmen da čõõd viikkmen ää'nnmest äärrainaa'livui'm:

- 1) oou'deed sää'mkiõli tuõ'll'jummuž da ooudás viikkmõõžž di sää'mmlai vuõiggädvuõd da ouldõõžžid tuõ'll'jed da viikkad ooudás kulttuuráz mie'ldd looggee'l ä'rbbvuõdlaž jie'llemvuõ'jjeez; da
- 2) kie'ppeed tääimaineez šõddi kiõdlaž vaaiktõõžžid sää'mkiõlid di sää'mmlai vuõiggädvuõ'tte da ouldõõžžid tuõ'll'jed da viikkad ooudás jii'jjez kulttuur mie'ldd looggee'l ä'rbbvuõdlaž jie'llemvuõ'jjeez.

9 b §

Mõõntõõllmõš õhtsažtoi'mmjummšest da sagstõõllmõõžžin

Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai i'lmte sää'mteggä samai sõõrgab, ko alttee reäuggmõõžž 9 §:st jurddum aa'sšin. Jõs kõõčõmõš lij juätkkjeeiluanddsaz toi'mmjummšest, i'lmteõõžž älgg tuejjeed ääi'jbeä'lnn ouddäl sagstõõllmõõžž riäššmõõžž. Ve'rgñnee'kk da jee'res õõlmäs vaaldäsmtuäjaid häiddai i'lmte sää'mteggä, koon mie'rpeivva mõõnee'st sää'mte'gg älgg i'lmteed haaläst sagstõõllad ää'sšest. Mie'rrai'gg älgg lee'd toolkvaž da tõ'st vuetet vä'ldded lokku ää'ss kirrsallašvuõd.

Vuäittmõõžž ää'nkani kuäddmõš ij cõõgg ve'rgñnee'kk le'be õõlmäs vaaldäsmtuäj häiddai juä'tkkimest ää'ss kiõtt'õõllmõõžž.

Sää'mtee'ggest lij vuõiggädvuõtt vuäžžad keerjlaž čioõlgtõõžž ää'sšest mie'ldd looggee'l 9 a §:st jurddum aa'sšin da tõid õhtneei plaanin sagstõõllmõõžžid ooudbeä'lnn. Sää'mteggä älgg va'rried toolkvaž ääi'j valmstõõttad sagstõõllmõõžžid. Õhtsažtoi'mmjummšest älgg altteed da sagstõõllmõõžžid čõõdted vuõiggmiõlin da vuõiggäiggsänji nu'tt, što ää'ss lopp-puädo'sse lij vuettemvuõtt vaaikted ouddäl ää'ss čäuddmõõžž.

Čõõdtem sagstõõllmõõžžin älgg tuejjeed pä'rddkeerj. Pä'rddkerjja pijjät päâjas vuetssbie'li vuäinmid ää'sšest di sagstõõllmõõžžid lopp-puädoõžž.

3 lääkk

Täimmpää'jj, täimorgaan da toi'mmjummuš

10 §

Norrõs da täimmpää'jj

Sää'mteggä ko'le 21 vuäzzli'žžed da nellj väärnee'kk, koid va'lljeet sää'mtee'gg vaalin neellj ee'jj täimmpääjas, kää'tt älgg vaale'jj rosttovmannu 1 peei'v. Sää'mtee'ggest ä'lõgõ lee'd uu'cmõsän kue'htt vuäzzla da õhtt väärnek Jeänõõgg, Aanar da Uccjoogg kää'ddest di Suä'djel kää'dd Lappi paalgäskää'dd

vuu'dest. Looppid 13 vuázzi'žžed va'lljeet jiõnnmeä'r vuáðald, kuuitág nu'tt, što uu'ccmõsán vitt vuázzi la'lgge lee'd sä'mmlai dommvuu'dest.

Riikksuávtõs mie'rrad sää'mtee'gg vaali puáðõõzz vuáðald sää'mtee'gg vuázzi laid da väärnii'kkid tuájeez, meátt raukkmõõžžast čauddõõttmõõžž tuájast da mie'rrad peággum vaali puáðõõzz vuáðald odd vuázzi da väärne'kk tõn sáija, kää'tt lij vaalpää'j ääi'j jõskkám áármen vuázzi'žžen le'be väärne'kken.

Ko sää'mtee'gg vuázzi laž le'be väärne'kk mõõnat 22 §:st jurddum vaaláá'ntemvuõd tuájjes, riikksuávtõs álgg sää'mtee'gg áltõõžžast tuõttád, što suu oskkumtáimmi lij puuttám.

11 §

Sää'mtee'gg saaggjää'dteei da väärrsaaggjää'dteei

Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes saaggjää'dteei da kue'htt väärrsaaggjää'dteei. Va'lljummstest álgg tá'lles i'lmmed vuõiggádvuõttministeriaa'je.

Saaggjää'dteei da väärrsaaggjää'dteei toi'mmje tuájaineez vä'ldtáimmsánji.

12 §

Sábbri õ'htekáččmõš

Sää'mtee'gg sääbbar tu'mmai sábbreez sábbroõššmest. Sábbar álgg láá'ssen káččad õ'hte, jõs saaggjää'dteei le'be halltõs keäčč tõn taarbli'žžen le'be kuálmõs vuázzi laid nu'tt kai'bbai tiõttum ää'sš kiõtt'õõllám vääras.

Jõs sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest le'be vuu'dest va'lljuum vuázzi laž ij vucit vuássõõttád sábbra, suu sáija álgg káččad seámma kää'ddest le'be vuu'dest va'lljuum väärne'kk.

13 §

Sää'mtee'gg halltõs

Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes halltõõzz, ko'st liá saaggjää'dteei da kuõ'htt väärrsaaggjää'dteei di jáánnmõsán vitt jee'res vuázzi. Sää'mtee'gg va'lljad kõskkvuõdstes halltõ'sse kue'htt väärne'kk. Va'lljummstest álgg tá'lles i'lmmed vuõiggádvuõttministeriaa'je.

Vaalee'jj toi'mmjeei halltõs juátkk tuájstes, poka odd halltõs lij mánja vaali va'lljuum.

Halltõs valmstáall aa'sšid sää'mtee'gg sábbra da peejj toimmu sää'mtee'gg tu'mmstõõggid nu'tt ko tuájriášsmõõžžast tää'rkben mie'reet.

Sää'mtee'gg tuájriášsmõõžžast vucit tet mie'reed halltõõzz vuázzi tuáj vä'ldtáimmsažvuõdást.

Sää'mtee'gg halltõõzz vuázzi'žžen le'be väärne'kken ij vucit lee'd vaal-lu'vddkáá'dd le'be muuttásoocám lu'vddkáá'dd vuázzi laž le'be väärne'kk.

14 §

Jee'res táimmorgaan

Sää'mtee'gg peejj juõ'kk vaalpää'j aalgást vaal-lu'vddkáá'dd 4 láággast jurddum vaali vääras. Sää'mtee'gg vuáitt piijjád še jee'res táimmorgaanid sä'mmlai jii'jjez kiõl da kultuur kuõskki jiõččvaaldšma kuulli aa'sši háiddam diõtt.

Sää'mtee'gg vaal-logstõkaa'sši muuttásoocám lu'vddkáá'ddest (muuttásoocám lu'vddkáá'dd) šiõtteet 5 láággast.

15 §

Táimmvää'ld áánnmõš

Sää'mtee'gg sääbbar di halltõs da jee'res táimmorgaan á'nne sää'mtegega kuulli táimmvää'ld tõn mie'ldd ko tãn láá'jjet šiõtteet da sää'mtee'gg tuájriášsmõõžžast mie'reet.

Sää'mtee'gg sääbbar tu'mmai vuáddjurddji beá'lest miárkteei da kookkas kuõ'ddi aa'sšin, jõs ää'sš kirrsallašvuõd diõtt ij nuu'bbnalla šõõdd.

Táimmvää'ld ij vuázzi se'rded 5 § 6 momee'ntest, 7 §:st, 10 § 3 momee'ntest, 11–14, 18 b, 18 c, 18 j, 20, 25 b, 26 ij-ga 41 §:st jurddum aa'sšin.

16 §

Konttár da tuájilažká'dd

Sää'mtee'gğest liä konttâr di ve'rğğ- da reäuggsuäppmōškōōskâst le'ddi tuäjilažkâ'dd tōn mie'ldd ko tō'st sää'mtee'gğ tuäjriäšsmōōžžâst tää'rkben mie'rreet. Sää'mkiōl konttrest šiotteet jeä'rben.

Sää'mtee'gğ ve'rğğoummid, vii'rjid da ve'rğğkō'skke suävldeet, mâid riikk ve'rğğoummiin, vii'rjin da ve'rğğkōōskâst šiotteet da mie'rreet.

Tuäjilažkâ'dd kääzkkōōskōōsk määinain da tōi meä'rtōōvvmōōžžâst lij va'stteeinalla viōggâst, mâid riikk kääzkkōōskōōsk määinain da tōi meä'rtōōvvmōōžžâst šiotteet, mie'rreet le'be suävat.

17 a §

Såbbra vuässōōttmōš teeknlaž teäðse'rddemnää'l ää'nee'l

Sää'mtee'gğ tuäjriäšsmōōžžâst vuei'tet mie'rreed, što såbbra vuäitt vuässōōttâd ää'nee'l videosagstōōllmōōžž le'be jee'res suävldeei teeknlaž teäðse'rddemnää'l.

Tuäjriäšsmōōžžâst vuei'tet u'vdded tää'rkab meärrōōzzid teeknlaž teäðse'rddemnää'l ää'nnmest jää'kk̄tum mōōntōōllmōōžžâst.

17 b §

Alttōsvuōiggâdvuōtt

Uu'ccmōsân kue'ht̄t̄ue'dvittlo määimōsân tääimtum sää'mte'gğvaalin jiōnnvuōiggâdvuōttum sä'mmlast lij vuōiggâdvuōtt tuejjeed sää'mteggâ alttōōzz sää'mtee'gğ tuōjju kuulli ää'sšest.

Tää'rkab meärrōōzzid alttōsvuōiggâdvuōd äännmōōžžâst jää'kk̄tum mōōntōōllmōōžžâst da alttōōzz kiōtt' tōōllmōōžžâst uu'det tuäjriäšsmōōžžâst.

18 §

Aa'sši kiōtt' tōōllmōš

Sää'mtee'gğ sääbbar da jee'res tääimorgaan lij mie'rreemvälldsaž, ko saaggjää'dteei le'be väärrsaaggjää'dteei da uu'ccmōsân bie'll jee'res vuäzzlain liä pääi'k ä'lnn.

Sää'mtee'gğ da tōn piijjâm tääimorgaan vuäzzlaž lij cōglvaž vuässōōttâd nâkam tu'mmstōktuōjju, kää'tt kuäskk persoonlânji suu le'be suu vaaldsemlää'jj 28 § 2 momēe'ntest jurddum roodnairuād le'be nâkam oummu, kää'tt lij peägḡtum paragraaff 3 momēe'nt mie'ldd suin paaldum.

Aa'sšid čääu'det sää'mtee'gğest jeä'nbōstu'mmstōōgḡin. Jiōni tässa mōōneen ää'sš čäudd saaggjää'dteei jiōnn. Vaalin kiōččât va'lljuum tōn, kää'tt vuäžž jäänmōsân jiōnid. Jiōni tässa mōōneen čäudd vue'rbb.

3 a lăăkk

Ķe'rjituō'll'jōs da tiilltā'rĳstummuš

18 a §

Ķe'rjituō'll'jōs

Sää'mtee'gğ Ķe'rjituō'll'jō'sse da tiillčīōlgtō'sse suävldeet tōn lăă'ssen, mâid tăn lăă'jjest šiotteet, Ķe'rjituō'll'jemlăă'jj (1336/1997).

18 d §

Tiilltā'rĳstemčīōlgtōs

Tiilltā'rĳstemlăă'jj (1141/2015) 3 lăăgg 6 §:st šiot̄tuum mie'rriäi'jest čō'rsteel tiilltā'rĳsteei ālgg u'vdded juō'kk̄ tillpăă'jest vue'ssmannu loopp rājja mōōnee'st sää'mtee'gğ halltō'sse keerjlaž tiilltā'rĳstemčīōlgtōōzz, kää'tt ālgg, tōn lăă'ssen mâid tiilltā'rĳstemlăă'jjest šiotteet, ää'nneet se'st cialkâlm tō'st, liä-a tääimčīōlgtōōžžâst uvddum teäð riikkveä'kk̄vuōd ää'nnmest vuōi'gğest.

4 lăăkk

Sää'mtee'gğ vaal

19 §

Vaalee'kk da vaalvu'vdd

Sää'mtee'gg vaali vääras jännam lij õhttan vaalvu'vdden.
Sää'mtee'gg vaalid tääimtet juõ'kk neelljad ee'jj (vaalee'kk).

20 §

Vaal-lu'vddkâ'dd

Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmai ooccmõõžž vuâdald oummu mie'rkkummšest vaal-logstõ'kke di tuejjad vaal-logstõõgg. Vaal-lu'vddkâ'dd peejj toimmu sää'mtee'gg vaalid nu'tt ko tän lää'jjest šiotteet.

Vaal-lu'vddkâdda ko'le saaggjää'dteei da kutt jee'res vuâzzla, koin juõ'kkkast lij jii'jjes-i väärnek. Vaal-lu'vddkââ'ddest â'lõge lee'd vuâzzlaž da väärnek Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kââ'dd Lappi paalgaskââ'dd vuu'dest. Vaal-lu'vddkââ'ddest älgg še lee'd sää'mkiöll-lää'jj (1086/2003) 3 § 1 pääi'kest jurddum sää'mkiöli ä'sštobddmõš.

Sää'mtee'gg halltõõžž vuâzzlaž le'be väärnek le'be muuttasooccâmlu'vddkââ'dd vuâzzlaž le'be väärnek ij vuei't lee'd vaal-lu'vddkââ'dd vuâzzli'žžen ij-ga väärne'kken.

21 §

Jiõnstemvuõiggâdvuõtt

Sää'mtee'gg vaal-logstõ'kke mie'rkkem oudldõssân lij oummu jälstempäikka kiõččkani tõn lää'ssen, mäid 3 §:st šiotteet, što ouumaž teâudd mäaimõsân vaaltäaimtõõžž mäaimõs peei'v 18 ee'kked da što son lij Lää'ddjännam meerlaž le'be su'st lij älggjännam meerli'žžen leämmaž dommkâ'ddlää'jjest (201/1994) jurddum dommkâ'dd Lää'ddjännmest te'l, ko ooccmõõžž vaal-logstõ'kke vâlddmõõžžâst älgg mäaimõsân tuejjeed.

22 §

Vaalâ'ntemvuõtt

Sää'mtee'gg vaalin vaalânnsaž lij juõ'kk jiõnstemvuõiggâdvuõttnek, kââ'tt lij miästtâm vöborše'kken da kââ'tt ij leäkku vä'jjvâlddsaž.

Vöborše'kken ij vuei't lee'd vaal-lu'vddkââ'dd le'be muuttasooccâmlu'vddkââ'dd vuâzzlaž le'be väärnek.

23 §

Vaal-logstõk

Vaal-lu'vddkâ'dd tuejjad jiõnstemvuõiggâdvuõttnei'kkin vaal-logstõõgg. Vaal-lu'vddkâ'dd lij vaal-logstõõgg rekistertuõ'll'jeei.

Vaal-logstõ'kke mie'rkket koo'ddi mie'ldd alfabeettlaž jiärgâst juõ'kk jiõnstemvuõiggâdvuõttnee'kk nõõm da persoontiõtt di dommkââ'dd da addrõõžž, jõs tõk liä teâdast. Vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt äâ'nned meerteättriäžldõõgg teâdaid vaal-logstõõgg tuejjummšest. Dommkââ'dd da addrõõžž ij kuuitäg vuäžž mie'rkked vaal-logstõ'kke, jõs täk teâd liä ve'rgõnni'kki toi'mmjummuž õõlmâsvuõdâst uvddum lää'jj 24 § 1 mommee'nt 31 pääi'k mie'ldd peittast õnnum le'be jõs oummu puõtt meerteättriäžldõ'kke lij ruõkkum meerteättriäžldõõggâst da Digi- da meerteättkonttâr staanõk-kääzzkõõžžin uvddum lää'jj (661/2009) 36 §:st jurddum staankiõld.

Vaal-logstõ'kke älgg ooccmõõžž vuâdald vä'ldded jiõnnvuõiggâdvuõttum oummu. Oudldõssân vaalvuõiggâdvuõdi äännmõ'sše ääldmõsân pue'tti sää'mtee'gg vaalin lij, što ooccmõõžž tuejjeet mäaimõsân vaalee'jj oulddee'i čõhčõmannu loopp räija mõõnee'st.

Oou'dab vaalin vaal-logstõ'kke mie'rkkum oummu vää'ldet vaal-logstõ'kke ooccmõõžžtää, jõs son teâudd viõggâst äärrai lää'jjest šiotuum vaal-logstõ'kke mie'rkkem oudldõõžžid. Oummu jeät kuuitäg mie'rkkuku vaal-logstõ'kke, jõs son i'Immat vaal-lu'vddkâdda, što son ij haa'led šõddâd tõõžž mie'rkkum. Vaal-logstõõgg tuejjeem õhtvuõdâst vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt jii'jjes alttõõžž vuâdald vä'ldded lää'ssen lokku õddee'jmannu 1. peei'v 2027 le'be tõn mænna riõššum sää'mtee'gg vaalin vaal-logstõ'kke mie'rkkum jiõnstemvuõiggâdvuõttnee'kk mænna ouu'dab vaali jiõnstemvuõiggâdvuõttäkkä õsttâm päärna da 21 §:st šiotuum ääi'jpo'dde mõõnee'st jiõnstemvuõiggâdvuõttäkkä õstti päärna. Näkam oummu vuei'tet kuuitäg vä'ldded vaal-logstõ'kke eman mænna tõ'st, ko son lij keerjlânji i'Immtam vaal-lu'vddkâdda, što son äänn jii'jjes sä'mmli'žžen 3 § 1 mommee'nt meäldlânji.

Vaal-lu'vddkâ'dd ra'vvai da vuâllakee'rjat vaal-logstõõgg määimõsân vaalee'jj oulddee roostovmannu määimõs peei'v. Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmstõ'kke vaal-logstõõgg ra'vvjummšest ij vuäžž ooccâd muttâz lääitee'l.

24 §

I'lmmtõskortt da tu'mmstõk

Vaal-lu'vddkâ'dd tuejjad juõ'kk vaal-logstõ'kke valddum oummust i'lmmtõskoort, ko'st puä'tte ou'dde jionstemvuõiggâdvuõttnee'kkest vaal-logstõ'kke valddum teäd, vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõš, vaalin jionstummuš di vaalpei'vv da 31 a §:st šiotuum vuõiggâdvuõtt jionsted vaalpei'v, da vaal-lu'vddkâ'dd addrõs.

Vaal-lu'vddkâ'dd vuõlttad i'lmmtõskoort juõ'kk jionstemvuõiggâdvuõttnekka, koon addrõs lij teädast, ääi'jbeä'lnn ouddâl vaal-logstõõgg piijimoõžž vuei'nnemnalla.

Vaal-lu'vddkâ'dd tu'mmstõõgg tõ'st, što oummu jeät mie'rkkuku vaal-logstõ'kke, seämmnalla ko tu'mmstõõgg, koin vaal-lu'vddkâ'dd lij kuäddam tu'kkEEKANI oummu raukkmoõžž šoddâd valddum vaal-logstõ'kke le'be i'lmmtõõžž, što ij haa'led šoddâd tõõžž mie'rkkuum, vuõltteet ää'sšvuäzzli'žze ääi'jbeä'lnn ouddâl vaal-logstõõgg piijimoõžž vuei'nnemnalla.

25 §

Vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõš

Vaal-lu'vddkâ'dd peejj vaal-logstõõgg le'be tõ'st äärar teädaid persoontiõttid lokku vää'ldkani vuei'nnemnalla nu'tt, što vuei'nnemnalla äännmoõžž kuõskki ääi'j puutmoõžžast lij äi'gğ vaali tääimtummuša uu'cemõsân kutt määnpää'j.

Vaal-logstõõgg ää'net vuei'nnemnalla 10 keäččlõs arggepei'v, koid jeät lokku sue'vet.

Vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmõšše jää'kket, mäid vaaldšemlää'jj 62 §:st šiotteet aalmjallaš teättanoudmoõžžast, jõs tän lää'jjest jeät nuu'bbnalla šioittuku.

25 a §

Vaal-logstõõgg õõlmäsvuõtt

Juõ'kkkast lij vuõiggâdvuõtt tobdstõõttâd vaal-logstõ'kke da tõn tuejjummuša kuulli ä'sškii'rjid tõn ääi'j, ko vaal-logstõõgg ää'net vuei'nnemnalla. Vaal-logstõõgg da tõn tuejjummuša kuulli ä'sškii'rjid ij vuäžž u'vdded kopiä'stemnalla le'be sniimmâmnalla ij-ga tõin vuäžž u'vdded kopioid. Vaal-logstõ'kke mie'rkkuum oummust lij kuuitäg vuõiggâdvuõtt vuäžžad mäaustää vâlddõõgg su'st vaal-logstõ'kke valddum teäda. Ää'sšvuäzzla vuõiggâdvuõdast vuäžžad teäd ää'sš kiõtt'tõõllma õhtneei ä'sškii'rjin šiotteet ve'rğgnii'kki toi'mmjummuž õõlmäsvuõdast uvddum lää'jj 11 §:st.

Vaal-logstõõgg di nâkam vaal-logstõõgg tuejjummuša õhtneei ä'sškii'rjid, kook ä'ne se'st teädaid oummu eetnlaž algveärast, älgg ää'nned peittast jee'res ko 1 momee'ntest jurddum ääi'j. Peeitastää'nnemõõlgtõs ij cõõgg teäd ouddmoõžž sää'mteggä sää'mtee'gğ täimmorgaani vuäzzlai da väärnii'kki va'lljeem le'be alttõsvuõiggâdvuõd äännmoõžž čiołgtēm vääras ij-ga tõõžž, kää'tt taarbaš teäd jionstemvuõiggâdvuõdäs čio'lggeem vääras.

Vaal-logstõõgg tuejjummuša õhtneei ä'sškii'rji õõlmäsvuõdast šiotteet ve'rğgnii'kki toi'mmjummuž õõlmäsvuõdast uvddum lää'jjest.

25 b §

Vaal-logstõõggâst äärar vää'jj teevvmõš

Vaal-lu'vddkâ'dd vuäitt teevvad vää'jj vaal-logstõõggâst jii'jjes alttõõžž vuädald le'be jionstemvuõiggâdvuõttnee'kk kai'bbjõõžž vuädald. Kai'bbjõõžž älgg kuuitäg tuejjeed 14 peei'v se'st vaal-logstõõgg vuei'nnemnalla äännmoõžž kuõskki ääi'j puuttimest. Muttsid älgg tuejjeed määimõsân kue'htt määnpää'j ouddâl vaaltääimtõõžž alttummuž.

Jõs oummu lää'zztet vaal-logstõ'kke, su'ne älgg mää'jeečani vuõltteed 24 §:st jurddum i'lmmtõskoort.

Jõs vaal-logstõõgg väägglaž meärkkõõžž teevat, teevvmõõžžast älgg i'lmmted mää'jeečani ää'sšvuäzzlaž oumže, jõs tõt ij leäkku čiołgsânji taarbtēm.

26 §

Vuõigeemkai'bbjõs vaal-logstõõgg kuõskki tu'mmstõõggâst

Kää'tt keäčč, što son lij vuõiggädvuõdtää kuõddum meädda vaal-logstöõggäst, vuäžž kai'bbjed vaal-logstöõgg kuõskki tu'mmstõ'kke vuõigõõzz vaal-lu'vddkää'ddest. Vaal-lu'vddkääda čuä'jtum vuõigeemkai'bbjõõzz älgg tääimted vaal-lu'vddkääda 14 peei'v se'st vaal-logstöõgg vuei'nnemnalla äännmõõžž kuõskki ääi'j puuttmõõžžäst.

Jõs vuõigeemkai'bbjõs, koon tääimtet vaal-lu'vddkääda, lij puättam mie'rääi'jest muuttäsooccamlu'vddkääda, vuõigeemkai'bbjõõzz jeät kuõddu tu'tkkeekani. Vuõigeemkai'bbjõõzz älgg muuttäsooccamlu'vddkää'ddest mää'jeekani tääimted vaal-lu'vddkääda.

Jõs vaal-lu'vddkää'dd tu'mmai, što oummu vää'ldet vaal-logstö'kke, vaal-lu'vddkää'dd vuõlttad su'nne mää'jeekani 24 §:st jionstemvuõiggädvuõtnii'kkid jurddum i'Immtõskoort.

Muuttäsooccmest vuõigeemkai'bbjõõzz kuõskki tu'mmstõ'kke šiotteet 41 1 §:st.

26 a §

Jionstummuš muuttäsooccamorgaan tu'mmstõõgg vuädald

Ooumže, kää'tt ouddäl jionila'skkeem alttummuš čuä'jat vaal-lu'vddkääda le'be vaalpeei'v vaaltäimmkääda muuttäsooccamorgaan lää'jjiõkksaž tu'mmstõõgg jionstemvuõiggädvuõdstes, va'rjet vuäitmmõõžž vuäžžad vaalä'sškii'rjid da jionsted.

Ooumaž lij õõlgtum luõvted vaal-lu'vddkääda le'be va'stteenalla vaaltäimmkääda tu'mmstõõgg le'be tõn vuõiggän tuõdštum kopio meärkkõõžž vääras, mõõn tuejjeet vaal-logstö'kke ää'sšest.

27 §

Võboršii'kkä piijmmõš da võboršeklogstõk

Võboršee'kk sää'mtee'gğ vaalid vuäžž piijjäd uu'ccmõsän kooom jionstemvuõiggädvuõttnee'kk vuäddeem va'lljeeiõhttõs, ko'st ä'lğge lee'd ä'sšsooumaž da väärrä'sšsooumaž.

Juõ'kk jionstemvuõiggädvuõttnekk vuäžž vuässõõttäd tä'l'k õõut võboršee'kk piijmmõ'sše. Jõs oumaž koooll kuei't le'be määng va'lljeeiõhttõ'sse, vaal-lu'vddkää'dd älgg jaaukted suu nõõm tõin pukin.

Va'lljeeiõhttõs älgg tuejjeed võboršekooccmõõžž vaal-lu'vddkääda mäaimõsän 31. peei'v da tõn kuõskki tiuddummšid mäaimõsän 27. peei'v ouddäl vaaltäimtmõõzz alttummuš.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg tuejjeed võboršeklogstöõgg mäaimõsän 21. peei'v ouddäl vaaltäimtmõõzz alttummuš. Võboršeklogstöõgg älgg õlmstä'tted, vuõltteed vaalä'sšoummid da ää'nned vaali ääi'j vuei'nnemnalla.

Vaal-lu'vddkää'dd tu'mmstõ'kke võboršeklogstöõggäst ij vuäžž ooccad jeä'rben muttaz.

28 §

Vaaltäimtmõs

Sää'mtee'gğ vaalid tääimtet pä'rğğmannu mäaimõs tiudd neä'ttel vuõssaargäst a'lğgi kuud neä'ttel ääi'j. Vaalid tääimtet pää'st mie'ldd le'be tääimtee'l jionstemliipp mudoi ko pää'st mie'ldd vaal-lu'vddkää'dd i'Immtem päikka. Vaal tääimtet sä'mmlai dommvuu'dest še vaalpeei'v jionstummšen.

Vaali tääimtummšest älgg õlmmsest kuulted.

29 §

Vaalä'sškeerj

Vaal-lu'vddkää'dd älgg mää'jeekani vaaltäimtmõõzz ä'lğgem mænna tuõdštõõzzlânji tääimted juõ'kk jionstemvuõiggädvuõttnekk, koon addrõs lij teädast, vaal-lu'vddkää'dd štemplin niävum jionstemliipp, vaalkuõr, sättkeerj, sättkuõr, võboršeklogstöõgg da jionstemvuä'ppõõzz (vaalä'sškeerj).

Jionstemvuõiggädvuõttnekk, kää'tt ij leäkku vuäžžam pää'st mie'ldd vaalä'sškii'rjid le'be keä'st tõk mõõn-ne mäain diõtt mudoi jia leäkku, älgg va'rjred vuäitmmõõžž vuäžžad vaalä'sškii'rjid vaal-lu'vddkää'dd konttrest, mätam vaalpeei'v jionstempäai'kest le'be vaal-lu'vddkää'dd i'Immtem päai'kest.

Jionstemvuä'ppõõžžäst älgg peäggted vaal-lu'vddkää'dd konttär da jee'res paai'ki, koin vaalä'sškii'rjid vuei'tet vuäžžad da koid tõid vuei'tet tääimted, jää'ttemaddrõõzzid da äävaiaärramaai'jid di vaalpeei'v jionstempaai'ki jää'ttemaddrõõzzid da äävaiaärramaai'jid.

30 §

Jionstummuš pää'st mie'ldd

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ vuäitt ää'nned jiõnstemvuõiggädvuõddäs, ko lij vuäžžam vaalä'sškii'rjid. Jiõnsteei älgg čiolggsänji mie'rkkeed jiõnstemli'ppe tön vöborsee'kk näamar, koon pue'rren son oudd jiõnäs.

Jiõnstummuš lij čöodtum, ko jiõnstemvuõiggädvuõttneķ lij kuäddam tuõdštöõzzlänji pää'st mie'ldd kattum sättkuõrät jää'dtemnalla jiõnstemliipp se'st öö'nni kattum vaalkuõr di tieu'ddmes da vuällakee'rjtemes sättke'e'rj vaal-lu'vddkääda. Jõs jiõnsteei peeji mie'ldd i'lmmtöskoortäs, su'st ij taarbäz mie'rkkeed sättkerija jee'rab ko vuällakee'rjtöõzzäs.

Jiõnila'skkeem alttummša möõnee'st vaal-lu'vddkääda pää'st mie'ldd puättam jiõnid vää'ldet lokku jiõnila'skkummšest.

31 §

Jiõnstummuš tääimtee'l sättkuõr vaal-lu'vddkääda mudoi ko pää'st mie'ldd

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ le'be suu vä'lddeem ouumaž vuäitt tääimted 30 §:st jurddum vaalä'sškii'rjid sättkuõrät še vaal-lu'vddkää'dd kontra le'be vaal-lu'vddkää'dd i'lmmtem jee'res päikka vaali neelljad tiudd neä'ttel vuõssaarg da kuudad tiudd neä'ttel pä'sspeei'v kõskksaž ääi'j di vaalpee'i'v möõn täättas jiõnstempäi'k vaaltäimmkääda.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg ää'nned huõl tō'st, što tön täimmpai'kid da tön i'lmmtem jee'res paai'kid kuõddum vaalä'sškii'rjid seelitet vaalpeittaz staaneei naa'lin da što töid tääimtet staanäld vaal-lu'vddkää'dd Aanar kontra ouddäl jiõnila'skkeem alttummuz.

31 a §

Vaalpee'i'v jiõnstummuš

Vaalpee'i'v jiõnstummuš riäžžät vaali tääimtummuš kuudad neä'ttel pä'sspeei'v.

Vaalpee'i'v jiõnstummuš tääimtet ööutäiggsänji juõ'kk sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest. Juõ'kk kää'ddest lij uu'ccmõsän öhtt jiõnstempäi'kk.

Jiõnstemvuõiggädvuõttneķ vuäžž jiõnsted 31 g §:st jurddum naa'lin tä'lk tön sä'mmlai dommvuu'd kää'ddest, kää'tt lij mie'rkkuum vaal-logstö'kke suu dommkä'dden.

Jiõnstummuš älgg riäššäd nu'tt, što vaalpeitas seill.

31 c §

Vaaltäimmkää'dd

Vaal-lu'vddkää'dd älgg ääi'jbeä'lnn ouddäl vaali piijjäd juõ'kk jiõnstempäi'k väaras vaaltäimmkää'dd, koozz ko'le koumm vuäzzla da uu'ccmõsän kue'htt väärnee'kk nu'tt, što öhtt vaal-lu'vddkää'dd vuäzzlaž da suu jii'jjes-i väärneķ liä vaaltäimmkää'dd vuäzzli'žžen da väärne'kken. Säa'mtee'gğ vaali vöborseķ ij vuei't lee'd vaaltäimmkää'dd vuäzzli'žžen le'be väärne'kken.

Vaaltäimmkää'dd saaggjää'dtee'jen täimm vaal-lu'vddkää'dd ee'ttkō'sti vuäzzlaž. Vaaltäimmkää'dd va'lljad taarb mie'ldd kõskkvuõdštes väärssaaggjää'dteei.

Vaaltäimmkää'dd lij mie'reemvålldsaž koomvuäzzli'žžen.

31 h §

Vaalpee'i'v jiõnstummuš puuttmöš da vaalpä'rddke'rj

Vaalpee'i'v jiõnstummuš puuttäm mænja vaaltäimmkää'dd älgg ää'nned huõl tō'st, što lei'mmjum vaalčuu'kk da jiõnstem-meärkköõzzid se'st öö'nni jiõnstemvuu'd vaal-logstöõgg di vuei'tlvänji vaaltäimmkääda kuõddum sättkuõrid tääimtet vaalpeittaz seillmöõžž staañei naa'lin mäainte'mes ääjtöõllämtää vaal-lu'vddkää'dd Aanar kontra. Lää'ssen vaaltäimmkää'dd älgg ää'nned huõl lei'mmjemneävvai hiävtummšest ääjtöõlkani vaalčuu'kk lei'mmjem mænja. Vaal-lu'vddkää'dd älgg ää'nned huõl vaalčuu'kk da jiõnstemvuu'd vaal-logstöõgg seelittummšest staan päai'kest jiõnila'skkeem alttummuz räija.

Vaaltäimmkää'dd älgg lää'ssen ää'nned huõl tō'st, što vaalpee'i'v jiõnstummšest tuõ'll'jet pä'rddke'e'rj, koozz mie'rkkeet:

- 1) pee'i'v di čiaßsai'jid, kuä'ss vaalpee'i'v jiõnstummuš aa'lii da peäggteš puuttäm;
- 2) mie'ldd äärram vaaltäimmkää'dd vuäzzlaid da väärni'kkid;
- 3) vaalvie'kktee'jid di jiõnstee'ji jii'jjez va'lljeem vie'kktee'jid; di
- 4) jiõnstee'ji lääkkmeä'r.

32 §

Jiõnstummuš hâiddstroi'ttlest da dââma

Sä'mmlai dommvuu'dest âarra stroi'ttlest hoiddum oummu di tõk dommvuu'dest dââma hoiddum oummu, kook jie mudoi vuaitte jionsted toolkte'mes vaiggâdvuõditââ, vuäzza jionsted hâiddpääi'ksteez.

Hâiddpääi'kest jionstummuš vääras vaal-lu'vddkâ'dd mie'rtrad kõõččmõõžžast âarra kââ'dd vaal-lu'vddkââ'ddest ee'ttkõ'stti vuäzzla da väärne'e'kk vaaltâimmše'kken da suu vääroorumžen. Vaaltâimmše'e'kk vääroorumžen vuetet nõõmte tuõjju suavlaž jee'res oummu še.

Hâiddpääi'kest jionsteen jionstummšest älgg jionsteei da vaaltâimmše'e'kk lââ'ssen lee'd mie'ldd jionsteei va'lljeem le'be suu priimmâm sää'mtee'gğ vaal-logstõ'kke jionstemvuõiggâdvuõttne'kken mie'rkkuum ouumaž.

34 §

Jiõnnla'skķeem alttummuš

Vaal-lu'vddkâ'dd alttd jiõnila'skķummuš mânia vaaltâimtoõžž pue'tti vuõssaarg čiäss 10. Mânia jiõnila'skķeem alttummušest puattam sâttkuõrid kue'det ää'veekani da lokku vää'ldkani. Tâäimtoõžžast tuõ'll'jet pâ'rdkkee'rj.

Va'lljeeiohttoõžž ä'sšoummust da väärrä'sšoummust lij vuõiggâdvuõtt lee'd ä'ldd jiõnila'skķummušest.

35 §

Mie'rkkummuš vaal-logstõ'kke

Jiõnila'skķummuš alteet ää'vee'l sâttkuõrid da mie'rkkee'l pukid 30 da 31 §:st šiõttuum naa'lin jionstam oummid sâttkee'rj meäldlânji vaal-logstõ'kke.

Jionstummuš älgg kue'dded lokku vää'ldkani:

1) jõs jionstam oummu jeät leäkku mie'rkkääm vaal-logstõ'kke jionstemvuõiggâdvuõttne'kken le'be jõs puätt ou'dde, što son lij jâämmam ouddäl vaaltâimtoõžž alttummuš;

2) jõs sâttke'rjij lij nu'tt vânnai, što jeät aainäs vuaittu tuõttâd, kii ouumaž lij jionstam; le'be

3) jõs vaalkuõ'rre lij tuejjuum jionsteei le'be võborše'e'kk kuõskki le'be jee'res ää'sšte'mes meärkkõs.

Jõs sâttkii'rjin puätt ou'dde, što jionstemvuõiggâdvuõttne'lij jionstam määng vuâra 30 le'be 31 §:st jurddum naa'lin, vää'ldet lokku tä'lk õõut sâttkuõrin.

Jee'res ko vaalpee'i'v jionstummuš älgg kue'dded lokku vää'ldkani še, jõs jionstemvuu'd vaal-logstõ'kke tuejjuum meärkkõžžin puätt ou'dde, što ää'sšvuäzzlaž lij jionstam vaalpee'i'v 31 g §:st jurddum naa'lin.

Ko puk jionstam oummu liä mie'rkkuum vaal-logstõ'kke da jionstummšest lokku vää'ldkani kuõddum vaalkuõr sâttkuõrineez liä jerruum čõrru primmum vaalkuõrin, pijät primmum vaalkuõrid ää'veekani vaalčõkka.

38 §

Vaali puäðõõžž meä'rtõõvmoš

Sää'mtee'gğ vuäzzli'žžen šä'dde va'lljuum 21 jâänmošân jionid vuäžžam võborše'kked, oudlee'l, što sij jooukâst liä uu'cemõsân 10 §:st šiõttuum mie'r võborše'kk Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kââ'dd Lappi paalgâskââ'dd vuu'dest. Jõs 10 §:st šiõttuum meä'r jia tiud, šä'dde kõõččmõõžžast âarra kââ'ddest le'be vuu'dest va'lljuum nu'bben jâänmošân jionid vuäžžam võborše'kk nu'tt, što 10 § kai'bbjõõžž teäuddje. Jõs koon-ne dommvuu'd kââ'ddest le'be vuu'dest jia võborše'kk leämmaž šiõttuum mie'r, šä'dde va'lljuum nu'bben jâänmošân jionid vuäžžam võborše'kk dommvuu'dest.

Väärne'kken šädd va'lljuum Aanar, Uccjoogg da Jeänõõgg koo'ddin di Suä'djel kââ'dd Lappi paalgâskââ'dd vuu'dest âarra võboršii'kkin va'lljuum šõddâm oummi mânia nu'bben jâänmošân jionid vuäžžam võboršek.

Jõs jionnmeä'r liä seämma šoora, čââu'det võboršii'kki kõskksaž jiärg vuärbee'l.

Võborše'kk kâ'dd le'be vu'vdd jiõnila'skķummušest meä'rtâäv tõn mie'ldd, ko'st su'st lij leämmaž dommkâ'dd võborše'kken älggmõõžž mie'rääi'j puuttâmääi'jpoodd.

39 §

Vaali puäðõõžž ra'vujummuš

Vaal-lu'vddkâ'dd ra'vvai vaali puäðõõžž kuälmad pee'i'v mânia jiõnila'skķeem alttummušest ää'nmes sâbbrest.

Vaali puäðõõžž älgg ääjtõõlkani i'lmmted vuõiggâdvuõttministeriaa'je sää'mtee'gğ vuäzzlai da väärrnii'kki tuäjeez mie'rreem diõtt pue'tti täimmpâajas.

40 §

Vaali puäðõõzz kuõskki läittmõõ

Jiõnstemvuõiggädvuõttnekk, kää'tt keäčč, što vaali puäðõõzz ra'vvjummuž kuõskki vaal-lu'vddkää'dd täimm le'be tu'mmstõk lij lää'jjuästtsaž, vuäitt tuejjeed sää'mtee'gğ halltõ'sse vuõigeemkai'bbjõõzz määimõsân 14 peei'v tõn peei'vest, kuä'ss vaal-lu'vddkää'dd lij ra'vvjam vaali puäðõõzz. Muuttäsooccmeest vaal-logstõõgg kuõskki aa'sšin šiotteet 5 lääggast.

Sää'mtee'gğ halltõs älgg kiõtt'tõõllääd vuõigeemkai'bbjõõzz kirrsânji da määimõsân ouddäl vaalee'jj loopp. Sää'mtee'gğ halltõõzz tu'mmstõ'kke vuäžž ooccäd muttāz lääitee'l ää'lmõs vaaldäšmvuõiggäsa määimõsân 14 peei'v tõn peei'vest, kuä'ss ää'sšvuäzzlaž lij vuäžžam Sää'mtee'gğ halltõõzz tu'mmstõõgg teättan. Muuttäsooccmeest jää'kket mudoi, mäid suudõõttmõõžžäst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jjest šiotteet.

Jõs vaal-lu'vddkää'dd 1 momee'ntest jurddum tu'mmstõk le'be täimm lij leämmaž lää'jjuästtsaž da tät lij vaaiktam vaali puäðõ'sse, vaali puäðõõzz älgg vuõigeed da riiksuävtõs älgg taarb mie'ldd mie'rreed sää'mtee'gğ vuäzzlaid da väärrnii'kkid vaali vuõiguum puäðõõzz meäldlänji.

Jõs vaali puäðõs ij leäkku vuõigeemnalla, älgg vaalid mie'rreed o'ddest ää'nmemnalla.

40 c §

Tää'r'kab šiotlalm

Vuõiggädvuõttministeria asetõõzzin vuet'tet u'vdded tää'r'kab šiotlmid:

- 1) vaalid õhtneei kuultõõzzin;
- 2) vaal-logstõ'kke oožžõõttmõõžžäst da vaal-logstõõggäst jaauktummšest di čiołgtõõzzin, koid õhtteet ooccmeest'sše;
- 3) vaal-logstõõgg vuet'nmemnalla äänmmõõžžäst;
- 4) võboršekooccmeest'sše da võboršeklogstõõggäst;
- 5) vaalpeei'v jiõnstummuž riäššmõõžžäst, jõs kää'ddest lij jäänab ko õhtt vaalpeei'v jiõnstummuž jiõnstempäi'kk;
- 6) jiõnstemliippäst; di
- 7) vaalä'sškiir'ji seeiltummšest.

5 lääkk

Muuttäsooccäm vaal-logstõõgg kuõskki aa'sšin

41 §

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd tuäji da täimmvā'ldd

Sää'mtee'gğ vaal-logstõkaa'sši muuttäsooccämlu'vddkää'dd (muuttäsooccämlu'vddkää'dd) toi'mmai vuõssmõs muuttäsooccämtäā'ssen sää'mtee'gğ sää'mtee'gğest uvddum lää'jj 26 § meäldlaž vaal-logstõ'kke välldmõõžž da tõ'st jaauktummuž kuõskki aa'sšin.

Sää'mtee'gğ õhttvuõðäst toi'mmjeei muuttäsooccämlu'vddkää'dd lij jiõččnaž da čõõnõõðte'mes täimmorgaan.

41 a §

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd jää'dat saaggjää'dteei, kää'tt vuäitt lee'd vä'lddäimmsaž.

Muuttäsooccämlu'vddkää'ddest liä lää'ssen čärrtäimmsaž vuäzzli'žžen õhtt lää'kkooomažvuäzzlaž da kue'htt ä'sštobdivuäzzla. Lää'ssen muuttäsooccämlu'vddkää'ddest liä ri'jtteei mie'rr väärrnee'kk. Väärrnekka suävldet, mäid lää'jjest šiotteet muuttäsooccämlu'vddkää'dd vuäzzlast.

Ko saaggjää'dteei lij cõggnam, saaggjää'dteeja šiottuum täimmvā'ld ään muuttäsooccämlu'vddkää'dd lää'kkooomažvuäzzlaž (väärrsaaggjää'dteei).

41 b §

Saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla ää'ntemvuõtt da nõõmummuš

Muuttäsooccämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da lää'kkooomažvuäzzlaž ä'lğge tieu'dded suudištätälää'jj 10 läägg 1 § 1 momee'ntest šiottuum su'vddi aalmjallaš ää'ntemkai'bbjõõzzid.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd jee'res vuäzzlain kai'bbjet vuöiggmiöllsažvuõd, ha'rjinemvuõd muuttäsoocämlu'vddkää'dd täimmsuärge di taarbšum persoonlaž jioččvuõdid. Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž ij taarbāž lee'd mie'rkkuum sää'mtee'gğ vaal-logstõ'kke.

Riikksuävtõs peeij muuttäsoocämlu'vddkää'dd kuud eeggas vuärstes. Riikksuävtõs mie'rrad muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei verggses meä'rte'mes ääigas da jee'res čärrtäimmsaž vuäzzlaid täimmpääjas. Muuttäsoocämlu'vddkää'dd piijät sää'mtee'gğ e'tkkõõzz vuädald.

Sää'mtee'gğ vuäzzlaž le'be väärnek, vaal-lu'vddkää'dd vuäzzlaž le'be väärnek le'be sää'mtee'gğ kääzzkõõzzäst äärrai ooumaž ij vuei't kuullād muuttäsoocämlu'vddkää'dd. Ooudbeä'lnn 22 § mie'ldd vöborše'kken sää'mtee'gğ vaalin ij vuei't lee'd muuttäsoocämlu'vddkää'dd vuäzzlaž le'be väärnek.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla ä'lğge i'lmmted čöönäsvuõdineez. Čöönäsvuõdin i'lmmtumša suävlidet, mäid suudištāmlää'jj (673/2016) 17 lāagg 17 §:st šiotteet ä'sštobdivuäzzla öölgtemvuõdāst i'lmmted čöönäsvuõdines. Čöönäsvuõtti'lmmtõõzz uu'det vuöiggād vuõttministeriaa'je di teättan muuttäsoocämlu'vddkää'dd. Čöönäsvuõdid kuõskki teāдай rekisterāsttmõõzzäst jāā'kket, mäid suu'dji čöönäsvuõtt- da čärrtäimmrekistee'rest uvddum lāā'jjest šiotteet (565/2015).

41 c §

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzla päi'k luõvsmummuš

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzla vuöiggād vuõdāst pöõššād tuājstes suävlidet, mäid su'vddivee'rj vuä'mstee'jest šiotteet.

Jõs muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei le'be jee'res vuäzzla tuāj luõvasm kōõsk täimmpää'j, mie'reet seu'rjeei kōõsk äärrai täimmpääjas.

41 d §

Su'vddiäšktoõs

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž ä'lğge tuõjju ää'ljeen u'vdded su'vddiäšktoõzz, jõs son ij leäkku tuejjāam tōn ju'n ääi'jben. Su'vddiäšktoõzz ouddmõõzzäst šiotteet suudištāmlää'jj 1 lāagg 7 §:st.

41 e §

Saaggjää'dteei da jee'res vuäzzla sää'jj

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž lij čöönõõdte'mes suudām vāā'ld ää'neen.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da jee'res vuäzzlaž täimm su'vddi vasttõõzzin, ko'st šiotteet tää'rken suudištāmlää'jj (673/2016) 9 lāaggast.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzlaž lij öölgum čāuddõõttād tuājstes tōn määnpää'j puudeen, koon mää'ttest son teāudd 70 ee'kked.

41 f §

Ou'dde pu'htti

Muuttäsoocämlu'vddkää'ddest liä nokk vā'ldd- le'be čärrtäimmsa ou'dde pu'htti di jee'res tuājlažkää'dd.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd ou'dde pu'httest älgg lee'd su'vddi vergga vuöiggõ'tti tu'tkkõs. Ou'dde pu'htti tuājain mie'reet tää'rken muuttäsoocämlu'vddkää'dd tuājjiäššmõõzzäst.

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd nõõmat muuttäsoocämlu'vddkää'dd ou'dde pu'httid da jee'res tuājlažkää'dd.

41 g §

Muuttäsoocämlu'vddkää'dd čāu'ddemnorroõs

Muuttäsoocäm kuõskki aa'sšid čāau'det muuttäsoocämlu'vddkää'ddest ou'dde pohttmõõzzäst tiuddsäbbrest.

Tiuddsäābbar lij mie'reemvālddsaz, ko ä'ldd liä saaggjää'dteei da ~~ja vähintään kaksi jäsentä,~~ lāā'kkooumažvuäzzlaž da uu'ccmõsān õhtt ä'sštobdivuäzzlaž.

41 h §

Ää'ss kiõtt' tõõllmõs

Ää'ss kiõtt' tõõllma muuttäsoocâmlu'vddkää'ddest suâvldet suudõõttmõõzzâst vaaldâšmaa'sšin uvddum lää'jj, jõs tãn lää'jjest jeät jeä'rben nuu'bnalla šiõttuku. Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd u'vddem tu'mmstõk lij määustem.

41 i §

Kiõtt' tõõllmõõzz õõlmäsvuõtt

Suudõõttmõõzz õõlmäsvuõdâst muuttäsoocâmlu'vddkää'ddest suâvldet, mäid suudõõttmõõzz õõlmäsvuõdâst vaaldäšmsuudištmin uvddum lää'jjest (381/2007) šiõtteet.

41 j §

Teägg tõs

Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd koolaid määu'set riikk väärain.
Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd saaggjää'dteei da vuäzzlai paa'lkid mie'rreet vuõiggädvuõttministeria ra'vvjem vuädai mie'ldd.

41 k §

Tuâjjriäšsmõs

Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd organisaatiost, reäuggmest da tuâjjlažkää'ddest mie'rreet tää'rkben muuttäsoocâmlu'vddkää'dd tuâjjriäšsmõõzzâst, koon muuttäsoocâmlu'vddkää'dd tiuddsäâbbar ra'vvai.

41 l §

Muuttäsoocâmlu-mõõntõõllmõs

Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd čuä'jtum läittmõõzz älgg tääimted vaal-lu'vddkää'dd 14 pei'v se'st vaal-lu'vddkää'dd vuõigeemkai'bbjõõzz diõtt tuejjuum tu'mmstõõgg teättanvuäzzmest.

Vaal-lu'vddkää'dd älgg mää'jeekani tääimted läittmõõzz, ää'ss kuõskki ä'sškii'rjid da ciälklmes läittmõõzzâst muuttäsoocâmlu'vddkää'dd.

Jõs läittmõs, koon tääimtet vaal-lu'vddkää'dd, lij puättam mie'rääi'jest muuttäsoocâmlu'vddkää'dd, läittmõõzz jeät kuõddu tãn vuädald tu'tkkeekani. Läittmõõzz älgg te'l tääimted mää'jeekani vaal-lu'vddkää'dd.

Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd älgg kiõtt' tõõllad läittmõõzz kirrsânji.

Muuttäsoocmest muuttäsoocâmlu'vddkää'dd tu'mmstõ'kke šiõtteet 41 m §:st.

41 m §

Juätkkläittmõs ää'lmõs vaaldäšmvuõiggsa

Muuttäsoocâmlu'vddkää'dd tu'mmstõ'kke vuäzz oocâd muttâz lääitee'l ää'lmõs vaaldäšmvuõiggsa, jõs ää'lmõs vaaldäšmvuõigäs meätt läittamlää'v.

Läittamlää'v muuttäsoocmõõzzâst ää'lmõs vaaldäšmvuõiggsa suâvldet, mäid suudõõttmõõzzâst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jj 110 da 111 §:st šiõtteet. Valituslupaa koskevan päätõksen perustelemiseen sovelletaan, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 112 §:n 2 momentissa säädetään. Mudoi muuttäsoocmest ää'lmõs vaaldäšmvuõiggsa suâvldet, mäid suudõõttmõõzzâst vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jjest šiõtteet.

6 lääkk

Jee'res šiõttälm

42 §

Muuttäsoocâmlu

Sää'mtee'gğ halltõõzz da lu'vddkää'dd di sää'mtee'gğ piijjam jee'res taimmorgaan tu'mmstõ'kke vuäzz ooccad muttaz lääitee'l sää'mteggga, jös tän lää'jjest le'be jee'resä'rnn lää'jjest jeät nuu'bnalla šioittuku. Sää'mtee'gğ tu'mmstõ'kke vuäzz ooccad muttaz lääitee'l ää'lmös vaaldäšmvuõiggga. Muuttäsooccmest šioitteet suudõõtmõõžžast vaaldäšmaa'sšin uvddum lää'jjest.

43 §

Tuäjjlažkää'dd välldmõš

Sää'mte'gğ nõõmat le'be välld tuäjjlažkää'ddes.

43 a §

Vuõiggadvuõtt jeältõ'kke

Sää'mtee'gğ kääzzkõõžžast le'ddi oummin lij vuõiggadvuõtt jeältõ'kke da ko sij liä jäämmam, sij ouddõsvuäžžjin lij vuõiggadvuõtt piarjeältõ'kke riikk väärain suävldeei vue'zzi seämma šioitlmi mie'ldd ko riikk kääzzkõõžžast le'ddi oummin da sij ouddõsvuäžžjin.

Ooudbeä'lnn 1 momee'ntest jurddum jeältõkstaana riäšsmõõžžast šõddi koolain sää'mte'gğ lij õõlgtum mä'hssed jeältõkmäaus nu'tt ko riikk jeältõkfoondast uvddum lää'jjest (1297/2006) šioitteet.

Jeältõkstaana toimupiiijmõõžž väärain sää'mte'gğ älgg juõ'kk ee'ij i'lmmed riikk-kontra teädaid kääzzkõõžžast le'ddi oummin. Teädaid i'lmmed riikk-konttar u'vddem vuä'ppõõžzi meäldlänji.

Jös jeältõkmäaus jeät mahssu mie'rääi'jest riikk jeältõkfo'ndde, pe'rjet ekksaž äjjnemkoorg korgglää'ij (633/82) 4 § 1 momee'ntest jurddum korggvuäð mie'ldd.

Jeältõkmäausaid da äjjnemkoorgid vuäžžat pe'rjed ton jiärgäst ko piidi da mäausai tiu'ddepiijmõõžžast uvddum lää'jjest (706/2007) šioitteet.

43 b §

Peeitastää'nmem- da pää'mehko'rvveemõõlgtõs

Sää'mtee'gğ le'be 14 §:st jurddum taimmorgaan vuäzzlaž le'be 18 c §:st jurddum tiill ij vuäžž äälgbie'lloomuže lää'vtää õlmeed ij-ga ää'nned privatt äü'kknes, mäid son tuäjj hääideen lij vuäžžam tie'tted nuu'bb persoonlaž vuõ'jijn, tällõõžžlaž sää'jest le'be jäärnak- le'be ämmatpeittsest.

Ooudbeä'lnn 1 momee'ntest jurddum ooumaž lij õõlgtum ko'rvveed pää'meh, koon son tuäjjstes lij jääutai le'be huõltesmesvuõð diõtt tuejjääm sää'mteggga. Seämma kuäskk jee'res ooumže tuejjuum pää'meh, ko tuejjad veä'r tän lää'ij vuästa.

Pää'mehko'rvvõõžž suävtõõllmest di, jös ko'rvveemõõlgtum oummu liä mänggaz, vasttõõžž juäkkõõttmõõžžast lij viõggäst, mäid pää'mehko'rvveemlää'ijjest (412/74) šioitteet.

Ve'rğgoummu da tuäjjla pää'mehko'rvveemõõlgtõõžžast lij viõggäst, mäid pää'mehko'rvveemlää'ijjest da jee'res sää'jest šioitteet.

Tät lää'kk puätt viõ'kke mannu peei'v 20 .

Sää'mteggga, koon taimmpää'ij lij kõõsk tän lää'ij viõ'kke puä'deen, suävldeet 10 § näkmen ko tõt leäi tän lää'ij viõ'kke puä'deen.

Sää'mte'gğ, koon taimmpää'ij lij kõõsk tän lää'ij viõ'kke puä'deen, juätkk tuäjjstes vuõssmõs tän lää'ij mie'ldd va'lljuum sää'mtee'gğ taimmpää'ij aalg räija.

Tän lää'ij viõ'kke puä'deen kiõtt'õõllam vue'lnn äärrai 9 §:st jurddum äšša suävldeet tän lää'ij viõ'kke puä'deen viõggäst leämmaž 9 §. Näkam äšša jeät suävlduku tän lää'ij 9 a da 9 b §:id.

KARTA ÖVER SAMERNAS HEMBYGDSOMRÅDE

